कविकुलगुरु - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालयः

This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

M-2729

शिर्षक	ग्रंथकार	विषय	विस्तार (पुर्ण/अपूर्ण)	टिकाकार	आकार	पृष्ठे	लिपी	सामग्री	Lines per page	Letters per line	Condition & age (शके/विक्रम सवंत)	Additional Particulars / Remark
द्वितीयाष्टक	सदाशिव	ऋग्वेभाष्य	पूर्ण		7/6	180	संस्कृत	कागद	10	30		

द्वितीयाष्टकेप्रारंभः

श्रीगणेशायनमः ॥ हरिःओम् प्र । वः । पांतं । रघुऽमन्यवः । अंधः । यज्ञं । रुद्राय । मीळ्हुषे ।
भरध्वं । दिवः । अस्तोषि । असुरस्य । वीरैः । इषुध्याऽइव । मरुतः । रोदस्योः । पत्नीऽइव । पूर्वऽ
हूतौ । वावृधध्यै । उषसानक्ता । पुरुधा । विदानेइति । स्तरीः । न । अत्कं । विऽउतं । वसाना । सूर्य
स्य । श्रिया । सुऽदृशी । हिरण्यैः ॥ ममत्तु । नः । परिऽज्मा । वसर्हा । ममत्तु । वातः । अपां । वृषण्ऽ
वान् । शिशीतं । इन्द्रापर्वता । युवं । नः । तत् । नः । विश्वे । वरिवस्यंतु । देवाः । उत । सा । मे । यशसा ।
श्वेतनायै । व्यंता । पांता । औशिजः । हुवध्यै । प्र । वः । नपातं । अपां । कृणुध्वं । प्र । मातरा । रास्पि
नस्य । आयोः । आ । वः । रुवण्युं । औशिजः । हुवध्यै । घोषाऽइव । शंसं । अर्जुनस्य । नंशे । प्र ।
वः । पूष्णे । दावने । आ । अच्छ । वोचेय । वसुऽतातिं । अग्नेः ॥ १ श्रुतं । मे । मित्रावरुणा । हवा
इमा । उत । श्रुतं । सदने । विश्वतः । सीं । श्रोतु । नः । श्रोतुऽरातिः । सुऽश्रोतुः । सुऽक्षेत्रा । सिं
धुः । अत्ऽभिः ॥ स्तुषे । सा । वां । वरुणा । मित्र । रातिः । गवां । शता । पृक्षऽयामेषु । पज्रे । श्रुतऽ

रथे। प्रियऽरथे। दधानाः। सद्यः। पुष्टिं। निऽरुंधानासः। अग्मन्। अस्य। स्तुषे। महिऽमघ
स्य। राधः। सचा। सनेम। नहुषः। सुऽवीराः। जनः। यः। पज्रेभ्यः। वाजिनीऽवान्। अश्वऽवतः
। रथिनः। मह्यं। सूरिः। जनः। यः। मित्रावरुणौ। अभिऽध्रुक्। अपः। न। वां। सुनोति। अक्ष्ण
याऽध्रुक्। स्वयं। सः। यक्ष्मं। हृदये। नि। धत्ते। आप। यत्। ईम्। होत्राभिः। ऋतऽवा। सः।
व्राधतः। नहुषः। दंऽसुजूतः। शर्धःऽतरः। नरां। गूर्तऽश्रवाः। विसृष्टऽरातिः। याति। बाळ्हऽ
सृत्वा। विश्वासु। पृत्ऽसु। सदं। इत्। शूरः।। २ अध। ग्मंत। नहुषः। हवं। सूरेः। श्रोत।
राजानः। अमृतस्य। मंद्राः। नभःऽजुवः। यत्। निरवस्य। राधः। प्रऽशस्तये। महिना। र
थऽवते। एतं। शर्धं। धाम। यस्य। सूरेः। इति। अवोचन्। दशऽतयस्य। नंशे। द्युम्नानि।
येषु। वसुऽतातिः। ररन्। विश्वे। सन्वंतु। प्रऽभृथेषु। वाजं। मंदामहे। दशऽतयस्य। धा
सेः। द्विः। यत्। पंच। बिभ्रतः। यंति। अन्ना। किं। इष्टऽअश्वः। इष्टऽरश्मिः। एते। ईशानासः।

।सुरूपः। संजते। नॄन्। हिरण्यऽकर्णं। मणिऽग्रीवं। अर्णः। ०। अर्यः। गिरः। सद्यः। आ। जग्मुषी
ः। आ। उस्राः। चाकंतु। उभयेषु। अस्मेइति। चत्वारः। मा। मशर्शारस्य। शिश्वः। त्रयः। राज्ञः। आ
यवसस्य। जिष्णोः। रथः। वां। मित्रावरुणा। दीर्घऽअप्साः। स्यूमऽगभस्तिः। सूरः। न। अद्यौत्
॥२ पृथु। रथः। दक्षिणायाः। अयोजि। आ। एनं। देवासः। अमृतासः। अस्थुः। कृष्णात्। उत्
।अस्थात्। अर्या। विऽहायाः। चिकित्संती। मानुषाय। क्षयाय। पूर्वा। विश्वस्मात्। भुवना
त्। अबोधि। जयंती। वाजं। बृहती। सनुत्री। ऊर्ध्वा। वि। अख्यत्। युवतिः। पुनःऽभूः। आ।
उषाः। अगन्। प्रथमा। पूर्वऽहूतौ। यत्। अद्य। भागं। विऽभजासि। नृऽभ्यः। उषः। देवि॥
मर्त्यऽत्रा। सुऽजाते। देवः। नः। अत्र। सविता। दमूनाः। अनागसः। वोचति। सूर्याय। गृहं
ऽगृहं। अहना। याति। अच्छ। दिवेऽदिवे। अधि। नाम। दधाना। सिसासती। द्योतना। शश्व
त्। आ। अगात्। अग्रंऽअग्रं। इत्। भजते। वसूनां। भगस्य। स्वसा। वरुणस्य। जामिः।

उषः । सूनृते । प्रथमा । जरस्व । पश्चा । सः । दघ्याः । यः । अघस्य । धाता । जयेम । तं । दक्षि
णया । रथेन ॥ ४ उत् । ईरतां । सूनृताः । उत् । पुरंऽधीः । उत् । अग्नयः । शुशुचानासः । अ
स्थुः । स्पार्हा । वसूनि । तमसा । अपऽगूळ्हा । आविः । कृण्वन्ति । उषसः । विऽभातीः ॥ अप । अ
न्यत् । एति । अभि । अन्यत् । एति । विषुरूपे इति विषुऽरूपे । अहनी इति । सं । चरेते इति ।
परिऽक्षितोः । तमः । अन्या । गुहा । अकः । अद्यौत् । उषाः । शोशुचता । रथेन ॥ सऽदृशीः । अ
द्य । सऽदृशीः । इत् । ऊं इति । श्वः । दीर्घं । सचंते । वरुणस्य । धाम । अनवद्याः । त्रिंशतं ।
योजनानि । एकाऽएका । क्रतुं । परि । यंति । सद्यः ॥ जानती । अह्नः । प्रथमस्य । नाम । शुक्रा
। कृष्णात् । अजनिष्ट । श्वितीची । ऋतस्य । योषा । न । मिनाति । धाम । अहःऽअहः । निःऽ
कृतं । आऽचरंती ॥ कन्याऽइव । तन्वा । शाशदाना । एषि । देवि । देवं । इयक्षमाणं । संऽस्म
यमाना । युवतिः । पुरस्तात् । आविः । वक्षांसि । कृणुषे । विऽभाती ॥ ५ सुऽसंकाशा । मा

तृमृष्टाऽइव। योषा। आविः। तन्वं। कृणुषे। दृशे। कं। भद्रा। त्वं। उषः। विऽतरं। वि। उछ। न।
तत्। ते। अन्याः। उषसः। नशंत। अश्वऽवतीः। गोऽमतीः। विश्वऽवाराः। यतमानाः। र
श्मिऽभिः। सूर्यस्य। परा। च। यंति। पुनः। आ। च। यंति। भद्रा। नाम। वहमानाः। उषसः।
ऋतस्य। रश्मिं। अनुऽयछमाना। भद्रंऽभद्रं। क्रतुं। अस्मासु। धेहि। उषः। नः। अद्य। सुऽ
हवा। वि। उछ। अस्मासु। रायः। मघवत्ऽसु। च। स्युरितिस्युः। ६ उषाः। उछंती। सं।
अग्नौ।
इधाने। उत्ऽयन्। सूर्यः। उर्विया। ज्योतिः। अश्रेत्। ०। नु। अर्थं। प्र। असावीत्। द्विऽप
त्। प्र। चतुःऽपत्। इत्यै। ०। आऽयतीनां। ०। अद्योत्। ०। ज्योतिः। वसाना। समना। पुरस्ता
त्। ऋतस्य। पंथां। अनु। एति। साधु। प्रजानती ऽइव। न। दिशः। मिनाति। उपोऽइति। अ
दर्शि। शुंध्युवः। न। वक्षः। नोधाःऽइव। आविः। अकृत। प्रियाणि। अद्मऽसत्। न। ससतः।
बो धयंती। शश्वत्ऽतमा। आ। अगात्। पुनः। आऽईयुषीणां। पूर्वे। अर्धे। रजसः। अ

प० द्वि०१
३

त्यस्य। गवां। जनित्री। अकृत। प्र। केतुं। वि। ऊँ इति। प्रथते। वि ऽ तरं। वरीयः। आ। उभा। पृणंती
। पित्रोः। उप ऽ स्था॥ ७ एव। इत्। एषा। पुरु ऽ तमा। दृशे। कं। न। अजामिं। न। परि। वृणक्ति।
जामिं। अरेपसा। तन्वा। शाशदाना। न। अर्भात्। ईषते। न। महः। वि ऽ भाती। अभ्राता ऽ इव
। पुंसः। एति। प्रतीची। गर्त ऽ आरुगिव। सनये। धनानां। जाया ऽ इव। पत्ये उशती। सु ऽ वासाः।
उषाः। हस्रा ऽ इव। नि। रिणीते। अप्सः। स्वसा। स्वस्रे। ज्यायस्यै। योनिं। अरैक्। अप। एति।
अस्याः। प्रतिचक्ष्य ऽ इव। वि ऽ उच्छंती। रश्मि ऽ भिः। सूर्यस्य। अंजि। अंक्ते। समनगाः ऽ इव। व्रा
ः। आसां। पूर्वासां। अह ऽ सु। स्वसॄणां। अपरा। पूर्वां। अभि। एति। पश्चात्। ताः। प्रत्न ऽ व
त्। नव्यसीः। नूनं। अस्मे इति। रेवत्। उच्छंतु। सु ऽ दिनाः। उषसः। प्र। बोधय। उषः। पृण
तः। मघोनि। अबुध्यमानाः। पणयः। ससंतु। रेवत्। उच्छ। मघवत् ऽ भ्यः। मघोनि। रेवत्।
स्तोत्रे। सूनृते। जरयंती॥ ८ अव। इयं। अश्वैत्। युवतिः। पुरस्तात्। युंक्ते। गवां। अ

२

रुणानां। अनीकं। वि। नूनं। उछात्। असति। प्र। केतुः। गृहंऽगृहं। उप। तिष्ठाते। अग्निः॥
उत्। ते। वयः। चित्। वसतेः। अपप्तन्। नरः। च। ये। पितुऽभाजः। विऽउष्टौ। अमा। सते।
वहसि। भूरि। वामं। उषः। देवि। दाशुषे। मर्त्याय। अस्तोढ्वं। स्तोम्याः। ब्रह्मणा। मे। अवीवृध
ध्वं। उशतीः। उषसः। युष्माकं। देवीः। अवसा। सनेम। सहस्रिणं। च। शतिनं। च। वाजं
॥ १ प्रातरिति। रत्नं। प्रातःऽइत्वा। दधाति। तं। चिकित्वान्। प्रतिऽगृह्य। नि। धत्ते। तेन। प्र
ऽजां। वर्धयमानः। आयुः। रायः। पोषेण। सचते। सुऽवीरः। सुऽगुः। असत्। सुऽहिरण्यः
। सुऽअश्वः। बृहत्। अस्मै। वयः। इंद्रः। दधाति। यः। त्वा। आऽयंतं। वसुना॥ प्रातःऽइत्वः॥
मुक्षीजयाऽइव। पदिं। उत्ऽसिनाति। आयं। अद्य। सुऽकृतं। प्रातः। इछन्। इष्टेः। पुत्रं॥
वसुऽमता। रथेन। अंशोः। सुतं। पायय। मत्सरस्य। क्षयत्ऽवीरं। वर्धय। सूनृताभिः। उ
प। क्षरंति। सिंधवः। मयःऽभुवः। ईजानं। च। यक्ष्यमाण। च। धेनवः। पृणंतं। च। पपुरि।

प० द्वि० १
४

च।अवस्यवः॥ घृतस्य।धाराः।उप।यंति।विश्वतः।नाकस्य।पृष्ठे।अधि।तिष्ठति।श्रि
तः।यः।पृणाति।सः।ह।देवेषु।गच्छति।तस्मै।आपः।घृतं।अर्षंति।सिंधवः।तस्मै।इयं।
दक्षिणा।पिन्वते।सदा।दक्षिणाऽवतां।इत्।इमानि।चित्रा।दक्षिणाऽवतां।दिवि।सूर्या
सः।दक्षिणाऽवंतः।अमृतं।भजंते।दक्षिणाऽवंतः।प्र।तिरंते।आयुः।मा।पृणंतः।दुःऽ
इत।एनः।आ।अरन्।मा।जारिषुः।सूरयः।सुऽव्रतासः।अन्यः।तेषां।परिऽधिः।अ
स्तु।कः।चित्।अपृणंतं।अभि।सं।यंतु।शोकाः॥ १० अमंदान्।स्तोमान्।प्र।भरे।मनी
षा।सिंधौ।अधि।क्षियतः।भाव्यस्य।यः।मे।सहस्रं।अमिमीत।सवान्।अतूर्तः।राजा
।श्रवः।इच्छमानः।शतं।राज्ञः।नाधमानस्य।निष्कान्।शतं।अश्वान्।प्रऽयतान्।स
द्यः।आदं।शतं।कक्षीवान्।असुरस्य।गोनां।दिवि।श्रवः।अजरं।आ।ततान।उप।
मा।श्यावाः।स्वनयेन।दत्ताः।वधूऽमंतः।दश।रथासः।अस्थुः।षष्टिः।सहस्रं।अनु।

४

गव्यं।आ।अगात्।सनत्।कक्षीवान्।अभिऽपित्वे।अह्नां।चत्वारिंशत्।दशऽरथस्य।
शोणाः।सहस्रस्य।अग्रे।श्रेणिं।नयंति।मदऽच्युतः।कृशनऽवतः।अत्यान्।कक्षीवंतः।
उत्।अमृक्षंत।पज्राः।पूर्वां।अनु।प्रऽयतिं।आ।ददे।वः।त्रीन्।युक्तान्।अष्टौ।अरिऽ
धायसः।गाः।सुऽबंधवः।ये।विश्याःऽइव।व्राः।अनस्वंतः।श्रवः।ऐषंत।पज्राः।आऽग
धिता।परिऽगधिता।या।कशीकाऽइव।जंगहे।ददाति।मह्यं।यादुरी।याशूनां।भोज्या
।शता।उपऽउप।मे।परा।मृश।मा।मे।दभ्राणि।मन्यथाः।सर्वा।अहं।अस्मि।रोमशा।गं
धारीणांऽइव।अविका॥ ११ अग्निं।होतारं।मन्ये।दास्वंतं।वसुं।सूनुं।सहसः।जा
तऽवेदसं।विप्रं।न।जातऽवेदसं।यः।ऊर्ध्वया॥सुऽअध्वरः।देवः।देवाच्या।कृपा।घृत
स्य।विऽभ्राष्टिं।अनु।वष्टि।शोचिषा।आऽजुह्वानस्य।सर्पिषः।यजिष्ठं।त्वा।यजमा
नाः।हुवेम।ज्येष्ठं।अंगिरसां।विप्र।मन्मऽभिः।विप्रेभिः।शुक्र।मन्मऽभिः।परिज्मा

प०द्वि०१
५

नं ऽइव। घां। होतारं। चर्षणीनां। शोचिःऽकेशं। वृषणं। यं। इमाः। विशः। प्र। अवंतु। जूतये।
विशः। सः। हि। पुरु। चित्। ओजसा। विरूक्मता। दीद्यानः। भवति। द्रुहंऽतरः। परशुः। न। द्रुहंऽ
तरः। वीळु। चित्। यस्य। संऽऋतौ। श्रुवत्। वनाऽइव। यत्। स्थिरं। निःऽसहमानः। यमते।
न। अयते। धन्वऽसहा। न। अयते। दृळ्हा। चित्। अस्मै। अनु। दुः। यथा। विदे। तेजिष्ठाभिः
:। अरणिऽभिः। दाष्टि। अवसे। अग्नये। दाष्टि। अवसे। प्र। यः। पुरूणि। गाहते। तक्षत्। व
नाऽइव। शोचिषा। स्थिरा। चित्। अन्ना। नि। रिणाति। ओजसा। नि। स्थिराणि। चित्। ओ
जसा। तं। अस्य। पृक्षं। उपरासु। धीमहि। नक्तं। यः। सुदर्शःऽतरः। दिवाऽतरात्। अप्रऽ
आयुषे। दिवाऽतरात्। आत्। अस्य। आयुः। ग्रभणऽवत्। वीळु। शर्म। न। सूनवे। भक्तं
। अभक्तं। अवः। व्यंतः। अजराः। अग्नयः। व्यंतः। अजराः॥ १२ सः। हि। शर्धः। न। मा
रुतं। तुविऽस्वनिः। अप्नस्वतीषु। उर्वरासु। इष्टनिः। आर्तनासु। इष्टनिः। आदत्। हव्या ५

नि।आऽददिः।यस्येंद्रे।केतुः।अर्हणा।अध।स्म।अस्य।हर्षतः।हृषीवतः।विश्वे।जुषं
त।पंथां।नरः।शुभे।न।पंथां।द्विता।यत्।ईं।कीस्तासः।अभिऽद्यवः।नमस्यंतः।उपऽ
वोचंत।भृगवः।मथ्नंतः।दाशा।भृगवः।अग्निः।ईशे।वसूनां।शुचिः।यः।धर्णिः।एषां।
प्रियान्।अपिऽधीन्।वनिषीष्ट।मेधिरः।आ।वनिषीष्ट।मेधिरः।विश्वासां।त्वा।वि
शां।पतिं।हवामहे।सर्वासां।समानं।दंऽपतिं।भुजे।सत्यऽगिर्वाहसं।भुजे।अतिथिं
।मानुषाणां।पितुः।न।यस्य।आसया।अमीइति।च।विश्वे।अमृतासः।आ।वयः।ह
व्या।देवेषु।आ।वयः।त्वं।अग्ने।सहसा।सहन्ऽतमः।शुष्मिन्ऽतमः।जायसे।देवऽता
तये।रयिः।न।देवऽतातये।शुष्मिन्ऽतमः।हि।ते।मदः।द्युम्निन्ऽतमः।उत।क्रतुः।
अध।स्म।ते।परि।चरंति।अजर।श्रुष्टीऽवानः।न।अजर।प्र।वः।महे।सहसा।सह
स्वते।उषः।बुधे।पशुऽसे।न।अग्नये।स्तोमः।बभूतु।अग्नये।प्रति।यत्।ईं।हविष्मान्।

ना२

मं०द्वि०१

६

विश्वासु। क्षासु। जोगुवे। अग्रे। रेभः। न। जरते। ऋषूणां। जूर्णिः। होता। ऋषूणां। सः। नः।
नेदिष्ठं। ददृशानः। आ। भर। अग्ने। देवेभिः। सऽचनाः। सुऽचेतुना। महः। रायः। सुऽचेतुना। म
हि। शविष्ठ। नः। कृधि। संऽचक्षे। भुजे। अस्यै। महि। स्तोतृऽभ्यः। मघऽवन्। सुऽवीर्यं। मथी
ः। उग्रः। न। शवसा॥ १२ अयं। जायत। मनुषः। धरीमणि। होता। यजिष्ठः। उशिजां। अनु
। व्रतं। अग्निः। स्वं। अनु। व्रतं। विश्वऽश्रुष्टिः। सखिऽयते। रयिःऽइव। श्रवस्यते। अदब्ध
ः। होता। नि। सदत्। इळः। पदे। परिऽवीतः। इळः। पदे। तं। यज्ञऽसाधं। अपि। वातया
मसि। ऋतस्य। पथा। नमसा। हविष्मता। देवऽताता। हविष्मता। सः। नः। ऊर्जां। उपऽआ
भृति। अया। कृपा। न। जूर्यति। यं। मातरिश्वा। मनवे। पराऽवतः। देवं। भारिति भाः। प
राऽवतः। एवेन। सद्यः। परि। एति। पार्थिवं। मुहुःऽगीः। रेतः। वृषभः। कनिक्रदत्। दधत्।
रेतः। कनिक्रदत्। शतं। चक्षाणः। अक्षऽभिः। देवः। वनेषु। तुर्वणिः। सदः। दधानः। उ

६

उपरेषु। सानुषु। अग्निः। परेषु। सानुषु। सः। सुऽक्रतुः। पुरःऽहितः। दमेऽदमे। अग्निः। य
ज्ञस्य। अध्वरस्य। चेतति। क्रत्वा। यज्ञस्य। चेतति। क्रत्वा। वेधाः। इषुऽयते। विश्वा। जा
तानि। पस्पशे। यतः। घृतऽश्रीः। अतिथिः। अजायत। वह्निः। वेधाः। अजायत। क्रत्वा।
यत्। अस्य। तविषीषु। पृंचते। अग्नेः। अवेन। मरुतां। न। भोज्या। इषिराय। न। भोज्या॥
सः। हि। स्म। दानं। इन्वति। वसूनां। च। मज्मना। सः। नः। त्रासते। दुःऽइतात्। अभिऽह्रु
तः। शंसात्। अघात्। अभिऽह्रुतः॥ १४ विश्वः। विऽहायाः। अरतिः। वसुः। दधे। हस्ते।
दक्षिणे। तरणिः। न। शिश्रथत्। श्रवस्यया। न। शिश्रथत्। विश्वस्मै। इत्। इषुध्यते। दे
वऽत्रा। हव्यं। आ। ऊहिषे। विश्वस्मै। इत्। सुऽकृते। वारं। ऋण्वति। अग्निः। द्वारा। वि। ऋण्व
ति। सः। मानुषे। वृजने। शंऽतमः। हितः। अग्निः। यज्ञेषु। जेन्यः। न। विश्पतिः। प्रियः।
यज्ञेषु। विश्पतिः। सः। हव्या। मानुषाणां। इळा। कृतानि। पत्यते। ०। वरुणस्य। धूर्तेः।

महः। देवस्य। धूर्तेः। अग्निं। होतारं। ईळते। वसुऽधितिं। प्रियं। चेतिष्ठं। अरतिं। नि। एरि
रे। हव्यऽवाहं नि। एरिरे। विश्वऽआयुं। विश्वऽवेदसं। होतारं। यजतं। कविं। देवासः। रण्वं
। अवसे। वसुऽयवः। गीःऽभिः। रण्वं। वसुऽयवः॥ १५ यं। त्वं। रथं। इंद्र। मेधऽसातये। अ
पाका। संतं। इषिर। प्रऽनयसि। प्र। अनवद्य। नयसि। सद्यः। चित्। तं। अभिष्टये। करः।
वशः। च। वाजिनं। सः। अस्माकं। अनवद्य। तूतुजान। वेधसां। इमां। वाचं। न। वेधसां। सः
श्रुधि। यः। स्म। पृतनासु। कासु। चित्। दक्षाय्यः। इंद्र। भरऽहूतये। नृऽभिः। असि। प्रऽ
तूर्तये। नृऽभिः। यः। शूरैः। स्व१रितिस्वः। सनिता। यः। विप्रैः। वाजं। तरुता। तं। ईशानासः।
ईरधंत। वाजिनं। पृक्षं। अत्यं। न। वाजिनं। दस्मः। हि। स्म। वृषणं। पिन्वसि। त्वं। कं। चित्। चं
यावीः। अररुं। शूर। मर्त्यं। परिऽवृणक्षि। मर्त्यं। इंद्र। उत। तुभ्यं। तत्। दिवे। तत्। रुद्राय
। स्वऽयशसे। मित्राय॥ वोचं। वरुणाय। सऽप्रथः। सुऽमृळीकाय। सऽप्रथः॥ अस्माकं। वः।

इंद्रं । उश्मसि । इष्टये । सखायं । विश्वऽआयुं । प्रऽसहं । युजं । वाजेषु । प्रऽसहं । युजं । अ
स्माकं । ब्रह्म । ऊतये । अव । पृत्सुषु । कासु । चित् । नहि । त्वा । शत्रुः । स्तरते । स्तृणोषि । यं । विश्वं
। शत्रुं । स्तृणोषि । यं । नि । सु । नम । अतिऽमति । कयस्य । चित् । तेजिष्ठाभिः । अरणिऽभिः
। न । ऊतिऽभिः । उग्राभिः । उग्र । ऊतिऽभिः । नेषि । नः । यथा । पुरा । अनेनाः । शूर । मन्यसे ।
विश्वानि । पूरोः । अप । पर्षि । वह्निः । आसा । वह्निः । नः । अच्छ ॥ १६ प्र । तत् । वोचेयं । भ
व्याय । इंदवे । हव्यः । न । यः । इषऽवान् । मन्म । रेजति । रक्षःऽहा । मन्म । रेजति । स्वयं । सः ।
अस्मत् । आ । निदः । वधैः । अजेत । दुःऽमतिं । अव । स्रवेत् । अघऽशंसः । अवऽतरं । अव ।
क्षुद्रंऽइव । स्रवेत् । वनेम । तत् । होत्रया । चितंत्या । वनेम । रयिं । रयिऽवः । सुऽवीर्यं । रण्वं ।
संतं । सुऽवीर्यं । दुःऽमन्मानं । सुमंतुऽभिः । आ । ईं । इषा । पृचीमहि । आ । सत्याभिः । इंद्रं । द्युम्न
हूतिऽभिः । यजत्रं । द्युम्नहूतिऽभिः । प्रऽप्र । वः । अस्मे इति । स्वयशःऽभिः । ऊती । परिऽवर्गे ।

प०द्वि०१ इंद्रः। दुःऽमतीनां। दरीमन्। दुःऽमतीनां। स्वयं। सा। रिषयध्यै। या। नः। उपऽईषे। अत्रैः।
८ हता। ईं। असत्। न। वक्षति। क्षिप्ता। जूर्णिः। न। वक्षति। त्वं। नः। इंद्र। राया। परीणसा।
याहि। पथा। अनेहसा। पुरः। याहि। अरक्षसा। सचस्व। नः। पराके। आ। सचस्व। अ
स्तंऽईके। आ। पाहि। नः। दूरात्। आरात्। अभिष्टिऽभिः। सदा। पाहि। अभिष्टिऽभिः।। ०। त
रूषसा। उग्र। चित्। त्वा। महिमा। सक्षत्। अवसे। महे। मित्रं। न। अवसि। ओजिष्ठ। त्रा
तः। अवितरिति। रथ्यं। कं। चित्। अमर्त्य। अन्यं। अस्मत्। रिरिषेः। कं। चित्। अद्रिऽवः।
रिरिक्षंतं। चित्। अद्रिऽवः। पाहि। नः। इंद्र। सुऽस्तुत। स्त्रिधः। अवऽयाता। सदं। इत्। दुः
मतीनां। देवः। सन्। दुःऽमतीनां। हंता। पापस्य। रक्षसः। त्राता। विप्रस्य। माऽवतः।।
अध। हि। त्वा। जनिता। जीजनत्। वसोइति। रक्षःऽहनं। त्वा। जीजनत्। वसोइति।। १७
आ। इंद्र। याहि। उप। नः। पराऽवतः। न। अयं। अच्छ। विदथानिऽइव। सत्ऽपतिः। अस्तं। ८

राजाऽइव। सत्ऽपतिः। हवामहे। त्वा। वयं। प्रयस्वंतः। सुते। सचा। पुत्रासः। न। पितरं। वाजऽ
सातये। मंहिष्ठं। वाजऽसातये॥ पिब। सोमं। इंद्र। सुवानं। अद्रिऽभिः। कोशेन। सिक्तं। अव
तं। न। वंसगः। ततृषाणः। न। वंसगः। मदाय। हर्यताय। ते। तुविःऽतमाय। धायसे। आ।
त्वा। यच्छंतु। हरितः। न। सूर्यं। अहा। विश्वाऽइव। सूर्यं॥ अविंदत्। दिवः। निऽहितं। गुहा॥
निऽधिं। वेः। न। गर्भं। परिऽवीतं। अश्मनि। अनंते। अंतः। अश्मनि॥ व्रजं। वज्री। गवांऽ
इव। सिसासन्। अंगिरःऽतमः। अप। अवृणोत्। इषः। इंद्रः। परिऽवृताः। द्वारः। इषः। प
रिऽवृताः। ददृहाणः। वज्रं। इंद्रः। गभस्त्योः। क्षद्मऽइव। तिग्मं। असनाय। सं। श्यत्। अहिऽ
हत्याय। सं। श्यत्॥ सं। विव्यानः। ओजसा। शवःऽभिः। इंद्र। मज्मना। तष्टाऽइव। वृक्षं। व
निनः। नि। वृश्चसि। परश्वाऽइव। नि। वृश्चसि॥ त्वं। वृथा। नद्यः। इंद्र। सर्तवे। अच्छ। समु
द्रं। असृजः। रथान्ऽइव। वाजऽयतः। रथान्ऽइव। इतः। ऊतीः। अयुंजत। समानं। अर्थं

।अक्षितं।धेनुःऽइव।मनवे।विश्वऽदोहसः।जनाय।विश्वऽदोहसः॥१८ इमां।ते।वाचं।
वसुऽयंतः।आयवः।रथं।न।धीरः।सुऽअपाः।अतक्षिषुः।सुम्नाय।त्वां।अतक्षिषुः।शुंभं
तः।जेन्यं।यथा।वाजेषु।विप्र।वाजिनं।अत्यंऽइव।शवसे।सातये।धना।विश्वा।धना
नि।सातये।भिनत्।पुरः।नवतिं।इंद्र।पूरवे।दिवःऽदासाय।महि।दाशुषे।नृतोइति॥
वज्रेण।दाशुषे।नृतोइति।अतिथिऽग्वाय।शंबरं।गिरेः।उग्रः।अव।अभरत्।महः।ध
नानि।दयमानः।ओजसा।विश्वा।धनानि।ओजसा।इंद्रः।समत्ऽसु।यजमानं।आ
र्यं।प्र।आवत्।विश्वेषु।शतंऽऊतिः।आजिषु।स्वःऽमीळ्हेषु।आजिषु।मनवे।शासत्।
अव्रतान्।त्वचं।कृष्णां।अरंधयत्।धक्षत्।न।विश्वं।ततृषाणं।ओषति।नि।अर्शसा
नं।ओषति।सूरः।चक्रं।प्र।वृहत्।जातः।ओजसा।प्रऽपित्वे।वाचं।अरुणः।मुषा
यति।ईशानः।आ।मुषायति।उशना।यत्।पराऽवतः।अजगन्।ऊतये।कवे।सुम्ना

नि। विभ्वा। मनुषाऽइव। तुर्वणिः। अहा। विभ्वाऽइव। तुर्वणिः। सः। नः। नव्येभिः। वृषऽकर्म
न्। उक्थैः। पुरां। दर्तरितिदर्तः। पायुऽभिः। पाहि। शग्मैः। दिवःऽदासेभिः। इंद्र। स्तवानः। ववृ
धीथाः। अहोभिःऽइव। द्यौः॥ १९ इंद्राय। हि। द्यौः। असुरः। अनम्नत। इंद्राय। मही। पृथि
वी। वरीमऽभिः। द्युम्नऽसाता। वरीमऽभिः। इंद्रं। विश्वे। सऽजोषसः। देवासः। दधिरे। पुरः।
इंद्राय। विश्वा। सवनानि। मानुषा। रातानि। संतु। मानुषा। विश्वेषु। हि। त्वा। सवनेषु। तुं
जते। समानं। एकं। वृषऽमन्यवः। पृथक्। स्व१रितिस्वः। सनिष्यवः। पृथक्। तं। त्वा। नावं।
न। पार्षणिं। शूषस्य। धुरि। धीमहि। इंद्रं। न। यज्ञैः। चितयंतः। आयवः। स्तोमेभिः। इंद्रं। आ।
यवः। वि। त्वा। ततस्रे। मिथुनाः। अवस्यवः। व्रजस्य। साता। गव्यस्य। निःऽसृजः। सक्षंत।
इंद्र। निःऽसृजः। यत्। गव्यंता। द्वा। जना। स्वः। यंता। संऽऊहसि। आविः। करिक्रत्। वृषणं।
। सचाऽभुवं। वज्रं। इंद्र। सचाऽभुवं। विदुः। ते। अस्य। वीर्यस्य। पूरवः। पुरः। यत्। इंद्र। शा

प०द्वि०१
१०

रद्गीः। अवः। अतिरः। ससहानः। अवःऽअतिरः। शासः। तं। इंद्र। मर्त्यं। अयज्युं। शवसः। पते। म
हीं। अमुष्याः। पृथिवी। इमाः। अपः। मंदसानः। इमाः। अपः। आत्। इत्। ते। अस्य। वीर्यस्य
। चर्किरन्। मदेषु। वृषन्। उशिजः। यत्। आविथ। सखिऽयतः। यत्। आविथ। चकर्थ।
कारं। एभ्यः। पृतनासु। प्रऽवंतवे। ते। अन्यांऽअन्यां। नद्यं। सनिष्णत। श्रवस्यंतः। सनि
ष्णत। उतोइति। नः। अस्याः। उषसः। जुषेत। हि। अर्कस्य। बोधि। हविषः। हवीमऽभिः।
स्वःऽसाता। हवीमऽभिः। यत्। इंद्र। हंतवे। मधः। वृषा। वज्रिन्। वचिकेतसि। आ। मे।
अस्य। वेधसः। नवीयसः। मन्म। श्रुधि। नवीयसः। त्वं। तं। इंद्र। ववृधानः। अस्मऽ
युः। अमित्रऽयंतं। तुविऽजात। मर्त्यं। वज्रेण। शूर। मर्त्यं। जहि। यः। नः। अघऽयति। शृणु
ष्व। सुश्रवःऽतमः। रिष्टं। न। यामन्। अप। भूतु। दुःऽमतिः। विश्वा। अप। भूतु। दुःऽम
तिः॥ २० त्वया। वयं। मघऽवन्। पूर्व्ये। धने। इंद्रत्वाऽऊताः। ससह्याम। पृतन्यतः। व १०

नु । याम । वनुष्यतः । नेदिष्ठे । अस्मिन् । अहनि । अधि । वोच । नु । सुन्वते । अस्मिन् । यज्ञे । वि ।
चयेम । भरे । कृतं । वाजऽयंतः । भरे । कृतं । स्वः । जेषे । भरे । आप्रस्य । वक्मनि । उषःऽबुधः ।
। स्वस्मिन् । अंजसि । क्राणस्य । स्वस्मिन् । अंजसि । अहन् । इंद्रः । यथा । विदे । शीर्ष्णाऽशी
र्ष्णा । उपऽवाच्यः । अस्मऽत्राते । सध्र्यक् । संतु । रातयः । भद्राः । भद्रस्य । रातयः । तत् । तु ।
प्रयः । प्रत्नऽथा । ते । शुशुक्वनं । यस्मिन् । यज्ञे । वारं । अकृण्वत । क्षयं । ऋतस्य । वाः । असि
। क्षयं । वि । तत् । वोचेः । अध । द्विता । अंतरिति । पश्यंति । रश्मिऽभिः । सः । घ । विदे । अनु । इं
द्रः । गोऽएषणः । बंधुक्षित्ऽभ्यः । गोऽएषणः । नु । इत्था । ते । पूर्वऽथा । च । प्रऽवाच्यं । यत् ।
अंगिरःऽभ्यः । अवृणोः । अप । व्रजं । इंद्र । शिक्षन् । अप । व्रजं । आ । एभ्यः । समान्या । दिशा ।
अस्मभ्यं । जेषि । योत्सि । च । सुन्वत्ऽभ्यः । रंधय । कं । चित् । अव्रतं । हृणायंतं । चित् ॥
अव्रतं । सं । यत् । जनान् । क्रतुऽभिः । शूरः । ईक्षयत् । धने । हिते । तरुषंत । श्रवस्यवः ।

प०द्वि०१ त्र। यक्षंत। श्रवस्यवः। तस्मै। आयुः। प्रजाऽवत्। इत्। बाधे। अर्चंति। ओजसा। इंद्रे।
११ ओक्यं। दिधिषंत। धीतयः। देवान्। अछ्छ। न। धीतयः। युवं। तं। इंद्रापर्वता। पुरःऽयु
धा। यः। नः। पृतन्यात्। अप। तंऽतं। इत्। हतं। वज्रेण। तंऽतं। इत्। हतं। दूरे। चत्ताय।
छंत्सत्। गहनं। यत्। इनक्षत्। अस्माकं। शत्रून्। परि। शूर। विश्वतः। दर्मा। दर्षीष्ट
।विश्वतः॥ २७ उभेइति। पुनामि। रोदसीइति। ऋतेन। द्रुहः। दहामि। सं। महीः। अनिंद्राः॥
अभिऽव्लग्य। यत्र। हताः। अमित्राः। वैलऽस्थानं। परि। तृळ्हाः। अशेरन्। अभिऽव्लग्य।
वित्। अद्रिऽवः। शीर्षा। यातुऽमतीनां। छिंधि। वटूरिणा। पदा। महाऽवटूरिणा। पदा। अ
व। आसां॥ मघऽवन्। जहि। शर्धः। यातुऽमतीनां। वैलऽस्थानके। अर्मके। महाऽवैलस्थे।
अर्मके। यासां॥ तिस्रः। पंचाशतः। अभिऽव्लंगैः। अपऽअवपः। तत्। सु। ते। मनायति
।तकत्। सु। ते। मनायति। पिशंगऽभृष्टिं। अंभृणं। पिशाचिं। इंद्र। सं। मृण। सर्वं। रक्षः। ११

नि।बर्हय।अव।महः।इंद्र।ददृहि।श्रुधि।नः।शुशोच।हि।द्यौः।क्षाः।न।भीषा।
अद्रिऽवः।घृणात्।न।भीषा।अद्रिऽवः।शुष्मिन्ऽतमः।हि।शुष्मिऽभिः।वधैः।उग्रे
भिः।ईयसे।अपुरूषऽघ्नः।अप्रतिऽइत।शूर।सत्वऽभिः।त्रिऽसप्तैः।शूर।सत्वऽभिः।
वनोति।हि।सुन्वन्।क्षयं।परीणसः।सुन्वानः।हि।स्म।यजति।अव।द्विषः।देवानां।
अव।द्विषः।सुन्वानः।इत्।सिसासति।सहस्रा।वाजी।अवृतः।सुन्वानाय।इंद्रः।ददा
ति।आऽभुवं।रयिं।ददाति।आऽभुवं॥ २२ आ।त्वा।जुवः।ररहाणाः।अभि।प्रयः।
वायोइति।इह।वहंतु।पूर्वऽपीतये।सोमस्य।पूर्वऽपीतये।ऊर्ध्वा।ते।अनु।सूनृता।
मनः।तिष्ठतु।जानती।नियुत्वता।रथेन।आ।हि।दावने।वायोइति।मखस्य।दा
वने।मदंतु।त्वा।मंदिनः।वायोइति।इंदवः।अस्मत्।क्राणासः।सुऽकृताः।अभिऽ
द्यवः।गोभिः।क्राणाः।अभिऽद्यवः।यत्र।ह।क्राणाः।इरध्यै।दक्षं।सचंते।ऊत

या।

यः । सध्रीचीनाः । निःऽसुतः । दावने । धियः । उप । ब्रुवते । ईं । धियः । वायुः । युंक्ते । रोहिता । वा
युः । अरुणा । वायुः । रथे । अजिरा । धुरि । वोळ्हवे । वहिष्ठा । धुरि । वोळ्हवे । प्र । बोधय । पु
रंऽधिं । जारः । आ । ससतीम्ऽइव । प्र । चक्षय । रोदसीइति । वासय । उषसः । श्रवसे । वास
य । उषसः । तुभ्यं । उषसः । शुचयः । पराऽवति । भद्रा । वस्त्रा । तन्वते । दंऽसु । रश्मिषु ।
चित्रा । नव्येषु । रश्मिषु । तुभ्यं । धेनुः । सबःऽदुघा । विश्वा । वसूनि । दोहते । अजनयः । म
रुतः । वक्षणाभ्यः । दिवः । आ । वक्षणाभ्यः । तुभ्यं । शुक्रासः । शुचयः । तुरण्यवः । मदेषु ।
उग्राः । इषणंत । भुर्वणि । अपां । इषंत । भुर्वणि । त्वां । त्सारी । दसमानः । भगं । ईट्टे । तक्वऽ
वीये । त्व । विश्वस्मात् । भुवनात् । पासि । धर्मणा । असुर्यात् । पासि । धर्मणा । त्वं । नः ।
वायोइति । एषां । अपूर्व्यः । सोमानां । प्रथमः । पीतिं । अर्हसि । सुतानां । पीतिं । अर्हसि ॥ १२
उतोइति । विहुत्मतीनां । विशां । ववर्जुषीणां । विश्वाः । इत् । ते । धेनवः । दुह्रे । आऽशिरं ।

घृतं । दुदुह्रे । आऽशिरं ॥ २२ स्तीर्णं । बर्हिः । उप । नः । याहि । वीतये । सहस्रेण । निऽयुता ।
। नियुत्वते । शतिनीभिः । नियुत्वते । तुभ्यं । हि । पूर्वऽपीतये । देवाः । देवाय । येमिरे । प्र । ते ।
सुतासः । मधुऽमंतः । अस्थिरन् । मदाय । क्रत्वे । अस्थिरन् । तुभ्य । अयं । सोमः । परिऽपू
तः । अद्रिऽभिः । स्पार्हा । वसानः । परि । कोशं । अर्षति । शुक्रा । वसानः । अर्षति । तव । अयं ।
भागः । आयुषु । सोमः । देवेषु । हूयते । वह । वायोइति । निऽयुतः । याहि । अस्मऽयुः । जुषाण
ः । याहि । अस्मऽयुः । आ । नः । नियुत्ऽभिः । शतिनीभिः । अध्वरं । सहस्रिणीभिः । उप । या
हि । वीतये । वायोइति । हव्यानि । वीतये । ० । ऋत्वियः । सऽरश्मिः । सूर्ये । सचा । अध्वर्युऽ
भिः । भरमाणाः । अयंसत । वायोइति । शुक्राः । अयंसत । आ । वां । रथः । नियुत्वान् । वक्ष
त् । अवसे । अभि । प्रयांसि । सुऽधितानि । वीतये । वायोइति । हव्यानि । वीतये । पिबतं ।
मध्वः । अंधसः । पूर्वऽपेयं । हि । वां । हितं । वायोइति । आ । चंद्रेण । राधसा । आ । गतं । इ

द्रः।च।राधसा।आ।गतं।आ।वां।धियः।वरस्कृः।अध्वरान्।उप।इमं।इंदुं।मर्मृजंत।
वाजिनं।आशुं।अत्यं।न।वाजिनं।तेषां।पिबतं।अस्मयूइत्यस्मऽयू।आ।नः।गंतं।इह।
ऊत्या।इंद्रवायूइति।सुतानां।अद्रिऽभिः।युवं।मदाय।वाजऽदा।युवं॥ २४ इमे।वां।सोमाः
।अप्ऽसु।आ।सुताः।इह।अध्वर्युऽभिः।भरमाणाः।अयंसत।वायोइति।शुक्राः।अयं
सत।एते।वां।अभि।असृक्षत।तिरः।पवित्रं।आशवः।युवाऽयवः।अति।रोमाणि।अ
व्यया।सोमासः।अति।अव्यया।वायोइति।ससतः।याहि।शश्वतः।यत्र।ग्रा
वा।वदति।तत्र।गच्छतं।गृहं।इंद्रः।च।गच्छतं।वि।सूनृता।ददृशे।रीयते।घृतं।आ।पू
र्णया।निऽयुता।याथः।अध्वरं।इंद्रः।च।याथः।अध्वरं।अत्र।अह।तत्।वहेथेइति।
मध्वः।आऽकृतिं।यं।अश्वत्थं।उपऽतिष्ठंत।जायवः।अस्मेइति।ते।संतु।जायवः।सा
कं।गावः।सुवते।पच्यते।यवः।न।ते।वायोइति।उप।दस्यंति।धेनवः।न।अप।दस्य

त्ति। धेनवः। इमे। ये। ते। सु। वायो इति। बाहुऽओजसः। अंतः। नदी इति। ते। पतयंत्ति। उ
क्षणः। महि। व्राधंतः। उक्षणः। धन्वन्। चित्। ये। अनाशवः। जीराः। चित्। अगिराऽओ
कसः। सूर्यस्यऽइव। रश्मयः। दुःऽनियंतवः। हस्तयोः। दुःऽनियंतवः॥ २५ प्र। सु। ज्ये
ष्ठं। निऽचिराभ्यां। बृहत्। नमः। हव्यं। मतिं। भरत। मृळयत्ऽभ्यां। स्वादिष्ठं। मृळयत्ऽ
भ्यां। ता। संऽराजा। घृतासुती इति घृतऽआसुती। यज्ञेऽयज्ञे। उपऽस्तुता। अथ। एनोः।
क्षत्रं। न। कुतः। चन। आऽधृषे। देवऽत्वं। नु। चित्। आऽधृषे। अदर्शि। गातुः। उरवे। वरी
यसी। पंथाः। ऋतस्य। सं। अयंस्त। रश्मिऽभिः। चक्षुः। भगस्य। रश्मिऽभिः। द्युक्षं। मित्र
स्य। सदनं। अर्यम्णः। वरुणस्य। च। अथ। दधाते इति। बृहत्। उक्थ्यं। वयः। उपऽस्तुत्यं।
बृहत्। वयः। ज्योतिष्मती। अदितिं। धारयत्ऽक्षितिं। स्वःऽवतीं। आ। सचेते इति। दि
वेऽदिवे। जागृऽवांसा। दिवेऽदिवे। ज्योतिष्मत्। क्षत्रं। आशाते इति। आदित्या। दानु

च द्वि० १
१४

नः। पतीइति। मित्रः। तयोः। वरुणः। यातयत्ऽजनः। अर्यमा। यातयत्ऽजनः। अयं। मि
त्राय। वरुणाय। शंऽतमः। सोमः। भूतु। अवऽपानेषु। आऽभगः। देवः। देवेषु। आऽभगः। तं
। देवासः। जुजुषेरत। विश्वे। अद्य। सऽजोषसः। तथा। राजाना। करथः। यत्। ईमहे। ऋत
ऽवाना। यत्। ईमहे। यः। मित्राय। वरुणाय। अविधत्। जनः। अनर्वाणं। तं। परि। पातः
। अंहसः। दाश्वांसं। मर्तं। अंहसः। तं। अर्यमा। अभि। रक्षति। ऋजुऽयंतं। अनु। व्रतं। उक्थै
ः। यः। एभिः। परिऽभूषति। व्रतं। स्तोमैः। आऽभूषति। व्रतं। नमः। दिवे। बृहते। रोदसीभ्यां
। मित्राय। वोचं। वरुणाय। मीळ्हुषे। सुऽमृळीकाय। मीळ्हुषे। इंद्रं। अग्निं। उप। स्तुहि। द्यु
क्षं। अर्यमणं। भगं। ज्योक्। जीवंतः। प्रऽजया। सचेमहि। सोमस्य। ऊती। सचेमहि। ऊती॥
देवानां। वयं। इंद्रऽवंतः। मंसीमहि। स्वऽयशसः। मरुत्ऽभिः। अग्निः। मित्रः। वरुणः। श
र्म। यंसन्। तत्। अश्याम। मघऽवानः। वयं। च॥ २८ ॥ इति द्वितीयाष्टके प्रथमोध्यायः। १४

हरिः ओम्। सुसुम।आ।यातं।अद्रिऽभिः।गोऽश्रीताः॥ मत्सराः॥ इमे।सोमासः॥मत्सराः॥इमे।आ।
राजाना।दिविऽस्पृशा।अस्मत्रा।गंतं।उप।नः॥इमे।वां।वरुणा।गोऽआशिरः॥सोमाः॥शुक्राः॥गोऽ
आशिरः॥इमे।आ।यातं।इंद्रवः।सोमासः॥दधिऽआशिरः॥सुतासः॥दधिऽआशिरः॥उत।वां।उष
सः॥बुधि।साकं।सूर्यस्य।रश्मिऽभिः।सुतः॥मित्राय।वरुणाय।पीतये।चारुः॥ऋताय।पीतये।
तां।वां।धेनुं।न।वासरीं।अंशुं।दुहंति।अद्रिऽभिः॥सोमं।दुहंति।अद्रिऽभिः॥अस्मऽत्रा।गंतं।उ
प।नः॥अर्वांचा।सोमऽपीतये।अयं।वां।मित्रावरुणा।नृऽभिः॥सुतः॥सोमः॥आ।पीतये।सुतः॥
१ प्रऽप्र।पूष्णः॥तुविऽजातस्य।शस्यते।महिऽत्वं।अस्य।तवसः॥न।तंदते।स्तोत्रं।अस्य।
न।तंदते।अर्चामि।सुम्नऽयन्।अहं।अंतिऽऊतिं।मयःऽभुवं।विश्वस्य।यः॥मनः॥आऽयु
युवे।मखः॥देवः॥आऽयुयुवे।मखः॥प्र।हि।त्वा।पूषन्।अजिरं।न।यामनि।स्तोमेभिः॥कृण्वे।
ऋणवः॥यथा।मृधः॥उष्ट्रः॥न।पीपरः॥मृधः॥हुवे।यत्।त्वा।मयःऽभुवं।देवं।सख्याय।म

प० द्वि० २
१५

सः। अस्माकं। आंगूषान्। द्युम्निनः। कृधि। वाजेषु। द्युम्निनः। कृधि। यस्य। ते। पूषन्। स
ख्ये। विपन्यवः। क्रत्वा। चित्। संतः। अवसा। बुभुज्रिरे। इति। क्रत्वा। बुभुज्रिरे। तां। अनु। त्वा
। नवीयसीं। निऽयुतं। रायः। ईमहे। अहेळमानः। उरुऽशंस। सरी। भव। वाजेऽवाजे। सरी
। भव। अस्याः। ऊं इति। सु। नः। उप। सातये। भुवः। अहेळमानः। ररिऽवान्। अजऽअश्व
। श्रवस्यतां। अजऽअश्व। ओ इति। सु। त्वा। ववृतीमहि। स्तोमेभिः। दस्म। साधुऽभिः। नहि।
त्वा। पूषन्। अतिऽमन्ये। आघृणे। न। ते। सख्यं। अपऽह्नुवे॥ २ अस्तु। श्रौषट्। पुरः। अग्निं
। धिया। दधे। आ। नु। तत्। शर्धः। दिव्यं। वृणीमहे। इंद्रवायू इति। वृणीमहे। यत्। ह। क्राणा
। विवस्वति। नाभा। संऽदायि। नव्यसी। अध। प्र। सु। नः। उप। यंतु। धीतयः। देवान्। अ
च्छ। न। धीतयः। यत्। ह। सत्। मित्रावरुणौ। ऋतात्। अधि। आददाथे इत्याऽददाथे।
अनृतं। स्वेन। मन्युना। दक्षस्य। स्वेन। मन्युना। युवोः। इत्था। अधि। सद्मऽसु। अपश्या १५

म। हिरण्ययं। धीभिः। चन। मनसा। स्वेभिः। अक्षऽभिः। सोमस्य। स्वेभिः। अक्षऽभिः। यु
वां। स्तोमेभिः। देवऽयंतः। अश्विना। आश्रवयंतःऽइव। श्लोकं। आयवः। युवां। हव्या। अभि।
आयवः। युवोः। विश्वाः। अधि। श्रियः। पृक्षः। च। विश्वऽवेदसा। प्रुषायंते। वां। पवयः। हि
रण्यये। रथे। दस्रा। हिरण्यये। अचेति। दस्रा। वि। ऊं इति। नाकं। ऋण्वथः। युंजते। वां। रथऽ
युजः। दिविष्टिषु। अध्वस्मानः। दिविष्टिषु। अधि। वां। स्थाम। वंधुरे। रथे। दस्रा। हिरण्यये।
पथाऽइव। यंतौ। अनुऽशासता। रजः। अंजसा। शासता। रजः। शचीभिः। नः। शचीवसू
इति शचीऽवसू। दिवा। नक्तं। दशस्यतं। मा। वां। रातिः। उप। दसत्। कदा। चन। अस्मत्।
रातिः। कदा। चन॥ ६ वृषन्। इंद्र। वृषऽपानासः। इंदवः। इमे। सुताः। अद्रिऽसुतासः।
उत्ऽभिदः। तुभ्यं। सुतासः। उत्ऽभिदः। ते। त्वा। मंदंतु। दावने। महे। चित्राय। राधसे।
गीःऽभिः। गिर्वाहः। स्तवमानः। आ। गहि। सुऽमृळीकः। नः। आ। गहि। ओ इति। सु। नः। अ

प०द्वि०२
१६

ग्ने । शृणुहि । त्वं । ईळित: । देवेभ्य: । ब्रवसि । यज्ञियेभ्य: । राजऽभ्य: । यज्ञियेभ्य: । यत् । ह । सौ: ।
अंगिर:ऽभ्य: । धेनुं । देवा: । अदत्तन । वि । तां । दुह्रे । अर्यमा । कर्तरि । सचा । एष: । तां । वेद । मे । सचा
। मोइति । सु । व: । अस्मत् । अभि । तानि । पौंस्या । सना । भूवन् । द्युम्नानि । मा । उत । जारिषु: । अ
स्मत् । पुरा । उत । जारिषु: । यत् । व: । चित्रं । युगेऽयुगे । नव्यं । घोषात् । अमर्त्यं । अस्मासु । तत्
। मरुत: । यत् । च । दुस्तरं । दिधृत । यत् । च । दुस्तरं । दध्यङ् । ह । मे । जनुषं । पूर्व: । अंगिरा: ।
प्रियऽमेध: । कण्व: । अत्रि: । मनु: । विदु: । ते । मे । पूर्वे । मनु: । विदु: । तेषां । देवेषु । आऽयति: ।
अस्माकं । तेषु । नाभय: । तेषां । पदेन । महि । आ । नमे । गिरा । इंद्राग्नीइति । आ । नमे । गिरा
। होता । यक्षत् । वनिन: । वंत । वार्यं । बृहस्पति: । यजति । वेन: । उक्षऽभि: । पुरुऽवारेभि: ।
उक्षऽभि: । जगृभ्म । दूरेऽआदिशं । श्लोकं । अद्रे: । अध । त्मना । अधारयत् । अररिंदानि ।
सुऽक्रतु: । पुरू । सद्मानि । सुऽक्रतु: । ये । देवास: । दिवि । एक । दश । स्थ । पृथिव्यां । अधि । एक

१६

दश।स्थ।अप्सुऽक्षितः।महिना।एकादश।स्थ।ते।देवासः।यज्ञं।इमं।जुषध्वं॥ ४ वेदिऽस
दे।प्रियऽधामाय।सुऽद्युते।धासिंऽइव।प्र।भर।योनिं।अग्नये।वस्त्रेणऽइव।वासय।मन्म
ना।शुचिं।ज्योतिःऽरथं।शुक्रऽवर्णं।तमःऽहनं।अभि।द्विऽजन्मा।त्रिऽवृत्।अन्नं।ऋज्यते।
संवत्सरे।ववृधे।जग्धं।ईमिति।पुनरिति।अन्यस्य।आसा।जिह्वया।जेन्यः।वृषा।नि।अ
न्येन।वनिनः।मृष्ट।वारणः।कृष्णऽप्रुतौ।वेविजेइति।अस्य।सऽक्षितौ।उभा।तरेतेइति
।अभि।मातरा।शिशुं।प्राचाऽजिह्वं।ध्वसयंतं।तृषुऽच्युत।आ।साच्यं।कुपयं।वर्धनं
।पितुः।मुमुक्ष्वः।मनवे।मानवस्यते।रघुऽद्रुवः।कृष्णऽसीतासः।ऊंइति।जुवः।अस
मनाः।अजिरासः।रघुऽस्यदः।वातऽजूताः।उप।युज्यंते।आशवः।आत्।अस्य।ते।ध्व
सयंतः।वृथा।ईरते।कृष्णं।अभ्वं।महि।वर्पः।करिक्रतः।सत्।सीं।महीम्।अवनिं।प्र।अ
भि।मर्मृशत्।अभिऽश्वसन्।स्तनयन्।एति।नानदत्॥ ५ भूषन्।न।यः।अधि।बभ्रू

पं०द्वि०२

१७

षु। नम्नते। वृषाऽइव। पत्नीः। अभि। एति। रोरुवत्। ओजायमानः। तन्वः। च। शुंभते। भी
मः। न। शृंगा। दविधाव। दुःऽगृभिः। सः। संऽस्तिरः। विऽस्तिरः। सं। गृभायति। जानन्। एव। जा
नतीः। नित्यः। आ। शये। पुनः। वर्धते। अपि। यंति। दिव्यं। अन्यत्। वर्पः। पित्रोः। कृण्वते। सचा
। तं। अग्रुवः। केशिनीः। सं। हि। रेभिरे। ऊर्ध्वाः। तस्थुः। मम्रुषीः। प्र। आयवे। पुनरिति। ता
सां। जरां। प्रऽमुंचन्। एति। नानदत्। असुं। परं। जनयन्। जीवं। अस्तृतं। अधीवासं।
परि। मातुः। रिहन्। अह। तुविऽग्रेभिः। सत्वऽभिः। याति। वि। ज्रयः। वयः। दधत्। पत्ऽ
वते। रेरिहत्। सदा। अनु। श्येनी। सचते। वर्तनिः। अह। अस्माकं। अग्ने। मघवत्ऽसु।।
दीदिहि। अध। श्वसीवान्। वृषभः। दमूनाः। अवऽअस्य। शिशुऽमतीः। अदीदेः। वर्मऽ
इव। युत्ऽसु। परिऽजर्भुराणः।। ५ इदं। अग्ने। सुऽधितं। दुःऽधितात्। अधि। प्रियात्।
ऊंइति। चित्। मन्मनः। प्रेयः। अस्तु। ते। यत्। ते। शुक्रं। तन्वः। रोचते। शुचि। तेन। अ

१७

स्मभ्यं। वनसे। रत्नं। आ। त्वं। रथाय। नावं। उत। नः। गृहाय। नित्यऽअरित्रां। पत्ऽवतीं। रा
स्ति। अग्नि। अस्माकं। वीरान्। उत। नः। मघोनः। जनान्। च। या। पारयात्। शर्म। या। च। अ
क्ति। नः। अग्ने। उक्थं। इत्। जुगुर्याः। द्यावाक्षामा। सिंधवः। च। स्वऽगूर्ताः। गव्यं। यव्यं। यंत
ः। दीर्घा। अहा। इषं। वरं। अरुण्यः। वरंत॥ ७ बद्। इत्था। तत्। वपुषे। धायि। दर्शतं। देवस्य।
भर्गः। सहसः। यतः। जनि। यत्। ईं। उप। ह्वरते। साधते। मतिः। ऋतस्य। धेनाः। अनयंत।
सऽस्रुतः। पृक्षः। वपुः। पितुऽमान्। नित्यः। आ। शये। द्वितीयं। आ। सप्तऽशिवासु। मातृषु।
तृतीयं। अस्य। वृषभस्य। दोहसे। दशऽप्रमतिं। जनयंत। योषणः। निः। यत्। ईं। बुध्नात्।
महिषस्य। वर्पसः। ईशानासः। शवसा। क्रंत। सूरयः। यत्। ईं। अनु। प्रऽदिवः। मध्वः। आ
ऽधवे। गुहा। संतं। मातरिश्वा। मथायति। प्र। यत्। पितुः। परमात्। नीयते। परि। आ। पृ
क्षुधः। वीरुधः। दंऽसु। रोहति। उभा। यत्। अस्य। जनुषं। यत्। इन्वतः। आत्। इत्। यविष्ठः।

प०द्वि०२

१८

ः। अभवत्। घृणा। शुचिः। आत्। इत्। मातॄः। आ। अविशात्। यासु। आ। शुचिः। अहिंस्य
मानः। उर्विया। वि। ववृधे। अनु। यत्। पूर्वाः। अरुहत्। सनाऽजुवः। नि। नव्यसीषु। अवरासु
। धावते॥ ८ आत्। इत्। होतारं। वृणते। दिविष्टिषु। भगंऽइव। पपृचानासः। ऋंजते। देवान्
। यत्। क्रत्वा। मज्मना। पुरुऽस्तुतः। मर्तं। शंसं। विश्वधा। वेति। धायसे। वि। यत्। अस्था
त्। यजतः। वातऽचोदितः। ह्वारः। न। वक्वा। जरणाः। अनाकृतः। तस्य। पत्मन्। धक्षुषः।
कृष्णऽजंहसः। शुचिऽजन्मनः। रजः। आ। विऽअध्वनः। रथः। न। यातः। शिक्वऽभिः। कृतः
। द्यां। अंगेभिः। अरुषेभिः। ईयते। ०। कृष्णासः। धक्षि। सूरयः। शूरस्यऽइव। त्वेषथात्।
ईषते। वयः। त्वया। हि। अग्ने। वरुणः। धृतऽव्रतः। मित्रः। शाशद्रे। अर्यमा। सुऽदानवः। यत्
। सीं। अनु। क्रतुना। विश्वऽथा। विऽभुः। ०। परिऽभूः। अजायथाः। त्वं। अग्ने। शशमानाय।
सुन्वते। रत्नं। यविष्ठ। देवऽतातिं। इन्वसि। तं। त्वा। नु। नव्यं। सहसः। युवन्। वयं। भगं। न।

१८

कारे। महिऽरत्न। धीमहि। अस्मेइति। रयिं। न। सुऽअर्थं। दमूनसं। भगं। दक्षं। न। पपृचासि
।धर्णसिं। रश्मीन्ऽइव। यः। यमति। जन्मनीइति। उभेइति। देवानां। शंसं। ऋते। आ। च। सुऽ
क्रतुः। उत। नः। सुऽधोत्मा। जीरऽअश्वः। होता। मंद्रः। शृणवत्। चंद्रऽरथः। सः। नः। नेषत्।
नेषऽतमैः। अमूरः। अग्निः। वामं। सुवितं। वस्यः। अच्छ। अस्तावि। अग्निः। शिमीवत्ऽभिः।
अर्कैः। सांऽराज्याय। प्रऽतरं। दधानः। अमीइति। च। ये। मघऽवानः। वयं। च। मिहं। न। सू
रः। अति। निः। ततन्युः। १ संऽइद्धः। अग्ने। आ। वह। देवान्। अद्य। यतऽस्रुचे। तंतुं। तनुष्
।पूर्व्यं। सुतऽसोमाय। दाशुषे। घृतऽवंतं। उप। मासि। मधुऽमंतं। तनूऽनपात्। यज्ञं। विप्र
स्य। माऽवतः। शशमानस्य। दाशुषः। शुचिः। पावकः। अद्भुतः। मध्वा। यज्ञं। मिमिक्षति।
नराशंसः। त्रिः। आ। दिवः। देवः। देवेषु। यज्ञियः। ईळितः। अग्ने। आ। वह। इंद्रं। चित्रं। इ
ह। प्रियं। इयं। हि। त्वा। मतिः। मम। अच्छ। सुऽजिह्व। वच्यते। स्तृणानासः। यतऽस्रुचः।

बर्हिः। यज्ञे। सुऽअध्वरे। वृंजे। देवव्यचःऽतमं। इंद्राय। शर्म। सऽप्रथः।०। प्रऽयै। देवेभ्यः
। महीः। पावकासः। पुरुऽस्पृहः। द्वारः। देवीः। असश्चतः॥ १० आ। मंदमानेइति। उपाकेइति
। नक्तोषसा। सुऽपेशसा। यह्वीइति। ऋतस्य। मातरा। सीदतां। बर्हिः। आ। सुऽमत्। मंद्रऽजि
ह्वा। जुगुर्वणीइति।०। सिध्रं। अद्य। दिविऽस्पृशं। शुचिः। देवेषु। अर्पिता। होत्रा। मरुत्ऽ
सु। भारती।०। बर्हिः। सीदंतु। यज्ञियाः। तत्। नः। तुरीपं। अद्भुतं। पुरु। वा। अरं। पुरु। त्म
ना। त्वष्टा। पोषाय। वि। स्यतु। राये। नाभा। नः। अस्मऽयुः। अवऽसृजन्। उप। त्मना। दे
वान्। यक्षि। वनस्पते।०। पूषण्ऽवते। मरुत्वते। विश्वऽदेवाय। वायवे। स्वाहा। गायत्रऽ
वेपसे। हव्यं। इंद्राय। कर्तन। स्वाहाऽकृतानि। आ। गहि। उप। हव्यानि। वीतये। इंद्र। आ। ग
हि। श्रुधि। हवं। त्वां। हवंते। अध्वरे॥ ११ प्र। तव्यसीं। नव्यसीं। धीतिं। अग्नये। वाचः। म
तिं। सहसः। सूनवे। भरे। अपां। नपात्। यः। वसुऽभिः। सह। प्रियः। होता। पृथिव्यां। नि॥

असीदत्। ऋत्वियः॥ सः। जायमानः। परमे। विऽओमनि। आविः। अग्निः। अभवत्। मातरि
श्वने। अस्य। क्रत्वा। संऽइधानस्य। मज्मना। प्र। द्यावा। शोचिः। पृथिवीइति। अरोचयत्॥
अस्य। त्वेषाः। अजराः। अस्य। भानवः। सुऽसंदृशः। सुऽप्रतीकस्य। सुऽद्युतः। भाऽत्वक्षसः
। अति। अक्तुः। न। सिंधवः। अग्नेः। रेजंते। अससंतः। अजराः॥ यं। आऽईरिरे। भृगवः। वि
श्वऽवेदसं। नाभा। पृथिव्याः। भुवनस्य। मज्मना। अग्निं। तं। गीःऽभिः। हिनुहि। स्वे। आ। द
मे। यः। एकः। वस्वः। वरुणः। न। राजति॥ न। यः। वराय। मरुतांऽइव। स्वनः। सेनाऽइव। सृष्टा
। दिव्या। यथा। अशनिः। अग्निः। जंभैः। तिगितैः। अत्ति। भर्वति। योधः। न। शत्रून्। सः। व
ना। नि। ऋंजते॥ कुवित्। नः। अग्निः। उचथस्य। वीः। असत्। वसुः। कुवित्। वसुऽभिः। का
मं। आऽवरत्। चोदः। कुवित्। तुतुज्यात्। सातये। धियः। शुचिऽप्रतीकं। तं। अया। धिया
। गृणे॥ घृतऽप्रतीकं। वः। ऋतस्य। धूःऽसदं। अग्निं। मित्रं। न। संऽइधानः। ऋंजते। इंधा

प० द्वि० २ नः। अक्रः। विदथेषु। दीद्यत्। शुक्रऽवर्णां। उत्। ऊं इति। नः। यंसते। धियं। अप्रऽयुच्छन्।

२० अप्रयुच्छत्ऽभिः। अग्ने। शिवेभिः। नः। पायुऽभिः। पाहि। शग्मैः। अदब्धेभिः। अदृपितेभिः।

इष्टे। अनिमिषत्ऽभिः। परि। पाहि। नः। जाः॥ १२ एति। प्र। होता। व्रतं। अस्य। मायया।

ऊर्ध्वां। दधानः। शुचिऽपेशसं। धियं। अभि। स्रुचः। क्रमते। दक्षिणाऽआवृतः। याः। अस्य

।धाम। प्रथमं। ह। निंसते। अभि। ईं। ऋतस्य। दोहनाः। अनूषत। योनौ। देवस्य। सदने।

परिऽवृताः। अपां। उपऽस्थे। विऽभृतः। यत्। आ। अवसत्। अध। स्वधाः। अधयत्। या

भिः। ईयते। युयूषतः। सऽवयसा। तत्। इत्। वपुः। समानं। अर्थं। विऽतरित्रता। मिथः। आ

त्। ईम्। भगः। न। हव्यः। सं। अस्मत्। आ। वोळ्हुः। न। रश्मीन्। सं। अयंस्त। सारथिः। यं। ईं।

द्वा। सऽवयसा। सपर्यतः। समाने। योना। मिथुना। संऽओकसा। दिवा। न। नक्तं। पलितः। २०

।युवा। अजनि। पुरु। चरन्। अजरः। मानुषा। युगा। तं। ईं। हिन्वंति। धीतयः। दश। व्रि

शः। देवं। मर्तासः। ऊतये। हवामहे। धनोः। अधि। प्रऽवतः। आ। सः। ऋण्वति। अभिव्रजत्ऽ
भिः। वयुना। नवा। अधित। त्वं। हि। अग्ने। दिव्यस्य। राजसि। त्वं। पार्थिवस्य। पशुपाःऽइव॥
त्मना। एनीइति। ते। एतेइति। बृहतीइति। अभिऽश्रिया। हिरण्ययीइति। वक्वरीइति। बर्हिः।
आशातेइति। अग्ने। जुषस्व। प्रति। हर्य। तत्। वचः। मन्द्र। स्वधाऽवः। ऋतऽजात। सुक्र
तोइतिसुऽक्रतो। यः। विश्वतः। प्रत्यङ्। असि। दर्शतः। रण्वः। संदृष्टौ। पितुमान्ऽइव। क्षयः।
१२ तं। पृच्छता। सः। जगाम। सः। वेद। सः। चिकित्वान्। ईयते। सः। नु। ईयते। तस्मिन्। सं
ति। प्रऽशिषः। तस्मिन्। इष्टयः। सः। वाजस्य। शवसः। शुष्मिणः। पतिः। तं। इत्। पृच्छन्ति। न
। सिमः। वि। पृच्छति। स्वेनऽइव। धीरः। मनसा। यत्। अग्रभीत्। न। मृष्यते। प्रथमं। न। अ
परं। वचः। अस्य। क्रत्वा। सचते। अप्रऽदृपितः॥ तं। इत्। गच्छन्ति। जुह्वः। तं। अर्वतीः। विश्वा
नि। एकः। शृणवत्। वचांसि। मे। पुरुऽप्रैषः। ततुरिः। यज्ञऽसाधनः। अच्छिद्रऽऊतिः॥ शि

प०द्वि०२
२१

भुः।आ।अदत्त।सं।रपः।उपऽस्थायं।चरति।यत्।संऽआरत।सद्यः।जातः।तत्सार।यु
ज्येभिः।अभि।श्वांतं।मृशते।नांद्ये।मुदे।यत्।ईं।गच्छंति।उशतीः।अपिऽस्थितं।सः।ईं।मृ
गः।अप्यः।वनर्गुः।उप।त्वचि।उपऽमस्यां।नि।धायि।वि।अब्रवीत्।वयुना।मर्त्येभ्यः॥
अग्निः।विद्वान्।ऋतऽचित्।हि।सत्यः॥१४ त्रिऽमूर्धानं।सप्तऽरश्मिं।गृणीषे।अनूनं।अ
ग्निं।पित्रोः।उपऽस्थे।निऽसत्तं।अस्य।चरतः।ध्रुवस्य।विश्वा।दिवः।रोचना।आपप्रिऽ
वांसं।उक्षा।महान्।अभि।ववक्षे।एनेइति।अजरः।तस्थौ।इतःऽऊतिः।ऋष्वः।उर्व्याः।प
दः।नि।दधाति।सानौ।रिहंति।ऊधः।अरुषासः।अस्य।समानं।वत्सं।अभि।संचरंतीइ
तिसंऽचरंती।विष्वक्।धेनूइति।वि।चरतः।सुमेकेइतिसुऽमेके।अनपऽवृज्यान्॥
अध्वनः।मिमानेइति।विश्वान्।केतान्।अधि।महः।दधानेइति।धीरासः।पदं।कवयः।
नयंति।नाना।हृदा।रक्षमाणाः।अजुर्यं।सिसासंतः।परि।अपश्यंत।सिंधुं।आविः।एभ्यः। २१

अभवत्। सूर्यः। न्दन्। दिदृक्षेण्यः। परि। काष्ठासु। जेन्यः। इळेन्यः। महः। अर्भाय। जीवसे। पुरु।
त्रा। यत्। अभवत्। सूः। अह। एभ्यः। गर्भेभ्यः। मघऽवा। विश्वऽदर्शतः॥ १५ कथा। ते। अग्ने
। शुचयंतः। आयोः। ददाशुः। वाजेभिः। आशुषाणाः। उभेइति। यत्। तोकेइति। तनये। दधा
नाः। ऋतस्य। सामन्। रणयंत। देवाः॥ बोध। मे। अस्य। वचसः। यविष्ठ। मंहिष्ठस्य। प्रऽभृ
तस्य। स्वधाऽवः। पीयति। त्वः। अनु। त्वः। गृणाति। वंदारुः। ते। तन्वं। वंदे। अग्ने॥ ये। पाय
वः। मामतेयं। ते। अग्ने। पश्यंतः। अंधं। दुःऽइतात्। अरक्षन्। ररक्ष। तान्। सुऽकृतः। वि
श्वऽवेदाः। दिप्संतः। इत्। रिपवः। न। अह। देभुः॥ यः। नः। अग्ने। अररिऽवान्। अघऽशंसः। अ
रातिऽवा। मर्चयति। द्वयेन। मंत्रः। गुरुः। पुनः। अस्तु। सः। अस्मै। अनु। मृक्षीष्ट। तन्वं। दुःऽ
उक्तैः॥ उत। वा। यः। सहस्य। प्रऽविद्वान्। मर्तः। मर्तं। मर्चयति। द्वयेन॥ अतः। पाहि। स्तु
वमान। स्तुवंतं। अग्ने। माकिः। नः। दुःऽइताय। धायीः॥ १६ ।०। विष्टः। मातरिश्वा। होता

प०द्वि०२

२२

रं । विश्वऽअप्सुं । विश्वऽदेव्यं । नि । यं । दधुः । मनुष्यासु । विक्षु । स्वः । न । चित्रं । वपुषे । विभाऽवं ।
ददानं । इत् । न । ददभंत । मन्म । अग्निः । वरूथं । मम । तस्य । चाकन् । जुषंत । विश्वानि । अस्य ।
कर्म । उपऽस्तुतिं । भरमाणस्य । कारोः । नित्ये । चित् । नु । यं । सदने । जगृभ्रे । प्रशस्तिऽभिः । दधि
रे । यज्ञियासः । प्र । सु । नयंत । गृभयंतः । इष्टौ । अश्वासः । न । रथ्यः । ररहाणाः । पुरूणि । द
स्मः । नि । रिणाति । जंभैः । आत् । रोचते । वने । आ । विभाऽवा । आत् । अस्य । वातः । अनु । वाति ।
शोचिः । अस्तुः । न । शर्यां । असनां । अनु । द्यून् । न । यं । रिपवः । न । रिषण्यवः । गर्भे । संतं । रेष
णाः । रेषयंति । अंधाः । अपश्याः । न । दभन् । अभिऽख्या । नित्यासः । ईं । प्रेतारः । अरक्ष
न् ॥ १७ ॥ महः । सः । रायः । आ । ईषते । पतिः । दन् । इनः । इनस्य । वसुनः । पदे । आ । उप । ध्रजं
तं । अद्रयः । विधन् । इत् । सः । यः । वृषा । नरां । न । रोदस्योः । श्रवःऽभिः । अस्ति । जीवपीतऽ
सर्गः । प्र । यः । सस्राणः । शिश्रीत । योनौ । आ । यः । पुरं । नार्मिणीं । अदीदेत् । अत्यः । कविः । न

२२

भन्युः। न। अर्वा। सूरः। न। रुरुक्वान्। शतऽआत्मा। अभि। द्विऽजन्मा। त्री। रोचनानि। विश्वा
। रजांसि। शुशुचानः। अस्थात्। होता। यजिष्ठः। अपां। सधऽस्थे। अयं। सः। होता। यः। द्विऽज
न्मा। विश्वा। दधे। वार्याणि। श्रवस्या। मर्तः। यः। अस्मै। सुऽतुकः। ददाश॥ १८ पुरु। त्वा। दा
श्वान्। वोचे। अरिः। अग्ने। तव। स्वित्। आ। तोदस्यऽइव। शरणे। आ। महस्य॥ नि। अंत्ति
नस्य। धनिनः। प्रऽहोषे। चित्। अररुषः। कदा। चन। प्रऽजिगतः। अदेवऽयोः॥ सः। चंद्रः
। विप्र। मर्त्यः। महः। व्राधन्ऽतमः। दिवि। प्रऽप्र। इत्। ते। अग्ने। वनुषः। स्याम॥ १९
मित्रं। न। यं। शिम्या। गोषु। गव्यवः। सुऽआध्यः। विदथे। अप्ऽसु। जीजनन्। अरेजेतां।
रोदसी इति। पाजसा। गिरा। प्रति। प्रियं। यजतं। जनुषां। अवः। यत्। ह। त्यत्। वां। पुरुऽ
मीळ्हस्य। सोमिनः। प्र। मित्रासः। न। दधिरे। सुऽआभुवः। अध। क्रतुं। विदतं। गातुं। अ
र्चते। उत। श्रुतं। वृषणा। पस्त्यऽवतः। आ। वां। भूषन्। क्षितयः। जन्म। रोदस्योः। प्रऽवा

प०द्वि०२ च्यं।वृषणा।दक्षसे।महे।यत्।ईं।ऋताय।भरथः।यत्।अर्वति।प्र।होत्रया।शिम्या।वी
२३ थः।अध्वरं।त्रा।सा।क्षितिः।असुरा।या।महि।प्रिया।ऋतऽवानौ।ऋतं।आ।घोषथः।बृहत्।
मुवं।दिवः।बृहतः।दक्षं।आऽभुवं।गां।न।धुरि।उप।युंजाथेइति।अपः।महीइति।अत्र।म
हिना।वारं।सण्वथः।अरेणवः।तुजः।आ।सद्मन्।धेनवः।स्वरंति।ताः।उपरऽताति।सू
र्यैः।आ।निऽम्रुचः।उषसः।तक्ववीःऽइव॥ २० आ।वां।ऋताय।केशिनीः।अनूषत।मित्र।
यत्र।वरुण।गातुं।अर्चथः।अव।त्मना।सृजतं।पिन्वतं।धियः।युवं।विप्रस्य।मन्मनां।
इरज्यथः।यः।वां।यज्ञैः।शशमानः।ह।दाशति।कविः।होता।यजति।मन्मऽसाधनः।उ
प।अह।तं।गच्छथः।वीथः।अध्वरं।अच्छ।गिरः।सुऽमतिं।गंतं।अस्मयूइत्यस्मऽयू।युवां।
यज्ञैः।प्रथमा।गोभिः।अंजते।ऋतऽवाना।मनसः।न।प्रऽयुक्तिषु।भरंति।वां।मन्मना। २३
।संऽयता।गिरः।अदृप्यता।मनसा।रेवत्।आशाथेइति।रेवत्।वयः।दधाथेइति।रेवत्।

आशापेइति।नारा।मायाभिः।ऋतःऽऊति।माहिनं।न।वां।द्यावः।अहऽभिः।न।उत।सिंध
वः।न।देवऽत्वं।पणयः।न।आनशुः।मघं॥२१ युवं।वस्त्राणि।पीवसा।वसाथेइति।युवोः
।अच्छिद्राः।मंतवः।ह।सर्गाः।अव।अतिरतं।अनृतानि।विश्वा।ऋतेन।मित्रावरुणा।स
चेथेइति।एतत्।चन।त्वः।वि।चिकेतत्।एषां।सत्यः।मंत्रः।कविऽशस्तः।ऋघावान्।त्रि
ऽअश्रिं।हंति।चतुःऽअश्रिः।उग्रः।देवऽनिदः।ह।प्रथमाः।अजूर्यन्।अपात्।एति।प्र
थमा।पत्ऽवतीनां।कः।तत्।वां।मित्रावरुणा।आ।चिकेत।गर्भः।भारं।भरति।आ।चित्
।अस्य।ऋतं।पिपर्ति।अनृतं।नि।तारीत्।प्रऽयंतं।इत्।परि।जारं।कनीनां।पश्याम
सि।न।उपऽनिपद्यमानं।अनवऽपृग्णा।विऽतता।वसानं।प्रियं।मित्रस्य।वरुणस्य।
धाम।अनश्वः।जातः।अनभीशुः।अर्वा।कनिक्रदत्।पतयत्।ऊर्ध्वऽसानुः।अचि
त्तं।ब्रह्म।जुजुषुः।युवानः।प्र।मित्रे।धाम।वरुणे।गृणंतः।आ।धेनवः।मामतेयं।अवं

च०द्वि०२

२४

तीः।ब्रह्मऽश्रियं।पीपयन्।तस्मिन्।ऊधन्।पित्वः।भिक्षेत।वयुनानि।विद्वान्।आस्ता।
आऽविवासन्।अदितिं।उरुष्येत्।आ।वां।मित्रावरुणा।हव्यऽजुष्टिं।नमसा।देवौ।अवसा।
ववृत्यां।अस्माकं।ब्रह्म।पृतनासु।सह्याः।अस्माकं।वृष्टिः।दिव्या।सुऽपारा॥ २२ यजामहे
।वां।महः।सऽजोषाः।हव्येभिः।मित्रावरुणा।नमःऽभिः।घृतैः।घृतस्नूइतिघृतऽस्नू।अ
ध।यत्।वां।अस्मेइति।अध्वर्यवः।न।धीतिऽभिः।भरंति।प्रऽस्तुतिः।वां।धाम।न।प्र
ऽयुक्तिः।अयामि।मित्रावरुणा।सुऽवृक्तिः।अनक्ति।यत्।वां।विदथेषु।होता।सुम्नं।वां।
सूरिः।वृषणौ।इयक्षन्।पीपाय।धेनुः।अदितिः।ऋताय।जनाय।मित्रावरुणा।हविःऽ
दे।हिनोति।यत्।वां।विदथे।सपर्यन्।सः।रातऽहव्यः।मानुषः।न।होता।उत।वां।विक्षु
।मद्यासु।अंधः।गावः।आपः।च।पीपयंत।देवीः।उतोइति।नः।अस्य।पूर्व्यः।पतिः
।दन्।वीतं।पातं।पयसः।उस्रियायाः॥ २३ विष्णोः।नु।कं।वीर्याणि।प्र।वोचं।यः।पा

२४

र्थिवानि । विऽममे । रजांसि । यः । अस्कभायत् । उत्ऽतरं । सधऽस्थं । विऽचक्रमाणः । त्रे
धा । उरुऽगायः । प्र । तत् । विष्णुः । स्तवते । वीर्येण । मृगः । न । भीमः । कुचरः । गिरिऽस्थाः । यस्य
। उरुषु । त्रिषु । विऽक्रमणेषु । अधिऽक्षियंति । भुवनानि । विश्वा । प्र । विष्णवे । शूषं । एतु । मन्म
। गिरिऽक्षिते । उरुऽगायाय । वृष्णे । यः । इदं । दीर्घं । प्रऽयतं । सधऽस्थं । एकः । विऽममे । त्रिऽभि
ः । इत् । पदेभिः । यस्य । त्री । पूर्णा । मधुना । पदानि । अक्षीयमाणा । स्वधया । मदंति । यः । ऊं
इति । त्रिऽधातु । पृथिवीं । उत । द्यां । एकः । दाधार । भुवनानि । विश्वा । तत् । अस्य । प्रियं । अ
भि । पाथः । अश्यां । नरः । यत्र । देवऽयवः । मदंति । उरुऽक्रमस्य । सः । हि । बंधुः । इत्था । वि
ष्णोः । पदे । परमे । मध्वः । उत्सः । ता । वां । वास्तूनि । उश्मसि । गमध्यै । यत्र । गावः । भूरिऽ
शृंगाः । अयासः । अत्र । अह । तत् । उरुऽगायस्य । वृष्णः । परमं । पदं । अव । भाति । भू
रि ॥ २४ ।०। अंधसः । धियाऽयते । महे । शूराय । विष्णवे । च । अर्चत । या । सानुनि । प

प०द्वि०२ र्वतानां।अदाभ्या।महः।तस्थतुः।अर्वताऽइव।साधुना।त्वेषं।इत्था।संऽअरणं।।
२५ शिमीऽवतोः।इंद्राविष्णूइति।सुतऽपाः।वां।उरुष्यति।या।मर्त्याय।प्रतिऽधीयमानं।इत्
।कृशानोः।अस्तुः।असनां।उरुष्यथः।ताः।ईं।वर्धंति।महि।अस्य।पौंस्यं।नि।मातरा।।
नयति।रेतसे।भुजे।दधाति।पुत्रः।अवरं।परं।पितुः।नाम।तृतीयं।अधि।रोचने।
दिवः।तत्ऽतत्।इत्।अस्य।पौंस्यं।गृणीमसि।इनस्य।त्रातुः।अवृकस्य।मीढुषः।
यः।पार्थिवानि।त्रिऽभिः।इत्।विगामऽभिः।उरु।क्रमिष्टः।उरुऽगायाय।जीवसे।द्वे
इति।इत्।अस्य।क्रमणेइति।स्वःऽदृशः।अभिऽख्याय।मर्त्यः।भुरण्यति।तृतीयं।
अस्य।नकिः।आ।दधर्षति।वयः।चन।पतयंतः।पतत्रिणः।चतुःऽभिः।साकं।न
वतिं।च।नामऽभिः।चक्रं।न।वृत्तं।व्यतीन्।अवीविपत्।बृहत्ऽशरीरः।विऽमिमा
नः।ऋक्वऽभिः।युवा।अकुमारः।प्रति।एति।आऽहवं।।२५ भव।मित्रः।न।शेव्यः। २५

घृतऽआसुतिः। विभूतऽद्युम्नः। एवऽयाः। ऊं इति। सऽप्रथाः। अध। ते। विष्णो इति। विदुषा। चित्। अर्ध्यः। स्तोमः। यज्ञः। च। राध्यः। हविष्मता। यः। पूर्व्याय। वेधसे। नवीयसे। सुमत्ऽजानये। विष्णवे। ददाशति। यः। जातं। अस्य। महतः। महि। ब्रवत्। सः। इत्। ऊं इति। श्रवःऽभिः। युज्यं। चित्। अभि। असत्। तं। ऊं इति। स्तोतारः। पूर्व्यं। यथा। विद। ऋतस्य। गर्भं। जनुषा। पिपर्तन। आ। अस्य। जानंतः। नाम। चित्। विवक्तन। महः। ते। विष्णो इति। सुऽमतिं। भजामहे। तं। अस्य। राजा। वरुणः। तं। अश्विना। क्रतुं। सचंत। मारुतस्य। वेधसः। दाधार। दक्षं। उत्ऽतमं। अहःऽविदं। व्रजं। च। विष्णुः। सखिऽवान्। अपऽऊर्णुते। आ। यः। विवाय। सचथाय। दैव्यः। इंद्राय। विष्णुः। सुऽकृते। सुकृत्ऽतरः। विऽधाः। अजिन्वत्। त्रिऽसधस्थः। आर्यं। ऋतस्य। भागे। यजमानं। आ। अभजत्॥ २६ अबोधि। अग्निः। ज्मः। उत्। एति। सूर्यः। वि। उषाः। चंद्रा। मही।

प०द्वि०२ आवः।अर्चिषा।अयुक्षातां।अश्विना।यातवे।रथं।प्र।असावीत्।देवः।सविता॥
जगत्।पृथक्।यत्।युंजाथेइति।वृषणं।अश्विना।रथं।घृतेन।नः।मधुना।क्षत्रं।उक्ष
२६ तं।अस्माकं।ब्रह्म।पृतनासु।जिन्वतं।वयं।धना।शूरऽसाता।भजेमहि।अर्वाङ्।त्रिऽ
चक्रः।मधुऽवाहनः।रथः।जीरऽअश्वः।अश्विनोः।यातु।सुऽस्तुतः।त्रिऽवंधुरः।मघ
ऽवा।विश्वऽसौभगः।शं।नः।आ।वक्षत्।द्विऽपदे।चतुःऽपदे।०।मधुऽमत्या।नः।कश
या।मिमिक्षतं।०।युवं।ह।गर्भं।जगतीषु।धत्थः।युवं।विश्वेषु।भुवने।अंतरिति।युवं। ५२
अग्निं।च।वृषणौ।अपः।च।वनस्पतीन्।अश्विनौ।ऐरयेथां।युवं।ह।स्थः।भिषजा।
भेषजेभिः।अथोइति।ह।स्थः।रथ्या।रथ्येभिरितिरथ्येभिः।अथोइति।ह।क्षत्रं।अधि।
धत्थः।उग्रा।यः।वां।हविष्मान्।मनसा।ददाश॥२७ ।इतिद्वितीयाष्टके द्वितीयो
ध्यायः॥ हरिःओम् वसूइति।रुद्रा।पुरुमंतूइतिपुरुऽमंतू।वृधंता।दशस्यतं २८

॥ नः । वृषणौ । अश्विनौ । दस्रा । ह । यत् । रेक्णः । औचथ्यः । वां । प्र । यत् । सस्राथेइति । अ
कवाभिः । ऊती । कः । वां । दाशात् । सुऽमतये । चित् । अस्मै । वसूइति । यत् । धेथेइति । नमसा
। पदे । गोः । जिगत्नं । अस्मेइति । रेवतीः । पुरंऽधीः । कामप्रेणऽइव । मनसा । चरंता । भुज्युः
ह । यत् । वां । तौग्र्याय । पेरुः । वि । मध्ये । अर्णसः । धायि । पज्रः । उप । वां । अवः । शरणं । ग
मेयं । शूरः । न । अज्म । पतयत्ऽभिः । एवैः । उपऽस्तुतिः । औचथ्यं । उरुष्येत् । मा । मां । इ
मेइति । पतत्रिणीइति । वि । दुग्धां । मा । मां । एधः । दशऽतयः । चितः । धाक् । प्र । यत् ॥
वां । बद्धः । त्मनि । खादति । क्षां । न । मा । गरन् । नद्यः । मातृऽतमाः । दासाः । यत् । ईं । सुऽ
समुब्धं । अवऽअधुः । शिरः । यत् । अस्य । त्रैतनः । विऽतक्षत् । स्वयं । दासः । उरः । अं
सौ । अपि । ग्धेतिग्ध । दीर्घऽतमाः । मामतेयः । जुजुर्वान् । दशमे । युगे । अपां । अर्थं ।
यतीनां । ब्रह्मा । भवति । सारथिः ॥ १ प्र । द्यावा । यज्ञैः । पृथिवीइति । ऋतऽवृधा । मही

।१०द्वि०२ इति। स्तुषे। विदथेषु। प्रऽचेतसा। देवेभिः। ये इति। देवपुत्रे इति देवऽपुत्रे। सुऽदंससा
२७ । इत्था। धिया। वार्याणि। प्रऽभूषतः। उत। मन्ये। पितुः। अद्रुहः। मनः। मातुः। महि। स्वऽत
वः। तत्। हवीमऽभिः। सुऽरेतसा। पितरा। भूम। चक्रतुः। उरु। प्रऽजायाः। अमृतं। वरीम
ऽभिः। ते। सूनवः। सुऽअपसः। सुऽदंससः। मही इति। जज्ञुः। मातरा। पूर्वऽचित्तये। स्था
तुः। च। सत्यं। जगतः। च। धर्मणि। पुत्रस्य। पाथः। पदं। अद्वयाविनः। ते। मायिनः। ममि
रे। सुऽप्रचेतसः। जामी इति। सयोनी इति सऽयोनी। मिथुना। संऽओकसा। नव्यंऽनव्यं
। तंतुं। आ। तन्वते। दिवि। समुद्रे। अंतरिति। कवयः। सुऽदीतयः। तत्। राधः। अद्य। स
वितुः। वरेण्यं। वयं। देवस्य। प्रऽसवे। मनामहे। अस्मभ्यं। द्यावापृथिवी इति। सुऽचे
तुना। रयिं। धत्तं। वसुऽमंतं। शतऽग्विनं॥ २ ते इति। हि। द्यावापृथिवी इति। विश्वऽ २७
शंभुवा। ऋतवरी इत्यृतऽवरी। रजसः। धारयत्कवी इति धारयत्ऽकवी। सुऽजन्म

नीइति सुऽजन्मनी।धिषणेइति।अंतः।ईयते।देवः।देवीइति।धर्मणा।सूर्यः।शुचिः।उरुऽव्यच
सा।महिनीइति।असश्चता।पिता।माता।च।भुवनानि।रक्षतः।सुधृष्टमेइतिसुऽधृष्टमे।वपुष्येइ
इति।न।रोदसीइति।पिता।यत्।सीं।अभि।रूपैः।अवासयत्।सः।वह्निः।पुत्रः।पित्रोः।पवित्रऽवान्।
पुनाति।धीरः।भुवनानि।मायया।धेनुं।च।पृश्निं।वृषभं।सुऽरेतसं।विश्वाहा।शुक्रं।पयः।अस
।धुक्षत।अयं।देवानां।अपसां।अपःऽतमः।यः।जजान।रोदसीइति।विश्वऽशंभुवा।वि।यः।
ममे।रजसीइति।सुक्रतुऽयया।अजरेभिः।स्कंभनेभिः।सं।आनृचे।तेइति।नः।गृणानेइति
।महिनीइति।महि।श्रवः।क्षत्रं।द्यावापृथिवीइति।धासथः।बृहत्।येन।अभि।कृष्टीः।ततना
म।विश्वहा।पनाय्यं।ओजः।अस्मेइति।सं।इन्वतं। २ किं।ऊंइति।श्रेष्ठः।किं।यविष्ठः।नः।आ।
अजगन्।किं।ईयते।दूत्यं।कत्।यत्।ऊचिम।न।निंदिम।चमसं।यः।महाऽकुलः।अग्ने।भ्रातः।
द्रुणः।इत्।भूतिं।ऊदिम।एकं।चमसं।चतुरः।कृणोतन।तत्।वः।देवाः।अब्रुवन्।तत्।वः।आ

।अगमं।सौधन्वनाः।यदि।एव।करिष्यथ।साकं।देवैः।यज्ञियासः।भविष्यथ।अग्निं।दूतं।
प्रति।यत्।अब्रवीतन।अश्वः।कर्त्वः।रथः।उत।इह।कर्त्वः।धेनुः।कर्त्वा।युवशा।कर्त्वा।द्वा
।तानि।भ्रातः।अनु।वः।कृत्वी।आ।इमसि।चकृऽवांसः।ऋभवः।तत्।अपृच्छत।क्व।इत्।
अभूत्।यः।स्यः।दूतः।नः।आ।अजगन्।यदा।अवऽअख्यत्।चमसान्।चतुरः।कृतान्
।आत्।इत्।त्वष्टा।ग्नासु।अंतः।नि।आनजे।हनाम।एनान्।इति।त्वष्टा।यत्।अब्रवीत्।च
मसं।ये।देवऽपानं।अनिंदिषुः।अन्या।नामानि।कृण्वते।सुते।सचा।अन्यैः।एनान्।कन्या
।नामऽभिः।स्परत्॥ ४ इंद्रः।हरी इति।युयुजे।अश्विना।रथं।बृहस्पतिः।विश्वऽरूपां।
उप।आजत।ऋभुः।विऽभ्वा।वाजः।देवान्।अगच्छत।सुऽअपसः।यज्ञियं।भागं।ऐतन।
निः।चर्मणः।गां।अरिणीत।धीतिऽभिः।या।जरंता।युवशा।ता।अकृणोतन।सौधन्वनाः।
अश्वात्।अश्वं।अतक्षत।युक्त्वा।रथं।उप।देवान्।अयातन।इदं।उदकं।पिबत।इति।अ

ब्रवीतन । इदं । वा । घ । पिबत । मुंजऽनेजनं । सौधन्वनाः । यदि । तत् । नऽइव । हर्यथ । तृतीये ।
घ । सवने । मादयाध्वै । आपः । भूयिष्ठाः । इति । एकः । अब्रवीत् । अग्निः । भूयिष्ठः । इति । अन्यः । अ
ब्रवीत् । वधःऽयंतीं । बहुऽभ्यः । प्र । एकः । अब्रवीत् । ऋता । वदंतः । चमसान् । अपिंशत । श्रोणां ।
। एकः । उदकं । गां । अव । अजति । मांसं । एकः । पिंशति । सूनया । आऽभृतं । आ । निऽम्रुचः । शकृ
त् । एकः । अप । अभरत् । किं । स्वित् । पुत्रेभ्यः । पितरौ । उप । आवतुः ॥ ५ उद्वत्ऽसु । अस्मै । अ
कृणोतन । तृणं । निवत्ऽसु । अपः । सुऽअपस्यया । नरः । अगोह्यस्य । यत् । असस्तन । गृहे । त
त् । अद्य । इदं । ऋभवः । न । अनु । गच्छथ । संऽमील्य । यत् । भुवना । परिऽअसर्पत । क्व । स्वित्
। तात्या । पितरा । वः । आसतुः । अशपत । यः । करस्नं । वः । आऽददे । यः । प्र । अब्रवीत् । प्रो इति ।
तस्मै । अब्रवीतन । सुसुप्वांसः । ऋभवः । तत् । अपृच्छत । अगोह्य । कः । इदं । नः । अबूबुधत् ।
श्वानं । बस्तः । बोधयितारं । अब्रवीत् । संवत्सरे । इदं । अद्य । वि । अख्यत । दिवा । यांति । मरुतः ।

प०द्वि०३

२९

भूम्या। अग्निः। अयं। वातः। अंतरिक्षेण। याति। अत्ऽभिः। याति। वरूणः। समुद्रैः। सुष्मा
न्। इळंतः। शवसः। नपात्॥ ६ मा। नः। मित्रः। वरूणः। अर्यमा। आयुः। इंद्रः। ऋभुक्षाः। मरु
तः। परि। ख्यन्। यत्। वाजिनः। देवऽजातस्य। सप्तेः। प्रऽवक्ष्यामः। विदथे। वीर्याणि। य
त्। निःऽनिक्ता। रेक्णसा। प्रावृतस्य। रातिं। गृभीतां। मुखतः। नयंति। सुऽप्राङ्। अजः। मेम्य
त्। विश्वऽरूपः। इंद्रापूष्णोः। प्रियं। अपि। एति। पाथः। एषः। छागः। पुरः। अश्वेन। वाजिना।
पूष्णः। भागः। नीयते। विश्वऽदेव्यः। अभिऽप्रियं। यत्। पुरोळाशं। अर्वता। त्वष्टा। इत्। एनं।
सौश्रवसाय। जिन्वति। यत्। हविष्यं। ऋतुऽशः। देवऽयानं। त्रिः। मानुषाः। परि। अश्वं। न
यंति। अत्र। पूष्णः। प्रथमः। भागः। एति। यज्ञं। देवेभ्यः। प्रतिऽवेदयन्। अजः। होता। अध्व
र्युः। आऽवयाः। अग्निम्ऽइंधः। ग्रावऽग्राभः। उत। शंस्ता। सुऽविप्रः। तेन। यज्ञेन। सुऽअरंकृ
तेन। सुऽइष्टेन। वक्षणाः। आ। पृणध्वं॥ ७ यूपऽव्रस्काः। उत। ये। यूपऽवाहाः। चषालं। २९

ये। अश्वऽयूपाय। तक्षति। ये। च। अर्वते। पचनं। संऽभरंति। उतोइति। तेषां। अभिऽगू
र्तिः। नः। इन्वतु। उप। प्र। अगात्। सुऽमत्। मे। अधायि। मन्म। देवानां। आशाः। उप। वीतऽ
पृष्ठः। अनु। एनं। विप्राः। ऋषयः। मदंति। देवानां। पुष्टे। चकृम। सुऽबंधुं। यत्। वाजिनः।
दाम। संऽदानं। अर्वतः। या। शीर्षण्या। रशना। रज्जुः। अस्य। यत्। वा। घ। अस्य। प्रऽभृ
तं। आस्ये। तृणं। सर्वा। ता। ते। अपि। देवेषु। अस्तु। यत्। अश्वस्य। क्रविषः। मक्षिका॥
आश। यत्। वा। स्वरौ। स्वऽधितौ। रिप्तं। अस्ति। यत्। हस्तयोः। शमितुः। यत्। नखेषु।
०। यत्। ऊवध्यं। उदरस्य। अपऽवाति। यः। आमस्य। क्रविषः। गंधः। अस्ति। सुऽकृता।
तत्। शमितारः। कृण्वंतु। उत। मेधं। शृतऽपाकं। पचंतु॥ ८ यत्। ते। गात्रात्। अग्नि
ना। पच्यमानात्। अभि। शूलं। निऽहतस्य। अवऽधावति। मा। तत्। भूम्यां। आ। श्रिष
त्। मा। तृणेषु। देवेभ्यः। तत्। उशत्ऽभ्यः। रातं। अस्तु। ये। वाजिनं। परिऽपश्यंति। प

पक्वं।ये।ई।आहुः।सुरभिः।निः।हर।इति।ये।च।अर्वतः।मांसऽभिक्षां।उपऽआसते।०।य
त्।निऽईक्षणं।मांस्पचन्याः।उखायाः।या।पात्राणि।यूष्णः।आऽसेचनानि।ऊष्मण्या।अ
पिऽधाना।चरूणां।अंकाः।सूनाः।परि।भूषंति।अश्वं।निऽक्रमणं।निऽसदनं।विऽवर्त
नं।यत्।च।पड्बीशं।अर्वतः।यत्।च।पपौ।यत्।च।घासिं।जघास।०।मा।त्वा।अग्निः।
ध्वनयीत्।धूमऽगंधिः।मा।उखा।भ्राजंती।अभि।विक्त।जघ्रिः।इष्टं।वीतं।अभिऽ
गूर्तं।वषट्ऽकृतं।तं।देवासः।प्रति।गृभ्णंति।अश्वं।० यत्।अश्वाय।वासः।उपऽस्तृ
णंति।अधीवासं।या।हिरण्यानि।अस्मै।संऽदानं।अर्वंतं।पड्बीशं।प्रिया।देवेषु।आ।
यमयंति।यत्।ते।सादे।महसा।शूकृतस्य।पार्ष्ण्या।वा।कशया।वा।तुतोद।स्रुचाऽ
इव।ता।हविषः।अध्वरेषु।०।ब्रह्मणा।सूदयामि।चतुःऽत्रिंशत्।वाजिनः।देवऽबं
धोः।वंक्रीः।अश्वस्य।स्वऽधितिः।सं।एति।अच्छिद्रा।गात्रा।वयुना।कृणोत।परुःऽपरुः।

अनुऽघुष्य । वि । शस्त । एकः । त्वष्टुः । अश्वस्य । विऽशस्ता । द्वा । यंतारा । भवतः । तथा । ऋतुः ।
या । ते । गात्राणां । ऋतुऽथा । कृणोमि । ताऽता । पिंडानां । प्र । जुहोमि । अग्नौ । मा । त्वा । तपत् । प्रि
यः । आत्मा । अपिऽयंतं । मा । स्वऽधितिः । तन्वः । आ । तिस्थिपत् । ते । मा । ते । गृध्नुः । अविऽश
स्ता । अतिऽहाय । छिद्रा । गात्राणि । असिना । मिथु । करितिकः । न । वै । ऊँ इति । एतत् । म्रियसे
। न । रिष्यसि । देवान् । इत् । एषि । पथिऽभिः । सुऽगेभिः । हरीइति । ते । युंजा । पृषतीइति । अभू
तां । उप । अस्थात् । वाजी । धुरि । रासभस्य । सुऽगव्यं । नः । वाजी । सुऽअश्व्यं । पुंसः । पुत्रान् ।
उत । विश्वऽपुषं । रयिं । अनागाःऽत्वं । नः । अदितिः । कृणोतु । क्षत्रं । नः । अश्वः । वनतां । हवि
ष्मान् ॥ १० यत् । अक्रंदः । प्रथमं । जायमानः । उत्ऽयन् । समुद्रात् । उत । वा । पुरीषात् ।
श्येनस्य । पक्षा । हरिणस्य । बाहूइति । उपऽस्तुत्यं । महि । जातं । ते । अर्वन् । यमेन । दत्तं । त्रित
ः । एनं । अयुनक् । इंद्रः । एनं । प्रथमः । अधि । अतिष्ठत् । गंधर्वः । अस्य । रशनां । अगृभ्णात् ॥

सूरात्। अश्वं। वसवः। निः। अतष्ट। असि। यमः। असि। आदित्यः। अर्वन्। असि। त्रितः। गु
ह्येन। व्रतेन। असि। सोमेन। समया। विऽपृक्तः। आहुः। ते। त्रीणि। दिवि। बंधनानि। त्रीणि। ते।
आहुः। दिवि। बंधनानि। त्रीणि। अप्ऽसु। त्रीणि। अंतरिति। समुद्रे। उतऽइव। मे। वरुणः। छ
न्त्सि। अर्वन्। यत्र। ते। आहुः। परमं। जनित्रं। इमा। ते। वाजिन्। अवऽमार्जनानि। इमा। श
फानां। सनितुः। निऽधाना। अत्र। ते। भद्राः। रशनाः। अपश्यं। ऋतस्य। याः। अभिऽरक्षंति।
गोपाः॥ ११ आत्मानं। ते। मनसा। आरात्। अजानां। अवः। दिवा। पतयंतं। पतंगं। शि
रः। अपश्यं। पथिऽभिः। सुऽगेभिः। अरेणुऽभिः। जेहमानं। पतत्रि। अत्र। ते। रूपं। उत्ऽतमं
। अपश्यं। जिगीषमाणं। इषः। आ। पदे। गोः। यदा। ते। मर्तः। अनु। भोगं। आनट्। आत्। इत्।
ग्रसिष्ठः। ओषधीः। अजीगरिति। अनु। त्वा। रथः। अनु। मर्यः। अर्वन्। अनु। गावः। अनु। भ
गः। कनीनां। अनु। व्रातासः। तव। सख्यं। ईयुः। अनु। देवाः। ममिरे। वीर्यं। ते। हिरण्यऽशृंगः।

अयः। अस्य। पादाः। मनःऽजवाः। अवरः। इंद्रः। आसीत्। देवाः। इत्। अस्य। हविःऽअद्यं।
आयन्। यः। अर्वंतं। प्रथमः। अधिऽअतिष्ठत्। ईर्मऽअंतासः। सिलिकऽमध्यमासः। सं। शू
रणासः। दिव्यासः। अत्याः। हंसाःऽइव। श्रेणिऽशः। यतंते। यत्। आक्षिषुः। दिव्यं। अज्मं। अ
श्वाः॥ १२ तव। शरीरं। पतयिष्णु। अर्वन्। तव। चित्तं। वातःऽइव। ध्रजीमान्। तव। शृंगा
णि। विऽस्थिता। पुरुऽत्रा। अरण्येषु। जर्भुराणा। चरंति। ०। शासनं। वाजी। अर्वा। देवऽद्रीचा
। मनसा। दीध्यानः। अजः। पुरः। नीयते। नाभिः। अस्य। अनु। पश्चात्। कवयः। यंति। रेभा
ः। ०। परमं। यत्। सधऽस्थं। अर्वान्। अच्छ। पितरं। मातरं। च। अद्य। देवान्। जुष्टऽतमः।
हि। गम्याः। अथ। आ। शास्ते। दाशुषे। वार्याणि॥ १३ अस्य। वामस्य। पलितस्य। होतुः। त
स्य। भ्राता। मध्यमः। अस्ति। अश्नः। तृतीयः। भ्राता। घृतऽपृष्ठः। अस्य। अत्र। अपश्यं।
विश्पतिं। सप्तऽपुत्रं। सप्त। युंजंति। रथं। एकऽचक्रं। एकः। अश्वः। वहति। सप्तऽनामा।

त्रिऽनाभि। चक्रं। अजरं। अनर्वं। यत्र। इमा। विश्वा। भुवना। अधि। तस्थुः। इमं। रथं। अधि। ये।
सप्त। तस्थुः। सप्तऽचक्रं। सप्त। वहंति। अश्वाः। सप्त। स्वसारः। अभि। सं। नवंते। यत्र। गवां।
निऽहिता। सप्त। नाम। कः। ददर्श। प्रथमं। जायमानं। अस्थन्ऽवंतं। यत्। अनस्था। बिभ
र्ति। भूम्याः। असुः। असृक्। आत्मा। क्व। स्वित्। कः। विद्वांसं। उप। गात्। प्रष्टुं। एतत्। पाकः।
पृच्छामि। मनसा। अविऽजानन्। देवानां। एना। निऽहिता। पदानि। वत्से। बष्कये। अधि। सप्त
। तंतून्। वि। तत्निरे। कवयः। ओतवै। ऊं इति। १४ अचिकित्वान्। चिकितुषः। चित्। अ
त्र। कवीन्। पृच्छामि। विद्मने। न। विद्वान्। वि। यः। तस्तंभ। षट्। इमा। रजांसि। अजस्य। रू
पे। किं। अपि। स्वित्। एकं। इह। ब्रवीतु। यः। ईं। अंग। वेद। अस्य। वामस्य। निऽहितं। पदं। वे
रितिवेः। शीर्ष्णः। क्षीरं। दुह्रते। गावः। अस्य। वव्रिं। वसानाः। उदकं। पदा। अपुः। माता। पि
तरं। ऋते। आ। बभाज। धीती। अग्रे। मनसा। सं। हि। जग्मे। सा। बिभत्सुः। गर्भऽरसा। निऽवि

द्धा।नमस्वंतः।इत्।उपऽवाकं।ईयुः।युक्ता।माता।आसीत्।धुरि।दक्षिणायाः।अतिष्ठत्।
गर्भः।वृजनीषु।अंतरिति।अमीमेत्।वत्सः।अनु।गां।अपश्यत्।विश्वऽरूप्यं।त्रिषु।योज
नेषु।।तिस्रः।मातॄः।त्रीन्।पितॄन्।बिभ्रत्।एकः।ऊर्ध्वः।तस्थौ।न।ईं।अव।ग्लपयंति।मंत्र
यंते।दिवः।अमुष्य।पृष्ठे।विश्वऽविदं।वाचं।अविश्वऽमिन्वां।। १५ द्वादशऽअरं।नहि।त
त्।जराय।वर्वर्ति।चक्रं।परि।द्यां।ऋतस्य।आ।पुत्राः।अग्ने।मिथुनासः।अत्र।सप्त।।
शतानि।विंशतिः।च।तस्थुः।पंचऽपादं।पितरं।द्वादशऽआकृतिं।दिवः।आहुः।परे।अर्धे।
पुरीषिणं।अथ।इमे।अन्ये।उपरे।विऽचक्षणं।सप्तऽचक्रे।षट्ऽअरे।आहुः।अर्पितं।पं
चऽअरे।चक्रे।परिऽवर्तमाने।तस्मिन्।आ।तस्थुः।भुवनानि।विश्वा।तस्य।न।अक्षः।
तप्यते।भूरिऽभारः।सनात्।एव।न।शीर्यते।सऽनाभिः।सऽनेमि।चक्रं।अजरं।वि।वव
ते।उत्तानायां।दश।युक्ताः।वहंति।सूर्यस्य।चक्षुः।रजसा।एति।आऽवृतं।तस्मिन्।आर्पि

प०द्वि०२

२२

ता। भुवनानि। विश्वा। साकंऽजानां। सप्तथं। आहुः। एकऽजं। षट्। इत्। यमाः। ऋषयः।
देवऽजाः। इति। तेषां। इष्टानि। विऽहितानि। धामऽशः। स्थात्रे। रेजंते। विऽकृतानि। रूपऽशः।।
१६ स्त्रियः। सतीः। तान्। ऊं इति। मे। पुंसः। आहुः। पश्यत्। अक्षण्ऽवान्। न। वि। चेतत्।
अंधः। कविः। यः। पुत्रः। सः। ईं। आ। चिकेत। यः। ता। विऽजानात्। सः। पितुः। पिता। अस
त्। अवः। परेण। परः। एना। अवरेण। पदा। वत्सं। बिभ्रती। गौः। उत्। अस्थात्। सा। कद्री
ची। कं। स्वित्। अर्धं। परा। अगात्। क्व। स्वित्। सूते। नहि। यूथे। अंतरिति। अवः। परेण।
पितरं। यः। अस्य। अनुऽवेद। परः। एना। अवरेण। कविऽयमानः। कः। इह। प्र। वोचत्। देवं।
मनः। कुतः। अधि। प्रऽजातं। ये। अर्वांचः। तान्। ऊं इति। पराचः। आहुः। ये। पराचः। तान्। ऊं
इति। अर्वाचः। आहुः। इंद्रः। च। या। चक्रथुः। सोम। तानि। धुरा। न। युक्ताः। रजसः। व
हंति। द्वा। सुऽपर्णा। सुऽयुजा। सखाया। समानं। वृक्षं। परि। सस्वजाते इति। पिप्पलं। स्वा

२२

तयोः। अन्यः।

उ। अत्ति। अनश्नन्। अन्यः। अभि। चाकशीति। १७ यत्र। सुऽपर्णाः। अमृतस्य। भागं। अनिऽमे
षं। विदथा। अभिऽस्वरंति। इनः। विश्वस्य। भुवनस्य। गोपाः। सः। मा। धीरः। पाकं। अत्र। आ। विवे
श। यस्मिन्। वृक्षे। मधुऽअदः। सुऽपर्णाः। निऽविशंते। सुवते। च। अधि। विश्वे। तस्य। इत्। आहुः
। पिप्पलं। स्वादु। अग्रे। तत्। न। उत्। नशत्। यः। पितरं। न। वेद। यत्। गायत्रे। अधि। गायत्रं। आ
ऽहितं। त्रैस्तुभात्। वा। त्रैस्तुभं। निःऽअतक्षत। यत्। वा। जगत्। जगति। आऽहितं। पदं। ये। इत्।
तत्। विदुः। ते। अमृतऽत्वं। आनशुः। गायत्रेण। प्रति। मिमीते। अर्कं। अर्केण। साम। त्रैस्तुभेन।
वाकं। वाकेन। वाकं। द्विऽपदा। चतुःऽपदा। अक्षरेण। मिमते। सप्त। वाणीः। जगता। सिंधुं। दिवि।
अस्तभायत्। रथंऽतरे। सूर्यं। परि। अपश्यत्। गायत्रस्य। संऽइधः। तिस्रः। आहुः। ततः। मह्ना।
प्र। रिरिचे। महिऽत्वा॥ १८ उप। ह्वये। सुऽदुघां। धेनुं। एतां। सुऽहस्तः। गोऽधुक्। उत। दोहत्।
एनां। श्रेष्ठं। सवं। सविता। साविषत्। नः। अभिऽइद्धः। घर्मः। तत्। ऊं इति। सु। प्र। वोचं। हिङ्ऽ

प०द्वि०२ कृण्वती।वसुऽपत्नी।वसूनां।वत्सं।इछंती।मनसा।अभि।आ।अगात्।दुहां।अश्विऽभ्यां।पयः।
अघ्न्या।इयं।सा।वर्धतां।महते।सौभगाय।गौः।अमीमेत्।अनु।वत्सं।मिषंतं।मूर्धानं।हिङ्।अ
३४ कृणोत्।मातवै।ऊं इति।सृक्वाणं।घर्मं।अभि।वावशाना।मिमाति।मायुं।पयते।पयःऽभिः।।
अयं।सः।शिंक्ते।येन।गौः।अभिऽवृता।मिमाति।मायुं।ध्वसनौ।अधि।श्रिता।सा।।चित्तिऽ
भिः।नि।हि।चकार।मर्त्यं।विऽद्युत्।भवंती।प्रति।वव्रिं।औहत।अनत्।शये।तुरऽगातु।जी
वं।एजत्।ध्रुवं।मध्ये।आ।पस्त्यानां।जीवः।मृतस्य।चरति।स्वधाभिः।अमर्त्यः।मर्त्येन
।सऽयोनिः।। १२ अपश्यं।गोपां।अनिऽपद्यमानं।आ।च।परा।च।पथिऽभिः।चरंतं।सः।
सध्रीचीः।सः।विषूचीः।वसानः।आ।वरीवर्ति।भुवनेषु।अंतरिति।यः।ईं।चकार।न।सः।।
अस्य।विद।यः।ईं।ददर्श।हिरुक्।इत्।नु।तस्मात्।सः।मातुः।योना।परिऽवीतः।अंतः।ब
हुऽप्रजाः।निःऽऋतिं।आ।विवेश।द्यौः।मे।पिता।जनिता।नाभिः।अत्र।बंधुः।मे।माता।पृथि ३४

वी। मही। इयं। उत्तानयोः। चम्वोः। योनिः। अंतः। अत्र। पिता। दुहितुः। गर्भं। आ। अधात्। पृच्छा
मि। त्वा। परं। अंतं। पृथिव्याः। पृच्छामि। यत्र। भुवनस्य। नाभिः। पृच्छामि। त्वा। वृष्णः। अश्वस्य। रेत
ः। पृच्छामि। वाचः। परमं। विऽओम। इयं। वेदिः। परः। अंतः। पृथिव्याः। अयं। यज्ञः। भुवनस्य॥
नाभिः। अयं। सोमः। वृष्णः। अश्वस्य। रेतः। ब्रह्मा। अयं। वाचः। परमं। विऽओम॥ २० सप्त। अर्ध
ऽगर्भाः। भुवनस्य। रेतः। विष्णोः। तिष्ठंति। प्रऽदिशा। विऽधर्मणि। ते। धीतिऽभिः। मनसा। ते। विपः
चितः। परिऽभुवः। परि। भवंति। विश्वतः। न। वि। जानामि। यत्ऽइव। इदं। अस्मि। निण्यः। संऽ
नद्धः। मनसा। चरामि। यदा। मा। आ। अगन्। प्रथमऽजाः। ऋतस्य। आत्। इत्। वाचः। अश्नु
वे। भागं। अस्याः। अपाङ्। प्राङ्। एति। स्वधया। गृभीतः। अमर्त्यः। मर्त्येन। सऽयोनिः। ता। शश्व
ता। विषूचीना। विऽयंता। नि। अन्यं। चिक्युः। न। नि। चिक्युः। अन्यं। ऋचः। अक्षरे। परमे। विऽ
ओमन्। यस्मिन्। देवाः। अधि। विश्वे। निऽसेदुः। यः। तत्। न। वेद। किं। ऋचा। करिष्यति। ये।

श्व

प०हि०३
३५

इत्। तत्। विदुः। ते। इमे। सं। आसते। सुयवसऽअत्। भगऽवती। हि। भूयाः। अथोइति। वयं।
भगऽवंतः। स्याम। अद्धि। तृणं। अघ्न्ये। विंऽदानीं॥ पिब। शुद्धं। उदकं। आऽचरंती॥ २१ गौरीः।
मिमाय। सलिलानि। तक्षती। एकऽपदी। द्विऽपदी। सा। चतुःऽपदी। अष्टाऽपदी। नवऽपदी। बभू
वुषी। सहस्रऽअक्षरा। परमे। विऽओमन्। तस्याः। समुद्राः। अधि। वि। क्षरंति। तेन। जीवंति।
प्रऽदिशः। चतस्रः। ततः। क्षरति। अक्षरं। तत्। विश्वं। उप। जीवति। शाकऽमयं। धूमं। आरात्
। अपश्यं। विषुऽवता। परः। एना। अवरेण। उक्षाणं। पृश्निं। अपचंत। वीराः। तानि। धर्माणि। प्रथ
मानि। आसन्। त्रयः। केशिनः। ऋतुऽथा। वि। चक्षते। संवत्सरे। वपते। एकः। एषां। विश्वं॥
एकः। अभि। चष्टे। शचीभिः। ध्राजिः। एकस्य। ददृशे। न। रूपं। चत्वारि। वाक्। परिऽमिता। पदा
नि। तानि। विदुः। ब्राह्मणाः। ये। मनीषिणः। गुहा। त्रीणि। निऽहिता। न। इंगयंति। तुरीयं। वाचः
। मनुष्याः। वदंति। ०। आकुः। अथोइति। दिव्यः। सः। सुऽपर्णः। गरुत्मान्। एकं। सत्। विप्राः। ब ३५

रुधा।वदंति।अग्निं।यमं।मातरिश्वानं।आहुः॥ २२ कृष्णं।निऽयानं।हरयः।सुऽपर्णाः।अ
पः।वसानाः।दिवं।उत्।पतंति।ते।आ।अववृत्रन्।सदनात्।ऋतस्य।आत्।इत्।घृतेन।पृथि
वी।वि।उद्यते।द्वादश।प्रऽधयः।चक्रं।एकं।त्रीणि।नभ्यानि।कः।ऊँइति।तत्।चिकेत।तस्मिन्।
साकं।त्रिऽशताः।न।शंकवः।अर्पिताः।षष्टिः।न।चलाचलासः।यः।ते।स्तनः।शशयः।यः।
मयःऽभूः।येन।विश्वा।पुष्यसि।वार्याणि।यः।रत्नऽधाः।वसुऽवित्।यः।सुऽदत्रः।सरस्वति।
तं।इह।धातवे।करिति कः।यज्ञेन।यज्ञं।अजयंत।देवाः।तानि।धर्माणि।प्रथमानि।आस
न्।ते।ह।नाकं।महिमानः।सचंत।यत्र।पूर्वे।साध्याः।संति।देवाः।समानं।एतत्।उदकं।
उत्।च।एति।अव।च।अहऽभिः।भूमिं।पर्जन्याः।जिन्वंति।दिवं।जिन्वंति।अग्नयः।दिव्यं
।सुऽपर्णं।वायसं।बृहंतं।अपां।गर्भं।दर्शतं।ओषधीनां।अभीपतः।वृष्टिऽभिः।तर्पयंतं।स
रस्वंतं।अवसे।जोहवीमि॥ २३ कया।शुभा।सऽवयसः।सऽनीळाः।समान्या।मरुतः।सं।

प० द्वि० २

३६

मिमिक्षुः। कया। मती। कुतः। आऽइतासः। एते। अर्चंति। शुष्मं। वृषणः। वसुऽया। कस्य। ब्रह्म
णि। जुजुषुः। युवानः। कः। अध्वरे। मरुतः। आ। ववर्त। श्येनान्ऽइव। ध्रजतः। अंतरिक्षे। केन। महा
मनसा। रीरमाम। कुतः। त्वं। इंद्र। माहिनः। सन्। एकः। यासि। सत्ऽपते। किं। ते। इत्था। सं। पृच्छसे।
संऽअराणः। शुभानैः। वोचेः। तत्। नः। हरिऽवः। यत्। ते। अस्मे इति। ब्रह्माणि। मे। मतयः। शं। सुता
सः। शुष्मः। इयर्ति। प्रऽभृतः। मे। अद्रिः। आ। शासते। प्रति। हर्यंति। उक्था। इमा। हरी इति। वहतः।
ता। नः। अच्छ। अतः। वयं। अंतमेभिः। युजानाः। स्वऽक्षत्रेभिः। तन्वः। शुंभमानाः। महःऽभिः।
एतान्। उप। युज्महे। नु। इंद्र। स्वधां। अनु। हि। नः। बभूथ॥ २४ क्व। स्या। वः। मरुतः। स्वधा।
आसीत्। यत्। मां। एकं। संऽअधत्त। अहिऽहत्ये। अहं। हि। उग्रः। तविषः। तुविष्मान्। विश्वस्य।
शत्रोः। अनमं। वधऽस्नैः। भूरि। चकर्थ। युज्येभिः। अस्मे इति। समानेभिः। वृषभ। पौंस्येभिः।
भूरीणि। हि। कृणवाम। शविष्ठ। इंद्र। क्रत्वा। मरुतः। यत्। वशाम। वधीं। वृत्रं। मरुतः। इंद्रियेण ३६

।स्वेन।भामेन।तविषः।बभूवान्।अहं।एताः।मनवे।विश्वऽचंद्राः।सुऽगाः।अपः।चकार।वज्रऽ
बाहुः।अनुत्तं।आ।ते।मघऽवन्।नकिः।नु।न।त्वाऽवान्।अस्ति।देवता।विदानः।न।जायमानः।
नशते।न।जातः।यानि।करिष्या।कृणुहि।प्रऽवृद्ध।एकस्य।चित्।मे।विऽभु।अस्तु।ओजः।या।
नु।दधृष्वान्।कृणवै।मनीषा।०।मरुतः।विदानः।यानि।च्यवं।इंद्रः।इत्।ईशे।एषां॥ २५ अमंद
त्।मा।मरुतः।स्तोमः।अत्र।यत्।मे।नरः।श्रुत्यं।ब्रह्म।चक्र।इंद्राय।वृष्णे।सुऽमखाय।मह्यं।स
ख्ये।सखायः।तन्वे।तनूभिः।एव।इत्।एते।प्रति।मा।रोचमानाः।अनेद्यः।श्रवः।आ।इषः।द
धानाः।संऽचक्ष्य।मरुतः।चंद्रऽवर्णाः।अच्छांत।मे।छदयाथ।च।नूनं।कः।नु।अत्र।मरुतः।मम
हे।वः।प्र।यातन।सखीन्।अच्छ।सखायः।मन्मानि।चित्राः।अपिऽवातयंतः।एषां।भूत।नवे
दाः।मे।ऋतानां।आ।यत्।दुवस्यात्।दुवसेन।कारुः।अस्मान्।चक्रे।मान्यस्य।मेधा।ओइति।
सु।वर्त्त।मरुतः।विप्रं।अच्छ।इमा।ब्रह्माणि।जरिता।वः।अर्चत्।एषः।वः।स्तोमः।मरुतः।इयं।

प०द्वि०३ गीः।मांदार्यस्य।मान्यस्य।कारोः।आ।इषा।यासीष्ट।तन्वे।वयां।विद्याम।इषं।वृजनं।जी
रऽदानुं॥ २६ इतिद्वितीयाष्टकेतृतीयोध्यायः॥ ओम्।तत्।नु।वोचाम।रभसाय।जन्मने।
३८ पूर्वं।महिऽत्वं।वृषभस्य।केतवे।ऐधऽइव।यामन्।मरुतः।तुविऽस्वनः।युधाऽइव।शक्राः।त
विषाणि।कर्तन।नित्यं।न।सूनुं।मधु।बिभ्रतः।उप।क्रीळंति।क्रीळाः।विदथेषु।घृष्वयः
।नक्षंति।रुद्राः।अवसा।नमस्विनं।न।मर्धंति।स्वऽतवसः।हविःऽकृतं।यस्मै।ऊमासः।अमृ
ताः।अरासत।रायः।पोषं।च।हविषा।ददाशुषे।उक्षंति।अस्मै।मरुतः।हिताःऽइव।पुरु।रजां
सि।पयसा।मयःऽभुवः।आ।ये।रजांसि।तविषीभिः।अव्यत।प्र।वः।एवासः।स्वऽयतासः।
अध्रजन्।भयंते।विश्वा।भुवनानि।हर्म्या।चित्रः।वः।यामः।प्रऽयतासु।ऋष्टिषु।यत्।त्वे
षऽयामाः।नदयंत।पर्वतान्।दिवः।वा।पृष्ठं।नर्याः।अचुच्यवुः।विश्वः।वः।अज्मन्।
भयते।वनस्पतिः।रथीयंतीऽइव।प्र।जिहीते।ओषधिः॥ १ यूयं।नः।उग्राः।मरुतः।सुऽ ३८

चेतुना। अरिष्टऽग्रामाः। सुऽमतिं। पिपर्तन। यत्र। वः। दिद्युत्। रदति। क्रिविःऽदती। रिणाति।
पश्वः। सुधिताऽइव। बर्हणा। प्र। स्कंभऽदेष्णाः। अनवभ्रऽराधसः। अलातृणासः। विदथेषु।
सुऽस्तुताः। अर्चंति। अर्कं। मदिरस्य। पीतये। विदुः। वीरस्य। प्रथमानि। पौंस्या। शतभुजिऽभि
ः। तं। अभिऽह्रुतेः। अघात्। पूःऽभिः। रक्षत। मरुतः। यं। आवत। जनं। यं। उग्राः। तवसः। विऽ
रप्शिनः। पाथन। शंसात्। तनयस्य। पुष्टिषु। विश्वानि। भद्रा। मरुतः। रथेषु। वः। मिथस्पृध्या
ऽइव। तविषाणि। आऽहिता। अंसेषु। आ। वः। प्रऽपथेषु। खादयः। अक्षः। वः। चक्रा। समया
। वि। ववृते। भूरीणि। भद्रा। नर्येषु। बाहुषु। वक्षःऽसु। रुक्माः। रभसासः। अंजयः। अंसेषु।
एताः। पविषु। क्षुराः। अधि। वयः। न। पक्षान्। वि। अनु। श्रियः। धिरे। २ महांतः। मह्ना। वि
ऽभ्वः। विऽभूतयः। दूरेऽदृशः। ये। दिव्याःऽइव। स्तृऽभिः। मंद्राः। सुऽजिह्वाः। स्वरितारः। आ
सऽभिः। संऽमिश्लाः। इंद्रे। मरुतः। परिऽस्तुभः। तत्। वः। सुऽजाताः। मरुतः। महिऽत्वनं। दीर्घं।

वः।दात्रं।अदितेःऽइव।व्रतं।इंद्रः।चन।त्यजसा।वि।हृणाति।तत्।जनाय।यस्मै।सुऽकृते।
अराध्वं।तत्।वः।जामिऽत्वं।मरुतः।परे।युगे।पुरु।यत्।शंसं।अमृतासः।आवत।अया।।
धिया।मनवे।श्रुष्टिं।आव्य।साकं।नरः।दंसनैः।आ।चिकित्रिरे।येन।दीर्घं।मरुतः।शूश
वाम।युष्माकेन।परीणसा।तुरासः।आ।यत्।ततनन्।वृजने।जनासः।एभिः।यज्ञेभिः।।
तत्।अभि।इष्टिं।अश्यां।।०।३ सहस्रं।ते।इंद्र।ऊतयः।नः।सहस्रं।इषः।हरिऽवः।गूर्तऽतमा
ः।सहस्रं।रायः।मादयध्यै।सहस्रिणः।उप।नः।यंतु।वाजाः।आ।नः।अवःऽभिः।मरुतः।
यंतु।अच्छ।ज्येष्ठेभिः।वा।बृहत्ऽदिवैः।सुऽमायाः।अध।यत्।एषां।निऽयुतः।परमाः।।
समुद्रस्य।चित्।धनयंत।पारे।मिम्यक्ष।येषु।सुऽधिता।घृताची।हिरण्यऽनिर्निक्।उप
रा।न।ऋष्टिः।गुहा।चरंती।मनुषः।न।योषा।सभाऽवती।विदथ्याऽइव।सं।वाक्।परा।शु
भ्राः।अयासः।यव्या।साधारण्याऽइव।मरुतः।मिमिक्षुः।न।रोदसीइति।अप।नुदंत।

घोराः।जुषंत।वृधं।सख्याय।देवाः।जोषत्।यत्।ईम्।असुर्या।सचध्यै।विसितऽस्तुका। स्तु
रोदसी।नृऽमनाः।आ।सूर्याऽइव।विधतः।रथं।गात्।त्वेषऽप्रतीका।नभसः।न।इत्या।
४ आ।अस्थापयंत।युवतिं।युवानः।शुभे।निऽमिश्लां।विदथेषु।पज्रां।अर्कः।यत्
वः।मरुतः।हविष्मान्।गायत्।गाथं।सुतऽसोमः।दुवस्यन्।प्र।तं।विवक्मि।वक्म्यः।यः।
एषां।मरुतां।महिमा।सत्यः।अस्ति।सवा।यत्।ईं।वृषऽमनाः।अहंऽयुः।स्थिरा।चित्।ज
नीः।वहते।सुऽभागाः।पांति।मित्रावरुणौ।अवद्यात्।चयते।ईं।अर्यमोइति।अप्रऽशस्ता
न्।उत।च्यवंते।अच्युता।ध्रुवाणि।ववृधे।ईम्।मरुतः।दातिऽवारः।नहि।नु।वः।मरुतः
।अंति।अस्मेइति।आरात्तात्।चित्।शवसः।अंतं।आपुः।ते।धृष्णुना।शवसा।शूशुऽवांस
ः।अर्णः।न।द्वेषः।धृषता।परि।स्थुः।वयं।अद्य।इंद्रस्य।प्रेष्ठाः।वयं।श्वः।वोचेमहि।सऽम
र्ये।वयं।पुरा।महि।च।नः।अनु।द्यून्।तत्।नः।ऋभुक्षाः।नरां।अनु।स्यात्।०॥ ५

प० द्वि० ४

३९

यज्ञाऽयज्ञा। वः। समना। तुतुर्वणिः। धियंऽधियं। वः। देवऽयाः। ऊं इति। दधिध्वे। आ। वः। अर्वाचः।।
सुविताय। रोदस्योः। महे। ववृत्यां। अवसे। सुवृक्तिऽभिः। वव्रासः। न। ये। स्वऽजाः। स्वऽतवसः।
इषं। स्वः। अभिऽजायंत। धूतयः। सहस्रियासः। अपां। न। ऊर्मयः। आसा। गावः। वंद्यासः
। न। उक्षणः। सोमासः। न। ये। सुताः। तृप्तऽअंशवः। हृत्ऽसु। पीतासः। दुवसः। न। आसते। आ
। एषां। अंसेषु। रंभिणीऽइव। ररभे। हस्तेषु। खादिः। च। कृतिः। च। सं। दधे। अव। स्वऽयुक्ताः। दि
वः। आ। वृथा। ययुः। अमर्त्याः। कशया। चोदत। त्मना। अरेणवः। तुविऽजाताः। अचुच्यवुः। दृ
ळ्हानि। चित्। मरुतः। भ्राजत्ऽऋष्टयः। कः। वः। अंतः। मरुतः। ऋष्टिऽविद्युतः। रेजति। त्मना। ह
न्वोऽइव। जिह्वया। धन्वऽच्युतः। इषां। न। यामनि। पुरुऽप्रैषाः। अहन्यः। न। एतशः। द क्ष।
स्वित्। अस्य। रजसः। महः। परं। क्व। अवरं। मरुतः। यस्मिन्। आऽयय। यत्। च्यवयथ।
विथुराऽइव। संऽहितं। वि। अद्रिणा। पतथ। त्वेषं। अर्णवं। सातिः। न। वः। अमऽवती। स्वःऽव ३९

ती।त्वेषा।विऽपाका।मरुतः।पिपिष्वती।भद्रा।वः।रातिः।पृणतः।न।दक्षिणा।पृथुऽज्रयी।
असुर्याऽइव।जंजती।प्रति।स्तोभंति।सिंधवः।पविऽभ्यः।यत्।अभ्रियां।वाचं।उत्ऽईरयं
ति।अव।स्मयंत।विऽद्युतः।पृथिव्यां।यदि।घृतं।मरुतः।प्रुष्णुवंति।असूत।पृश्निः।मह
ते।रणाय।त्वेषं।अयासां।मरुतां।अनीकं।ते।सप्सरासः।अजनयंत।अभ्वं।आत्।इत्।
स्वधां।इषिरां।परि।अपश्यन्।०।७ महः।चित्।त्वं।इंद्र।यतः।एतान्।महः।चित्।असि।
त्यजसः।वरूता।सः।नः।वेधः।मरुतां।चिकित्वान्।सुम्ना।वनुष्व।तव।हि।प्रेष्ठा।अयु
ज्रन्।ते।इंद्र।विश्वऽकृष्टीः।विदानासः।निःऽसिधः।मर्त्यऽत्रा।मरुतां।पृत्सुतिः।हासमा
ना।स्वःऽमीळ्हस्य।प्रऽधनस्य।सातौ।अम्यक्।सा।ते।इंद्र।ऋष्टिः।अस्मे इति।सनेमि।अ
भ्वं।मरुतः।जुनंति।अग्निः।चित्।हि।स्म।अतसे।शुशुक्वान्।आपः।न।द्वीपं।दधति।
प्रयांसि।त्वं।तु।नः।इंद्र।तं।रयिं।दाः।ओजिष्ठया।दक्षिणयाऽइव।रातिं।स्तुतः।च।याः।

ते। चकनंत। वायोः। स्तनं। न। मध्वः। पीपयंत। वाजैः। त्वे इति। रायः। इंद्र। तोशऽतमाः। प्रऽने
तारः। कस्य। चित्। सतऽयोः। ते। सु। नः। मरुतः। मृळयंतु। ये। स्म। पुरा। गातुयंतिऽइव।
देवाः॥ ५ प्रति। प्र। याहि। इंद्र। मीळ्हुषः। नॄन्। महः। पार्थिवे। सदने। यतस्व। ७। पृथु
ऽबुध्नासः। एताः। तीर्थे। न। अर्यः। पौंस्यानि। तस्थुः। प्रति। घोराणां। एतानां। अयासां।
मरुतां। शृण्वे। आऽयतां। उपब्दिः। ये। मर्त्यं। पृतनाऽयंतं। ऊमैः। ऋणऽवानं। न। पतयं
त। सर्गैः। त्वं। मानेभ्यः। इंद्र। विश्वऽजन्या। रद। मरुत्ऽभिः। शुरुधः। गोऽअग्राः। स्तवा
नेभिः। स्तवसे। देव। देवैः।०॥ १ न। नूनं। अस्ति। नो इति। श्वः। कः। तत्। वेद। यत्। अ
द्भुतं। अन्यस्य। चित्तं। अभि। संऽचरेण्यं। उत। आऽधीतं। वि। नश्यति। किं। नः। इंद्र। जिघां
सि। भ्रातरः। मरुतः। तव। तेभिः। कल्पस्व। साधुऽया। मा। नः। संऽअरणे। वधीः॥
किं। नः। भ्रातः। अगस्त्य। सखा। सन्। अति। मन्यसे। विद्म। हि। ते। यथा। मनः। अस्म

भ्यं।इत्।न।दित्ससि।अरं।कृण्वंतु।वेदिं।सं।अग्निं।इंधत्तां।पुरः।तत्र।अमृतस्य।चेतनं।
यज्ञं।ते।तनवावहै।त्वं।ईशिषे।वसुऽपते।वसूनां।त्वं।मित्राणां।मित्रऽपते।धेष्ठः।इंद्र।त्वं
।मरुत्ऽभिः।सं।वदस्व।अध।प्र।अशान।ऋतुऽथा।हवींषि॥ १० प्रति।वः।एना।नम
सा।अहं।एमि।सुऽउक्तेन।भिक्षे।सुऽमतिं।तुराणां।रराणता।मरुतः।वेद्याभिः।नि।हेळ
ः।धत्त।वि।मुचध्वं।अश्वान्।०।नमस्वान्।हृदा।तष्टः।मनसा।धायि।देवाः।उप।ईं।आ।
यात।मनसा।जुषाणाः।यूयं।हि।स्थ।नमसः।इत्।वृधासः।स्तुतासः।नः।मरुतः।मृळयं
तु।उत।स्तुतः।मघवा।शंऽभविष्ठः।ऊर्ध्वा।नः।संतु।कोम्या।वनानि।अहानि।विश्वा।मरु
तः।जिगीषा।अस्मात्।अहं।तविषात्।ईषमाणः।इंद्रात्।भिया।मरुतः।रेजमानः।युष्म
भ्यं।हव्या।निःऽशितानि।आसन्।तानि।आरे।चकृम।मृळत।नः।येन।मानासः।चितयं
ते।उस्राः।विऽउष्टिषु।शवसा।शश्वतीनां।सः।नः।मरुत्ऽभिः।वृषभ।श्रवः।धाः।उग्रः।

प०द्वि०४ उग्रेभिः। स्थविरः। सहःऽदाः। त्वं। पाहि। इंद्र। सहीयसः। नॄन्। भव। मरुत्ऽभिः। अवयातऽहे

४१ ळाः। सुऽप्रकेतेभिः। ससहिः। दधानः।।०।। ११ चित्रः। वः। अस्तु। यामः। चित्रः। ऊती। सुऽदानवः।

मरुतः। अहिऽभानवः। आरे। सा। वः। सुऽदानवः। मरुतः। ऋंजती। शरुः। आरे। अश्मा। यं। अ

स्यथ। तृणऽस्कंदस्य। नु। विशः। परि। वृंक्त। सुऽदानवः। ऊर्ध्वान्। नः। कर्त। जीवसे।। १२ गाय

त्। साम। नभन्यं। यथा। वेः। अर्चाम। तत्। ववृधानं। स्वःऽवत्। गावः। धेनवः। बर्हिषि। अ

दब्धाः। आ। यत्। सद्मानं। दिव्यं। विवासान्। अर्चत्। वृषा। वृषऽभिः। स्वऽइदुहव्यैः। मृगः।

न। अश्नः। अति। यत्। जुगुर्यात्। प्र। मंदयुः। मनां। गूर्त। होता। भरते। मर्यः। मिथुना। य

जत्रः। नक्षत्। होता।। परि। सद्म। मिता। यन्। भरत्। गर्भं। आ। शरदः। पृथिव्याः। क्रंदत्। अ

श्वः। नयमानः। रुवत्। गौः। अंतः। दूतः। न। रोदसी इति। चरत्। वाक्। ता। कर्म। अषऽतरा।

अस्मै। प्र। च्यौत्नानि। देवऽयंतः। भरंते। जुजोषत्। इंद्रः। दस्मऽवर्चाः। नासत्याऽइव। सुग्म्यः। ४१

रथेऽस्थाः।तं।ऊं इति।स्तुहि।इंद्रं।यः।ह।सत्वा।यः।शूरः।मघऽवा।यः।रथेऽस्थाः।प्रतीचः।
चित्।योधीयान्।वृषण्ऽवान्।ववव्रुषः।चित्।तमसः।विऽहंता॥ १३ प्र।यत्।इत्था।महि
ना।नृऽभ्यः।अस्ति।अरं।रोदसीइति।कक्ष्येऽइति।न।अस्मै।सं।विव्ये।इंद्रः।वृजनं।न।भू
म।भर्ति।स्वधाऽवान्।ओपशंऽइव।द्यां।समत्ऽसु।त्वा।शूर।सतां।उराणं।प्रपथिन्ऽत
मं।परिऽतंसयध्यै।सऽजोषसः।इंद्रं।मदे।क्षोणीः।सूरिं।चित्।ये।अनुऽमदंति।वाजैः।
एव।हि।ते।शं।सवना।समुद्रे।आपः।यत्।ते।आसु।मदंति।दैवीः।विश्वा।ते।अनु।जो
ष्या।भूत्।गौः।सूरीन्।चित्।यदि।धिषा॥वेषि।जनान्।असाम।यथा।सुऽसखायः।
एन।सुऽअभिष्टयः।नरां।न।शंसैः।असत्।यथा।नः।इंद्रः।वंदनेऽस्थाः।तुरः।न।कर्म
।नयमानः।उक्था।विऽस्पर्धसः।नरां।न।शंसैः।अस्माक।असत्।इंद्रः।वज्रऽहस्त
ः।मित्रऽयुवः।न।पूःऽपतिं।सुऽशिष्टौ।मध्यऽयुवः।उप।शिक्षंति।यज्ञैः॥ १४ यत्तः।

प०द्वि०४ हि। स्म। इंद्रं। कः। चित्। संधन्। जुहुराणः। चित्। मनसा। परिऽयन्। तीर्थे। न। अछ।
४२ ततृषाणं। ओकः। दीर्घः। न। सिध्रं। आ। कृणोति। अध्वा। मोइति। सु। नः। इंद्र। अत्र। पृ
त्ऽसु। देवैः। अस्ति। हि। स्म। ते। शुष्मिन्। अवऽयाः। महः। चित्। यस्य। मीळ्हुषः। यव्या।
हविष्मतः। मरुतः। वंदते। गीः। एषः। स्तोमः। इंद्र। तुभ्यं। अस्मेइति। एतेन। गातुं। हरिऽवः।
विदः। नः। आ। नः। ववृत्याः। सुविताय। देव। ०॥ १५ त्वं। राजा। इंद्र। ये। च। देवाः। रक्ष।
नृन्। पाहि। असुर। त्वं। अस्मान्। त्वं। सत्ऽपतिः। मघऽवा। नः। तरुत्रः। त्वं। सत्यः। व
सवानः। सहःऽदाः। दनः। विशः। इंद्र। मृध्रऽवाचः। सप्त। यत्। पुरः। शर्म। शारदीः। दर्त्।
ऋणोः। अपः। अनवद्य। अर्णाः। यूने। वृत्रं। पुरुऽकुत्साय। रंधीः। अज। वृतः। इंद्र। शू
रऽपत्नीः। द्यां। च। येभिः। पुरुऽहूत। नूनं। रक्षोइति। नूनं। अग्निं। अशुषं। तूर्वयाणं॥
सिंहः। न। दमे। अपांसि। वस्तोः। शेषन्। नु। ते। इंद्र। सस्मिन्। योनौ। प्रऽशस्तये। पवी ४२

रवस्य । मक्षा । सृजत् । अर्णांसि । अव । यत् । युधा । गाः । तिष्ठत् । हरीइति । धृषता । मृष्ट । वा
जान् । वह । कुत्सं । इंद्र । यस्मिन् । चाकन् । स्यूमन्यूइति । ऋज्रा । वातस्य । अश्वा । प्र । सूरः
। चक्रं । वृहतात् । अभीके । अभि । स्पृधः । यासिषत् । वज्रऽबाहुः ॥ १६ जघन्वान् । इंद्र ।
मित्रेरून् । चोदऽप्रवृद्धः । हरिऽवः । अदाशून् । प्र । ये । पश्यन् । अर्यमणं । सचा । आयोः ।
त्वया । शूर्ताः । वहमानाः । अपत्यं । रपत् । कविः । इंद्र । अर्कऽसातौ । क्षां । दासाय । उपऽब
र्हणीं । करितिकः । करत् । तिस्रः । मघऽवा । दानुऽचित्राः । नि । दुर्योणे । कुयवाचं । मृधि ॥
श्रोत् । सनात् । ता । ते । इंद्र । नव्याः । आ । अगुः । सहः । नभः । अविऽरणाय । पूर्वीः । भिनत्
। पुरः । न । भिदः । अदेवीः । ननमः । वधः । अदेवस्य । पीयोः । त्वं । धुनिः । इंद्र । धुनिऽमतीः
। ऋणोः । अपः । सीराः । न । स्रवंतीः । प्र । यत् । समुद्रं । अति । शूर । पर्षि । पारय । तुर्वशं
। यदुं । स्वस्ति । त्वं । अस्माकं । इंद्र । विश्वधा । स्याः । अवृकऽतमः । नरां । नृऽपाता । सः । नः ।

प०द्वि०
४२

विश्वासां। स्पर्धां। सहःऽदाः। ०। १ ७ मत्सि। अपायि। ते। महः। पात्रस्यऽइव। हरिऽवः। मत्सरः। मदः।
वृषा। ते। वृष्णे। इंदुः। वाजी। सहस्रऽसातमः। आ। नः। ते। गंतु। मत्सरः। वृषा। मदः। वरेण्यः। सहऽवान्।
इंद्र। सानसिः। पृतनाषाट्। अमर्त्यः। त्वं। हि। शूरः। सनिता। चोदयः। मनुषः। रथं। सहऽवान्। दस्युं
। अव्रतं। ओषः। पात्रं। न। शोचिषा। मुषाय। सूर्यं। कवे। चक्रं। ईशानः। ओजसा। वह। शुष्णाय।
वधं। कुत्सं। वातस्य। अश्वैः। ०। वृत्रऽघ्नः। वरिवःऽविदा। मंसीष्ठाः। अश्वऽसातमः। यथा। पूर्वे
भ्यः। जरितृऽभ्यः। इंद्र। मयःऽइव। आपः। न। तृष्यते। बभूथ। तां। अनु। त्वा। निऽविदं। जोह
वीमि। ०। १८ मत्सि। नः। वस्यःऽइष्टये। इंद्र। इंदो इति। वृषा। आ। विश। ऋघायमाणः। इन्व
सि। शत्रुं। अंति। न। विंदसि। तस्मिन्। आ। वेशय। गिरः। ०। अनु। स्वधा। यं। उप्यते। यवं। न। च
र्कृषत्। वृषा। यस्य। विश्वानि। हस्तयोः। पंच। क्षितीनां। वसु। स्पाशयस्व। यः। अस्मऽध्रुक्।
दिव्याऽइव। अशनिः। जहि। असुन्वंतं। सम। जहि। दुःऽनशं। यः। न। ते। मयः। अस्मभ्यं। अ

४२

स्य । वेदनं । दधि । सूरिः ॥ चित् । ओहते । आव ॥ यस्य । द्विऽबर्हसः ॥ अर्केषु । सानुषक् । असत् ।
आज्जौ । इंद्रस्य । इंद्रोइति । ० । १९ आ । चर्षणिऽप्राः ॥ वृषभः ॥ जनानां । राजा । कृष्टीनां । पुरुऽ
हूतः ॥ इंद्रः ॥ स्तुतः ॥ श्रवस्यन् । अवसा ॥ उप । मद्रिक् । युक्त्वा ॥ हरीइति । वृषणा ॥ आ । याहि । अ
र्वाङ् । ये । ते । वृषणः ॥ वृषभासः ॥ इंद्र । ब्रह्मऽयुजः ॥ वृषऽरथासः ॥ अत्याः ॥ तान् । आ । तिष्ठ । ते
भिः । आ । याहि । अर्वाङ् । हवामहे । त्वा । सुते । इंद्र । सोमे । आ । तिष्ठ । रथं । वृषणं । वृषा । ते । सु
तः ॥ सोमः ॥ परिऽसिक्ता । मधूनि । युक्त्वा । वृषऽभ्यां । वृषभ । क्षितीनां । हरिऽभ्यां । याहि । प्रऽ
वता । उप । मद्रिक् । अयं । यज्ञः ॥ देवऽयाः ॥ अयं । मियेधः ॥ इमा । ब्रह्माणि । अयं । इंद्र । सोमः ॥
स्तीर्णं । बर्हिः ॥ आ । तु । शक्र । प्र । याहि । पिब । निऽसद्य । वि । मुञ्च । हरीइति । इह । ओइति । सुऽस्तु
तः ॥ इंद्र । याहि । अर्वाङ् । उप । ब्रह्माणि । मान्यस्य । कारोः ॥ विद्याम । वस्तोः ॥ अवसा ॥ गृणंतः ॥
० । २० यत् । ह । स्याः । ते । इंद्र । श्रुष्टिः ॥ अस्ति । यया । बभूथ । जरितृऽभ्यः ॥ ऊती । मा । नः ॥

प०द्वि०४ कामं। महयंतं। आ। धक्। विश्वा। ते। अश्यां। परि। आपः। आयोः। न। घ। राजा। इंद्रः। आ। दभ
४४ त्। नः। या। नु। स्वसारा। कृणवंत। योनौ। आपः। चित्। अस्मै। सुऽतुकाः। अवेषन्। गमत्। नः।
इंद्रः। सख्या। वयः। च। जेता। नृऽभिः। इंद्रः। पृत्ऽसु। शूरः। श्रोता। हवं। नाधमानस्य। कारोः।
प्रऽभर्ता। रथं। दाशुषः। उपाके। उत्ऽयंता। गिरः। यदि। च। त्मना। भूत्। एव। नृऽभिः। इंद्रः। सुऽ
श्रवस्या। प्रऽखादः। पृक्षः। अभि। मित्रिणः। भूत्। सऽमर्ये। इषः। स्तवते। विऽवाचि। सत्राऽक
रः। यजमानस्य। शंसः। त्वया। वयं। मघऽवन्। इंद्र। शत्रून्। अभि। स्याम। महतः। मन्यमाना
न्। त्वं। त्राता। त्वं। ऊंइति। नः। वृधे। भूः। ०। २१ पूर्वीः। अहं। शरदः। शश्रमाणा। दोषाः। वस्तोः।
उषसः। जरयंतीः। मिनाति। श्रियं। जरिमा। तनूनां। अपि। ऊंइति। नु। पत्नीः। वृषणः। जग
म्युः। ये। चित्। हि। पूर्वे। ऋतऽसापः। आसन्। साकं। देवेभिः। अवदन्। ऋतानि। ते। चित्।
अव। असुः। नहि। अंतं। आपुः। सं। ०। वृषऽभिः। जगम्युः। न। मृषा। श्रांतं। यत्। अवंति। दे ४४

वाः। विश्वाः। इत्। स्पृधः। अभि। अश्नवाव। जयाव। इत्। अत्र। शतऽनीथं। आजिं। यत्। सं
म्यंचा। मिथुनौ। अभि। अजाव। दॅनेस्य। मा। रुधतः। कामः। आ। अगन्। इतः। आऽजातः। अमु
तः। कुतः। चित्। लोपामुद्रा। वृषणं। निः। रिणाति। धीरं। अधीरा। धयति। श्वसंतं। इमं। नु। सो
मं। अंतितः। हृत्ऽसु। पीतं। उप। ब्रुवे। यत्। सीं। आगः। चकृम। तत्। सु। मृळतु। पुलुऽकामः।
हि। मर्त्यः। अगस्त्यः। खनमानः। खनित्रैः। प्रऽजां। अपत्यं। बलं। इच्छमानः। उभौ। वर्णौ। ऋषिः।
उग्रः। पुपोष। सत्याः। देवेषु। आऽशिषः। जगाम। २२ युवोः। रजांसि। सुऽयमासः। अश्वाः। रथः
। यत्। वां। परि। अर्णांसि। दीयत्। हिरण्ययाः। वां। पवयः। प्रुषायन्। मध्वः। पिबंतौ। उषसः।
सचेथेइति। युवं। अत्यस्य। अव। नक्षथः। यत्। विऽपत्मनः। नर्यस्य। प्रऽयज्योः। स्वसा। यत्
। वां। विश्वगूर्तीइति विश्वऽगूर्ती। भराति। वाजाय। ईट्टे। मधुऽपौ। इषे। च। युवं। पयः। उस्रिया
यां। अधत्तं। पक्वं। आमायां। अव। पूर्व्यं। गोः। अंतः। यत्। वनिनः। वां। ऋतप्सूइत्यृतऽप्सू। ह्वा

प०द्वि०४

४५

रः। न। भुर्विः। यजते। हविष्मान्। युवं। ह। घर्मं। मधुऽमंतं। अत्रये। अपः। न। क्षोदः। अवृणीतं।
एषे। तत्। वां। नरौ। अश्विना। पश्वःऽइष्टिः। रथ्याऽइव। चक्रा। प्रति। यंति। मध्वः। आ। वां। दानाय।
ववृतीय। दस्रा। गोः। ओहेन। तौग्र्यः। न। जिव्रिः। अपः। क्षोणी। सचते। माहिना। वां। जूर्णः।
वां। अक्षुः। अंहसः। यजत्रा। २३ नि। यत्। युवेथेइति। निऽयुतः। सुदानूइतिसुऽदानू। उप।
स्वधाभिः। सृजथः। पुरंऽधिं। प्रेषत्। वेषत्। वातः। न। सूरिः। आ। महे। ददे। सुऽव्रतः। न। वा
जं। वयं। चित्। हि। वां। जरितारः। सत्याः। विपन्यामहे। वि। पणिः। हितऽवान्। अध। चित्। हि।
स्म। अश्विनौ। अनिंद्या। पाथः। हि। स्म। वृषणौ। अंतिऽदेवं। युवां। चित्। हि। स्म। अश्विनौ। अ
नु। द्यून्। विऽरुद्रस्य। प्रऽस्रवणस्य। सातौ। अगस्त्यः। नरां। नृषु। प्रऽशस्तः। काराऽधुनीइव।
चितयत्। सहस्रैः। प्र। यत्। वहेथेइति। महिना। रथस्य। प्र। स्यंद्रा। याथः। मनुषः। न। होता।
धत्तं। सूरिऽभ्यः। उत। वा। सुऽअश्व्यं। नासत्या। रयिऽसाचः। स्याम। तं। वां। रथं। वयं। अद्य। ४५

हुवेम। स्तोमैः। अश्विना। सुवितायं। नव्यं। अरिष्टऽनेमिं। परि। द्यां। इयानं। ।०।२४ कत्।
ऊं इति। प्रेष्ठौ। इषां। रयीणां। अध्वर्यंता। यत्। उत्ऽनिनीथः। अपां। अयं। वां। यज्ञः। अकृत।
प्रऽशस्तिं। वसुधिती इति वसुऽधिती। अवितारा। जनानां। आ। वां। अश्वासः। शुचयः। प
यःऽपाः। वातऽरंहसः। दिव्यासः। अत्याः। मनःऽजुवः। वृषणः। वीतऽपृष्ठाः। आ। इह। स्वऽ
राजः। अश्विना। वहंतु। ०। अवनिः। न। प्रवत्वान्। सृप्रऽवंधुरः। सुवितायं। गम्याः। वृष्णः।
स्थातारा। मनसः। जवीयान्। अहंऽपूर्वः। यजतः। धिष्ण्या। यः। इहऽइह। जाता। सं। अ
वावशीतां। अरेपसा। तन्वा। नामऽभिः। स्वैः। जिष्णुः। वां। अन्यः। सुऽमखस्य। सूरिः। दिवः
। अन्यः। सुऽभगः। पुत्रः। ऊहे। प्र। वां। निःऽचेरुः। ककुहः। वशान्। अनु। पिशंगऽरूपः। सदना
नि। गम्याः। हरी इति। अन्यस्य। पीपयंत। वाजैः। मथ्ना। रजांसि। अश्विना। वि। घोषैः।
२५ प्र। वां। शरत्ऽवान्। वृषभः। न। निष्षाट्। पूर्वीः। इषः। चरति। मध्वः। इष्णन्। एवैः।

पा०द्वि०४
४६

अन्यस्य। पीपयंत। वाजैः। वेषंतीः। ऊर्ध्वाः। नद्यः। नः। आ। अगुः। असर्जि। वां। स्थविरा। वे
धसा। गीः। बाळ्हे। अश्विना। त्रेधा। क्षरंती। उपऽस्तुतौ। अवतं। नाधमानं। यामन्। अया
मन्। शृणुतं। हवं। मे। उत। स्या। वां। रुशतः। वप्ससः। गीः। त्रिऽबर्हिषि। सदसि। पिन्वते।
नॄन्। वृषा। वां। मेघः। वृषणा। पीपाय। गोः। न। सेके। मनुषः। दशस्यन्। युवां। पूषाऽइव। [illegible]
अश्विना। पुरंऽधिः। अग्निं। उषां। न। जरते। हविष्मान्। हुवे। यत्। वां। वरिवस्या। गृणानः
।०।२६ अभूत्। इदं। वसुनं। ओऽइति। सु। भूषत। रथः। वृषण्ऽवान्। मदत। मनीषिणः
। धियंऽजिन्वा। धिष्ण्या। विश्पलावसू इति। दिवः। नपाता। सुऽकृते। शुचिऽव्रता। इंद्रऽतमा।
। हि। धिष्ण्या। मरुत्ऽतमा। दस्रा। दंसिष्ठा। रथ्या। रथिऽतमा। पूर्णं। रथं। वहेथेइति। म
ध्वः। आऽचितं। तेन। दाश्वांसं। उप। याथः। अश्विना। किं। अत्र। दस्रा। कृणुथः। किं। आ
साथेइति।। जनः। यः। कः। चित्। अहविः। महीयते। अति। क्रमिष्टं। जुरतं। पणेः। असुं।

४६

ज्योतिः । विप्राय । कृणुतं । वचस्यवे । जंभयतं । अभितः । रायतः । शुनः । हतं । मृधः । विदथुः । तानि । अ
श्विना । वाचंऽवाचं । जरितुः । रत्निनीं । कृतं । उभा । शंसं । नासत्या । अवतं । मम । युवं । एतं । चक्रथुः
। सिंधुषु । प्लवं । आत्मन्ऽवंतं । पक्षिणं । तौग्र्याय । कं । येन । देवऽत्रा । मनसा । निःऽऊहथुः । सुऽपप
नी । पेतथुः । क्षोदसः । महः ॥ २७ अवऽविद्धं । तौग्र्यं । अप्ऽसु । अंतः । अनारंभणे । तमसि । प्रऽवि
द्धं । चतस्रः । नावः । जठलस्य । जुष्टाः । उत् । अश्विऽभ्यां । इषिताः । पारयंति । कः ॥ स्वित् । वृक्षः ।
निःऽस्थितः । मध्ये । अर्णसः । यं । तौग्र्यः । नाधितः । परिऽअसस्वजत् । पर्णा । मृगस्य । पतरोःऽ
इव । आऽरभे । उत् । अश्विनौ । ऊहथुः । श्रोमताय । कं । तत् । वां । नरा । नासत्यौ । अनु । स्यात् । यत्
। वां । मानासः । उचथं । अवोचन् । अस्मात् । अद्य । सदसः । सोम्यात् । आ । ०॥ २८ तं । युंजा
थां । मनसः । यः । जवीयान् । त्रिऽवंधुरः । वृषणा । यः । त्रिऽचक्रः । येन । उपऽयाथः । सुऽकृतः
। दुरोणं । त्रिऽधातुना । पतथः । विः । न । पर्णैः । सुऽवृत् । रथः । वर्तते । यन् । अभि । क्षां । यत् ।

प० द्वि० ४ त्रिछथः। क्रतुऽमंता। अनु। पक्षे। वपुः। वपुष्या। सचतां। इयं। गीः। दिवः। दुहित्रा। उषसा॥
४७ सचेथेइति। आ। तिष्ठतं। सुऽवृतं। यः। रथः। वां। अनु। व्रतानि। वर्तते। हविष्मान्। येन। नरा।
नासत्या। इषयध्यै। वर्तिः। याथः। तनयाय। त्मने। च। मा। वृकः। मा। वृकीः। आ। दधर्षित् वां।
। मा। परि। वर्क्तं। उत। मा। अति। धक्तं। अयं। वां। भागः। निऽहितः। इयं। गीः। दस्रौ। इमे। वां।
निऽधयः। मधूनां। युवां। गोतमः। पुरुऽमीळ्हः। अत्रिः। दस्रा। हवते। अवसे। हविष्मान्। दि
शं। न। दिष्टां। सजुयाऽइव। यंता। आ। मे। हवं। नासत्या। उप। यातं। ० प्रति। वां। स्तोमः।
अश्विनौ। अधायि। आ। इह। यातं। पथिऽभिः। देवऽयानैः। ०॥ २० इति द्वितीयाष्टके
चतुर्थोध्यायः॥ ॐम् ता। वां। अद्य। तौ। अपरं। हुवेम। उच्छंत्सां। उषसि। वह्निः। उक्थैः।
। नासत्या। कुह। चित्। संतौ। अर्यः। दिवः। नपाता। सुदाःऽतराय। अस्मेइति। ऊंइति। सु
वृषणा। मादयेथां। उत्। पणीन्। हतं। ऊर्म्या। मदंता। श्रुतं। मे। अच्छोक्तिऽभिः। मतीनां। ४७

स्थ। नरा। निऽचेतारा। च। कर्णैः। श्रिये। पूषन्। इषुकृताऽइव। देवा। नासत्या। वहतुं। सूर्याया
ः। वच्यंते। वां। ककुहाः। अप्ऽसु। जाताः। युगा। जूर्णाऽइव। वरुणस्य। भूरेः। अस्मेइति। सा। वां।
माध्वीइति। रातिः। अस्तु। स्तोमं। हिनोतं। मान्यस्य। कारोः। अनु। यत्। वां। श्रवस्या। सुदा
नूइतिसुऽदानू। सुऽवीर्याय। चर्षणयः। मदंति। एषः। वां। स्तोमः। अश्विनौ। अकारि। माने
भिः। मघऽवाना। सुऽवृक्ति। यातं। वर्तिः। तनयाय। त्मने। च। अगस्त्ये। नासत्या। मदंता।०।१
कतरा। पूर्वा। कतरा। अपरा। अयोः। कथा। जातेइति। कवयः। कः। वि। वेद। विश्वं। त्मना। बि
भतः। यत्। ह। नाम। वि। वर्तेतेइति। अहनीइति। चक्रियाऽइव। भूरिं। द्वेइति। अचरंतीइ
ति। चरंतं। पत्ऽवंतं। गर्भं। अपदीइति। दधातेइति। नित्यं। न। सूनुं। पित्रोः। उपऽस्थे।
द्यावा। रक्षतं। पृथिवीइति। नः। अभ्वात्। अनेहः। दात्रं। अदितेः। अनर्वं। हुवे। स्वःऽव
त्। अवधं। नमस्वत्। तत्। रोदसीइति। जनयतं। जरित्रे।०। अतप्यमानेइति। अवसा।

अवंतीइति।अनु।स्याम।रोदसीइति।देवपुत्रेइतिदेवऽपुत्रे।उभेइति।देवानां।उभयेभिः।
अक्तां।०।संगच्छमानेइतिसंऽगच्छमाने।युवतीइति।समंतेइतिसंऽअंते।स्वसारा।जामीइ
ति।पित्रोः।उपऽस्थे।अभिजिघ्रंतीइत्यभिऽजिघ्रंती।भुवनस्य।नाभिं।०। २ उर्वीइति।
सद्मनीइति।बृहतीइति।ऋतेन।हुवे।देवानां।अवसा।जनित्रीइति।दधातेइति।येइति
।अमृतं।सुप्रतीकेइतिसुऽप्रतीके।०।उर्वीइति।पृथ्वीइति।बहुलेइति।दूरेअंतेइति
दूरेऽअंते।उप।ब्रुवे।नमसा।यज्ञे।अस्मिन्।दधातेइति।येइति।सुभगेइतिसुऽभगे।
सुप्रतूर्तीइतिसुऽप्रतूर्ती।०।देवान्।वा।यत्।चकृम।कत्।चित्।आगः।सखायं।वा।स
दं।इत्।जाः।पतिं।वा।इयं।धीः।भूयाः।अवऽयानं।एषां।०।उभा।शंसा।नर्या।मां।अवि
ष्टां।उभेइति।मां।ऊतीइति।अवसा।सचेतां।भूरि।चित्।अर्यः।सुदाःऽतराय।इषा
।मदंतः।इषयेम।द्यावः।ऋतं।दिवि।तत्।अवोचं।पृथिव्यै।अभिऽश्रावाय।प्रथमं।सुऽमे

था:।पातां।अवद्यात्।दु:ऽइतात्।अभीके।पिता।माता।च।रक्षतां।अव:ऽभि:।इदं।द्यावापृ
थिवीइति।सत्यं।अस्मे।पित:।मात:।यत्।इह।उपऽब्रुवे।वां।भूतं।देवानां।अवमेइति।अव
:ऽभि:।०॥३ आ।न:।इळाभि:।विदथे।सुऽशस्ति।विश्वानर:।सविता।देव:।एतु।अपि।
यथा।युवान:।मत्सथ।न:।विश्वं।जगत्।अभिऽपित्वे।मनीषा।आ।न:।विश्वे।आस्क्रा:।
गमंतु।देवा:।मित्र:।अर्यमा।वरुण:।सऽजोषा:।भुवन्।यथा।न:।विश्वे।वृधास:।करन्।
सुऽसहा।विथुरं।न।शव:।प्रेष्ठं।व:।अतिथिं।गृणीषे।अग्निं।शस्तिऽभि:।तुर्वणि:।सऽजो
षा:।असत्।यथा।न:।वरुण:।सुऽकीर्ति:।इष:।च।पर्षत्।अरिऽगूर्त:।सूरि:।उप।व:।आ।
ईषे।नमसा।जिगीषा।उषसानक्ता।सुदुघाऽइव।धेनु:।समाने।अहन्।विऽमिमान:।अ
र्कं।विषुऽरूपे।पयसि।सस्मिन्।ऊधन्।उत।न:।अहि:।बुध्न्य:।मय:।करितिक:।शिशुं
।न।पिप्युषीऽइव।वेति।सिंधु:।येन।नपातं।अपां।जुनाम।मन:ऽजुव:।वृषण:।यं।वह

ति। ४ उत। नः। ईं। त्वष्टा। आ। गंतु। अच्छ। स्मत्। सूरिऽभिः। अभिऽपित्वे। सऽजोषाः। आ। वृत्रऽ
हा। इंद्रः। चर्षणिऽप्राः। तुविःऽतमः। नरां। नः। इह। गम्याः। ७ मतयः। अश्वऽयोगाः। शिशुं। न।
गावः। तरुणं। रिहंति। तं। ईं। गिरः। जनयः। न। पत्नीः। सुरभिःऽतमं। नरां। नसंत। ७ मरुतः।
वृद्धऽसेनाः। स्मत्। रोदसीइति। सऽमनसः। सदंतु। पृषत्ऽअश्वासः। अवनयः। न। रथाः।
रिशादसः। मित्रऽयुजः। न। देवाः। प्र। नु। यत्। एषां। महिना। चिकित्रे। प्र। युंजते। प्रऽयुजः।
ते। सुऽवृक्ति। [illegible] प। [illegible] प।। सुऽदिने। न। शरुः। विश्वं। आ। इरिणं। प्रुषायंत। सेनाः। प्रो
इति। अश्विनौ। अवसे। कृणुध्वं। प्र। पूषणं। स्वऽतवसः। हि। संति। अद्वेषः। विष्णुः। वातः
। ऋभुक्षाः। अच्छ। सुम्नाय। ववृतीय। देवान्। इयं। सा। वः। अस्मेइति। दीधितिः। यजत्रा
ः। अपिऽप्राणी। च। सदनी। च। भूयाः। नि। या। देवेषु। यतते। वसुऽयुः।। १० ५ पितुं। नु।
स्तोषं। महः। धर्माणं। तविषीं। यस्य। त्रितः। वि। ओजसा। वृत्रं। विऽपर्वं। अर्दयत्। स्वा

दोइति। पितोइति। मधोइति। पितोइति। वयं। त्वा। ववमहे। अस्माकं। अविता। भव। उप। नः
।पितोइति। आ। चर। शिवः। शिवाभिः। ऊतिऽभिः। मयःऽभुः। अद्विषेण्यः। सखा। सुऽशेवः।
अद्वयाः। तव। त्ये। पितोइति। रसाः। रजांसि। अनु। विऽस्थिताः। दिवि। वाताःऽइव। श्रिताः। ०
ददतः। तव। स्वा। दिष्ठ। ते। पितोइति। प्र। स्वाद्मानः। रसानां। तुविग्रीवाःऽइव। ईरते॥ ६
त्वेइति। पितोइति। महानां। देवानां। मनः। हितं। अकारि। चारु। केतुना। तव। अहिं। अवसा
।अवधीत्। यत्। अदः। पितोइति। अजगन्। विवस्व। पर्वतानां। अत्र। चित्। नः। मधोइति
।पितोइति। अरं। भक्षाय। गम्याः। यत्। अपां। ओषधीनां। परिंशं। आऽरिशामहे। वातापे।
पीवः। इत्। भव। यत्। ते। सोम। गोऽआशिरः। यवऽआशिरः। भजामहे। ० करंभः। ओष
धे। भव। पीवः। वृक्कः। उदारथिः। ० तं। त्वा। वयं। पितोइति। वचःऽभिः। गावः। न। हव्या। सु
सूदिम। देवेभ्यः। त्वा। सधऽमादं। अस्मभ्यं। त्वा। सधऽमादं॥ ७ सऽइद्धः। अद्य। राजन्

प०ह्रु०५

५०

सि।देव:।दैवै:।सहस्त्रऽजित्।हूत:।हव्या।कवि:।वह।तनूऽनपात्।ऋतं।यते।मध्वा।।
यज्ञ:।सं।अज्यते।दधत्।सहस्रिणी:।इष:।आऽजुह्वान:।न:।ईड्य:।देवान्।आ।वक्षि।
यज्ञियान्।अग्ने।सहस्त्रऽसा:।असि।प्राचीनं।बर्हि:।ओजसा।सहस्त्रऽवीरं।अस्तृण
न्।यत्र।आदिसा:।विऽराजथ।विऽराट्।संऽराट्।विऽभ्वी:।प्रऽभ्वी:।बह्वी:।च।भूय
सी:।च।या:।दुर:।घृतानि।अक्षरन्।।६ सुरुक्मे इति सुऽरुक्मे।हि।सुऽपेशसा।अधि
।श्रिया।विऽराजत:।उषसो।आ।इह।सीदतां।प्रथमा।हि।सुऽवाचसा।०।भारति।इळे।
सरस्वति।या:।व:।सर्वा:।उपऽब्रुवे।ता:।न:।चोदयत।श्रिये।त्वष्टा।रूपाणि।हि।प्रऽ
भु:।पशून्।विश्वान्।संऽआनजे।तेषां।न:।स्फातिं।आ।यज।उप।त्मन्या।वनस्पते
।पाथ:।देवेभ्य:।सृज।अग्नि:।हव्यानि।सिस्वदत्।पुर:ऽगा:।अग्नि:।देवानां।गायत्रेण
।सं।अज्यते।स्वाहाऽकृतीषु।रोचते।।२ अग्ने।नय।सुऽपथा।राये।अस्मान्।।

५०

विश्वानि। देव। वयुनानि। विद्वान्। युयोधि। अस्मत्। जुहुराणं। एनः। भूयिष्ठां। ते। नम
ःऽउक्तिं। विधेम। अग्ने। त्वं। पारय। नव्यः। अस्मान्। स्वस्तिऽभिः। अति। दुःऽगानि। विश्वा।
पूः। च। पृथ्वी। बहुला। नः। उर्वी। भव। तोकाय। तनयाय। शं। योः। अग्ने। त्वं। अस्मत्। यु
योधि। अमीवाः। अनग्निऽत्राः। अभि। अमंत। कृष्टीः। पुनः। अस्मभ्यं। सुविताय। देव। क्षां
। विश्वेभिः। अमृतेभिः। यजत्र। पाहि। नः। अग्ने। पायुऽभिः। अजस्रैः। उत। प्रिये। सदने
। आ। शुशुक्वान्। मा। ते। भयं। जरितारं। यविष्ठ। नूनं। विदत्। मा। अपरं। सहस्वः। मा।
नः। अग्ने। अव। सृजः। अघाय। अविष्यवे। रिपवे। दुच्छुनायै। मा। दत्वते। दशते। मा।।
अदते। नः। मा। रिषते। सहसाऽवन्। परा। दाः।। १० वि। घ। त्वाऽवान्। ऋतऽजात। यंस
त्। गृणानः। अग्ने। तन्वे। वरूथं। विश्वात्। रिरिक्षोः। उत। वा। निनित्सोः। अभिऽह्रुतां।
असि। हि। देव। विष्पट्। त्वं। तान्। अग्ने। उभयान्। वि। विद्वान्। वेषि। प्रऽपित्वे। मनु

प।०द्वि०५ घः।मजत्र।अपिऽपित्वे।मनवे।शास्यः।भूः।मर्मृजेन्यः।उशिक्ऽभिः।न।अक्रः।अवो
५१ चाम।निऽवचनानि।अस्मिन्।मानस्य।सूनुः।सहसाने।अग्नौ।वयं।सहस्रं।ऋषिऽभि
ः।सनेम।०११ अनर्वाणं।वृषभं।मंद्रऽजिह्वं।बृहस्पतिं।वर्धय।नव्यं।अर्कैः।गाथान्य
ःऽसुऽरुचः।यस्य।देवाः।आऽशृण्वंति।नवमानस्य।मर्ताः।तं।ऋत्वियाः।उप।वाचः॥
सचंते।सर्गाः।न।यः।देवऽयतां।असर्जि।बृहस्पतिः।सः।हि।अंजः।वरांसि।विऽभ्वा।
अभवत्।सं।ऋते।मातरिश्वा।उपऽस्तुतिं।नमसः।उत्ऽयतिं।च।श्लोकं।यंसत्।स
विताऽइव।प्र।बाहू इति।अस्य।क्रत्वा।अहन्यः।यः।अस्ति।मृगः।न।भीमः।अरक्षस
ः।तुविष्मान्।अस्य।श्लोकः।दिवि।ईयते।पृथिव्यां।अत्यः।न।यंसत्।यक्षऽभृत्।
विऽचेताः।मृगाणां।न।हेतयः।यंति।च।इमाः।बृहस्पतेः।अहिऽमायान्।अभि॥ ५१
द्यून्।ये।त्वा।देव।उस्रिकं।मन्यमानाः।पापाः।भद्रं।उपऽजीवंति।पज्राः।न।दुःऽध्ये।

अनु । ददासि । वामं । बृहस्पते । चयसे । इत् । पियारुं ॥ १२ सुऽप्रैतुः । सुऽयवसः । न । पंथाः ।
दुःऽनियंतुः । परिऽप्रीतः । न । मित्रः । अनर्वाणः । अभि । ये । चक्षते । नः । अपिऽवृताः । अपऽऊ
र्णुवंतः । अस्थुः । सं । यं । स्तुभः । अवनयः । न । यंति । समुद्रं । न । स्रवतः । रोधऽचक्राः । सः । वि
द्वान् । उभयं । चष्टे । अंतः । बृहस्पतिः । तरः । आपः । च । गृध्रः । एव । महः । तुविऽजातः । तुवि
ष्मान् । बृहस्पतिः । वृषभः । धायि । देवः । सः । नः । स्तुतः । वीरऽवत् । धातु । गोऽमत् । ० १३
कंकतः । न । कंकतः । अथो इति । सतीनऽकंकतः । द्वौ । इति । प्लुषी इति । इति । नि । अदृष्टाः । अ
लिप्सत । अदृष्टान् । हंति । आऽयती । अथो इति । हंति । पराऽयती । अथो इति । अवऽघ्नती ॥
हंति । अथो इति । पिनष्टि । पिंषती । शरासः । कुशरासः । दर्भासः । सैर्याः । उत । मौंजाः । अ
दृष्टाः । वैरिणाः । सर्वे । साकं । नि । अलिप्सत । नि । गावः । गोऽस्थे । असदन् । नि । मृगासः । अ
विक्षत । नि । केतवः । जनानां । नि । अदृष्टाः । अलिप्सत ॥ एते । ऊं इति । स्ये । प्रति । अदृश्रन् ।

प०द्वि०५ प्रऽदोषं। तस्कराःऽइव। अदृष्टाः। विश्वऽदृष्टाः। प्रतिऽबुद्धाः। अभूत्न॥१४ द्यौः। वः। पिता।
५२ पृथिवी॥ [illegible] माता। सोमः। भ्राता। अदितिः। स्वसा। अदृष्टाः। विश्वऽदृष्टाः। तिष्ठत। इलय
त। सु। कं। ये। अंस्याः। ये। अंग्याः। सूचीकाः। ये। प्रऽकंकताः। अदृष्टाः। किं। चन। इह। वः।
सर्वे। साकं। नि। जस्यत। उत्। पुरस्तात्। सूर्यः। एति। विश्वऽदृष्टः। अदृष्टऽहा। अदृष्टा
न्। सर्वान्। जंभयन्। सर्वाः। च। यातुऽधान्यः। उत्। अपप्तत्। असौ। सूर्यः। पुरु। विश्वा
नि। जूर्वन्। आदित्यः। पर्वतेभ्यः। विश्वऽदृष्टः। अदृष्टऽहा। सूर्ये। विषं। आ। सजामि। दृ
तिं। सुराऽवतः। गृहे। सः। चित्। नु। न। मराति। नोइति। वयं। मराम। आरे। अस्य। योजनं।
हरिऽस्थाः। मधु। त्वा। मधुला। चकार॥१५ इयत्तिका। शकुंतिका। सका। जघास। ते। वि
षं। सोइति। ०। त्रिः। सप्त। विष्पुलिंगकाः। विषस्य। पुष्यं। अक्षन्। ताः। ०। मरंति। ०। नव
नां। नवतीनां। विषस्य। रोपुषीणां। सर्वासां। अग्रभं। नाम। ०। त्रिः। सप्त। मयूर्यः। सप्त॥ ५२

स्वसारः। अग्रुवः। ताः। ते। विषं। वि। जभ्रिरे। उदकं। कुम्भिनीःऽइव। इयत्तकः। कुषुंभकः। त
कं। भिनद्मि। अश्मना। ततः। विषं। प्र। ववृते। पराचीः। अनु। संऽवतः। कुषुंभकः। तत्। अब्र
वीत्। गिरेः। प्रऽवर्तमानकः। वृश्चिकस्य। अरसं। विषं। अरसं। वृश्चिक। ते। विषं॥ १६ इ
तिप्रममंडलं। १ त्वं। अग्ने। द्युऽभिः। त्वं। आशुशुक्षणिः। त्वं। अत्ऽभ्यः। त्वं। अश्मनः। परि। त्वं।
वनेभ्यः। त्वं। ओषधीभ्यः। त्वं। नृणां। नृऽपते। जायसे। शुचिः। तव। अग्ने। होत्रं। तव। पोत्रं।
ऋत्वियं। तव। नेष्ट्रं। त्वं। अग्नित्। ऋतऽयतः। तव। प्रऽशास्त्रं। त्वं। अध्वरिऽयसि। ब्रह्मा। च।
असि। गृहऽपतिः। च। नः। दमे। त्वं। अग्ने। इंद्रः। वृषभः। सतां। असि। त्वं। विष्णुः। उरुऽगाय
ः। नमस्यः। त्वं। ब्रह्मा। रयिऽवित्। ब्रह्मणः। पते। त्वं। विधर्तरिति विऽधर्तः। सचसे। पुरंऽ
ध्या। त्वं। अग्ने। राजा। वरुणः। धृतऽव्रतः। त्वं। मित्रः। भवसि। दस्मः। ईड्यः। त्वं। अर्य
मा। सत्ऽपतिः। यस्य। संऽभुजं। त्वं। अंशः। विदथे। देव। भाजयुः। त्वं। अग्ने। त्वष्टा। वि

धते। सुऽवीर्यं। तव। ग्नावः। मित्रऽमहः। सऽजात्यं। त्वं। आशुऽहेमा। ररिषे। सुऽअश्व्यं।
त्वं। नरां। शर्धः। असि। पुरुऽवसुः।। १७ त्वं। अग्ने। रुद्रः। असुरः। महः। दिवः। त्वं। शर्धः।
मारुतं। पृक्षः। ईशिषे। त्वं। वातैः। अरुणैः। यासि। शंऽगयः। त्वं। पूषा। विधतः। पासि। नु। त्म
ना। त्वं। अग्ने। द्रविणःऽदाः। अरंऽकृते। त्वं। देवः। सविता। रत्नऽधाः। असि। त्वं। भगः।
नृऽपते। वस्वः। ईशिषे। त्वं। पायुः। दमे। यः। ते। अविधत्। त्वां। अग्ने। दमे। आ। विश्पतिं।
विशः। त्वां। राजानं। सुऽविदत्रं। ऋंजते। त्वं। विश्वानि। सुऽअनीक। पत्यसे। त्वं। सहस्रा
णि। शता। दश। प्रति। त्वां। अग्ने। पितरं। इष्टिऽभिः। नरः। त्वां। भ्रात्राय। शम्या। तनूऽ
रुचं। त्वं। पुत्रः। भवसि। यः। ते। अविधत्। त्वं। सखा। सुऽशेवः। पासि। आऽधृषः।।
त्वं। अग्ने। ऋभुः। आके। नमस्यः। त्वं। वाजस्य। क्षुऽमतः। रायः। ईशिषे। त्वं। वि। भा
सि। अनु। धक्षि। दावने। त्वं। विऽशिक्षुः। असि। यज्ञं। आऽतनिः।। १८ त्वं। अग्ने।

अदितिः। देव। दाशुषे। त्वं। होत्रा। भारती। वर्धसे। गिरा। त्वं। इळा। शतऽहिमा। असि। दक्षसे। त्वं। वृत्रऽहा। वसुऽपते। सरस्वती॥ त्वं। अग्ने। सुऽभृतः। उत्ऽतमं। वयः। तव। स्पार्हे। वर्णे। आ। संऽदृशि। श्रियः। त्वं। वाजः। प्रऽतरणः। बृहन्। असि। त्वं। रयिः। बहुलः। विश्वतः। पृथुः। त्वां॥ अग्ने। आदित्यासः। आस्यं। त्वां। जिह्वां। शुचयः। चक्रिरे। कवे। त्वां। रातिऽसाचः। अध्वरेषु। सश्चिरे। त्वेइति। देवाः। हविः। अदंति। आऽहुतं। त्वेइति। अग्ने। विश्वे। अमृतासः। अद्रुहः। आसा। देवाः। हविः। अदंति। आऽहुतं। त्वया॥ मर्तासः। स्वदंते। आऽसुतिं। त्वं। गर्भः। वीरुधां। जज्ञिषे। शुचिः। त्वं। तान्। सं। च। प्रति। च। असि। मज्मना। अग्ने। सुऽजात। प्र। च। देव। रिच्यसे। पृक्षः। यत्। अत्र। महिना। वि। ते। भुवत्। अनु। द्यावापृथिवीइति। रोदसीइति। उभेइति। ये। स्तोतृऽभ्यः। गोऽअग्रां। अश्वऽपेशसं। अग्ने। रातिं। उपऽसृजंति। सूरयः। अस्मान्। च। तान्। च। प्र। हि। नेषि। वस्यः॥

प०द्वि०५

५४

आ।बृहत्।वदेम।विदथे।सुऽवीराः॥१९ यज्ञेन।वर्धत।जातऽवेदसं।अग्निं।यजध्वं
।हविषा।तना।गिरा।संऽइधानं।सुऽप्रयसं।स्वःऽनरं।द्युक्षं।होतारं।वृजनेषु।धूःऽसदं।
अभि।त्वा।नक्तीः।उषसः।ववाशिरे।अग्ने।वत्सं।न।स्वसरेषु।धेनवः।दिवःऽइव।इ
त्।अरतिः।मानुषा।युगा।आ।क्षपः।भासि।पुरुऽवार।संऽयतः।तं।देवाः।बुध्ने।रज
सः।सुऽदंससं।दिवः।पृथिव्योः।अरतिं।नि।एरिरे।रथंऽइव।वेद्यं।शुक्रऽशोचिषं।
अग्निं।मित्रं।न।क्षितिषु।प्रऽशंस्यं।तं।उक्षमाणं।रजसि।स्वे।आ।दमे।चन्द्रंऽइव।
सुऽरुचं।ह्वारे।आ।दधुः।पृश्न्याः।पतरं।चितयन्तं।अक्षऽभिः।पाथः।न।पायुं।ज
नसीइति।उभेइति।अनु।सः।होता।विश्वं।परि।भूतु।अध्वरं।तं।ऊंइति।हव्यैः॥
मनुषः।ऋंजते।गिरा।हिरिऽशिप्रः।वृधसानासु।जर्भुरत्।द्यौः।न।स्तृऽभिः।चितय
त्।रोदसीइति।अनु।२० सः।नः।रेवत्।संऽइधानः।स्वस्तये।संऽददस्वान्।रयिं।

५४

अस्मासु।दीदिहि।आ।नः।कृणुष्व।सुविताय।रोदसीइति।अग्ने।हव्या।मनुषः।देव।वी
तये।दाः।नः।अग्ने।बृहतः।दाः।सहस्रिणः।दुरः।न।वाजं।श्रुत्यै।अप।वृधि।प्राचीइति।द्या
वापृथिवीइति।ब्रह्मणा।कृधि।स्वः।न।शुक्रं।उषसः।वि।दिद्युतुः।सः।इधानः।उषसः।
राम्याः।अनु।स्वः।न।दीदेत्।अरुषेण।भानुना।होत्राभिः।अग्निः।मनुषः।सुऽअध्वरः।
राजा।विशां।अतिथिः।चारुः।आयवे।एव।नः।अग्ने।अमृतेषु।पूर्व्य।धीः।पीपाय।बृह
त्ऽदिवेषु।मानुषा।दुहाना।धेनुः।वृजनेषु।कारवे।त्मना।शतिनं।पुरुऽरूपं।इषणि
।वयं।अग्ने।अर्वता।वा।सुऽवीर्यं।ब्रह्मणा।वा।चितयेम।जनान्।अति।अस्माकं।द्युम्नं
।अधि।पंच।कृष्टिषु।उच्चा।स्वः।न।शुशुचीत।दुस्तरं।सः।नः।बोधि।सहस्य।प्रऽ
शंस्यः।यस्मिन्।सुऽजाताः।इषयंत।सूरयः।यं।अग्ने।यज्ञं।उपऽयंति।वाजिनः।
नित्ये।तोके।दीदिऽवांसं।स्वे।दमे।उभयासः।जातऽवेदः।स्याम।ते।स्तोतारः।अग्ने॥

प०द्वि०५ सूरयः। च। शर्मणि। वस्वः। रायः। पुरुऽचंद्रस्य। भूयसः। प्रजाऽवतः। सुऽअपत्यस्य। श
५५ ग्धि। नः।०।२१ संऽइद्धः। अग्निः। निऽहितः। पृथिव्यां। प्रत्यङ्। विश्वानि। भुवनानि। अ
स्थात्। होता। पावकः। प्रऽदिवः। सुऽमेधाः। देवः। देवान्। यजतु। अग्निः। अर्हन्। नराशंस
ः। प्रति। धामानि। अंजन्। तिस्रः। दिवः। प्रति। मह्ना। सुऽअर्चिः। घृतऽप्रुषा। मनसा। हव्य
।उंदन्। मूर्धन्। यज्ञस्य। सं। अनक्तु। देवान्। ईळितः। अग्ने। मनसा। नः। अर्हन्। देवान्।
यक्षि। मानुषात्। पूर्वः। अद्य। सः। आ। वह। मरुतां। शर्धः। अच्युतं। इंद्रं। नरः। बर्हिऽसदं।
यजध्वं। देव। बर्हिः। वर्धमानं। सुऽवीरं। स्तीर्णं। राये। सुऽभरं। वेदीइति। अस्यां। घृतेन
।अक्तं। वसवः। सीदत। इदं। विश्वे। देवाः। आदित्याः। यज्ञियासः। वि। श्रयंतां। ऊर्विया
।हूयमानाः। द्वारः। देवीः। सुप्रऽअयनाः। नमःऽभिः। व्यचस्वतीः। वि। प्रथंतां। अजु
र्याः। वर्णं। पुनानाः। यशसं। सुऽवीरं।।२२ साधु। अपांसि। सनता। नः। उक्षितेइति। ५५

।उषसानक्ता।वय्याइव।रण्वितेइति।तंतुं।ततं।संवयंतीइतिसंऽवयंती।समीचीइति
संऽईची।यस्येंह्ले।पेशः।सुदुघेइतिसुऽदुघे।पयस्वतीइति।दैव्या।होतारा।प्रथमा।विदुःऽ
तरा।ऋजु।यक्षतः।सं।ऋचा।वपुःऽतरा।देवान्।यजंतौ।ऋतुऽथा।सं।अंजतः।नाभा।
पृथिव्याः।अधि।सानुषु।त्रिषु।सरस्वती।साधयंती।धियं।नः।इळा।देवी।भारती।वि
श्वऽतूर्तिः।तिस्रः।देवीः।स्वधया।बर्हिः।आ।इदं।अच्छिद्रं।पांतु।शरणं।निऽसद्य।पि
शंगऽरूपः।सुऽभरः।वयःऽधाः।श्रुष्टी।वीरः।जायते।देवऽकामः।प्रऽजां।त्वष्टा।वि।स्य
तु।नाभिं।अस्मेइति।अथ।देवानां।अपि।एतु।पाथः।वनस्पतिः।अवऽसृजन्।उप
स्थात्।अग्निः।हविः।सूदयाति।प्र।धीभिः।त्रिधा।संऽअक्तं।नयतु।प्रऽजानन्।दे
वेभ्यः।दैव्यः।शमिता।उप।हव्यं।घृतं।मिमिक्षे।घृतं।अस्य।योनिः।घृते।श्रितः।घृ
तं।ऊंइति।अस्य।धाम।अनुऽस्वधं।आ।वह।मादयस्व।स्वाहाऽकृतं।वृषभ।वक्षि।

प० द्वि० ५
५६

हव्यं। २३ हुवे। वः। सुऽद्योत्मानं। सुऽवृक्तिं। विशां। अग्निं। अतिथिं। सुऽप्रयसं। मित्रःऽइव। यः।
दिधिषाय्यः। भूत्। देवः। आऽदेवे। जने। जातऽवेदाः। इमं। विऽधंतः। अपां। सधऽस्थे। द्विता। अदधुः।
भृगवः। विक्षु। आयोः। एषः। विश्वानि। अभि। अस्तु। भूम। देवानां। अग्निः। अरतिः। जीरऽ
अश्वः। अग्निं। देवासः। मानुषीषु। विक्षु। प्रियं। धुः। क्षेष्यंतः। न। मित्रं। सः। दीदयत्। उशतीः।
ऊर्म्याः। आ। दक्षाय्यः। यः। दास्वते। दमे। आ। अस्य। रण्वा। स्वस्यऽइव। पुष्टिः। संऽदृष्टिः। अस्य।
हियानस्य। धक्षोः। वि। यः। भरिभ्रत्। ओषधीषु। जिह्वां। अत्यः। न। रथ्यः। दोधवीति। वारान्।
आ। यत्। मे। अभ्वं। वनदः। पनंत। उशिक्ऽभ्यः। न। अमिमीत। वर्णं। सः। चित्रेण। चिकित्रे।
रंऽसु। भासा। जुजुर्वान्। यः। मुहुः। आ। युवा। भूत्॥ २४ आ। यः। वना। ततृषाणः। न। भाति।
वाः। न। पथा। रथ्याऽइव। स्वानीत्। कृष्णऽअध्वा। तपुः। रण्वः। चिकेत। द्यौःऽइव। स्मयमानः। न
भःऽभिः। सः। यः। वि। अस्थात्। अभि। धक्षत्। उर्वीं। पशुः। न। एति। स्वऽयुः। अगोपाः। अग्निः।

५५

शोचिष्मान्।अतसानि।उष्णन्।कृष्णऽव्यथिः।अस्वदयत्।न।भूम।नु।ते।पूर्वस्य।अवसः।अधि
ऽइतौ।तृतीये।विदथे।मन्म।शंसि।अस्मे इति।अग्ने।संयत्ऽवीरं।बृहंतं।क्षुऽमंतं।वाजं।सुऽअप
त्यं।रयिं।दाः।त्वया।यथा।गृत्सऽमदासः।अग्ने।गुहा।वन्वंतः।उपरान्।अभि।स्युरिति स्युः।सुऽ
वीरासः।अभिमातिऽसहः।स्मत्।सूरिऽभ्यः।गृणते।तत्।वयः।धाः।२५ होता।अजनिष्ट।चे
तनः।पिता।पितृऽभ्यः।ऊतये।प्रऽयक्षन्।जेन्यं।वसु।शकेम।वाजिनः।यमं।आ।यस्मिन्।सप्त
।रश्मयः।तताः।यज्ञस्य।नेतरि।मनुष्वत्।दैव्यं।अष्टमं।पोता।विश्वं।तत्।इन्वति।दधन्वे।वा।य
त्।ईं।अनु।वोचत्।ब्रह्माणि।वेः।ऊं इति।तत्।परि।विश्वानि।काव्या।नेमिः।चक्रंऽइव।अभव
त्।साकं।हि।शुचिना।शुचिः।प्रऽशास्ता।क्रतुना।अजनि।विद्वान्।अस्य।व्रता।ध्रुवा।वयाःऽ
इव।अनु।रोहते।ताः।अस्य।वर्णं।आयुवः।नेष्टुः।सचंत।धेनवः।कुवित्।तिसृऽभ्यः।आ।वरं।स्व
सारः।याः।इदं।ययुः।यदि।मातुः।उप।स्वसा।घृतं।भरंती।अस्थित।तासां।अध्वर्युः।आऽग

प०द्वि०५
५५

तो। यवः। वृष्टीऽइव। मोदते। स्वः। स्वाय। धायसे। कृणुतां। ऋत्विक्। ऋत्विजं। स्तोमं। यज्ञं। च। आत्। अ
रं। वनेम। ररिम। वयं। यथा। विद्वान्। अरंकरत्। विश्वेभ्यः। यजतेभ्यः। अयं। अग्ने। त्वेइति। अपि। यं।
यज्ञं। चकृम। वयं। २५ इमां। मे। अग्ने। संऽइधं। इमां। उपऽसदं। वनेरितिवनेः।।०। अया। ते। अग्ने। वि
धेम। ऊर्जः। नपात्। अश्वेऽइष्टे। एना। सुऽउक्तेन। सुऽजात। तं। त्वा। गीःऽभिः। गिर्वणसं। द्रविणस्युं। द्र
विणःऽदः। सपर्येम। सपर्यवः। सः। बोधि। सूरिः। मघऽवा। वसुऽपते। वसुऽदावन्। युयोधि। अस्मत्
।द्वेषांसि। सः। नः। वृष्टिं। दिवः। परि। सः। नः। वाजं। अनर्वाणं। सः। नः। सहस्त्रिणीः। इषः। ईळाना
य। अवस्यवे। यविष्ठ। दूत। नः। गिरा। यजिष्ठ। होतः। आ। गहि। अंतः। हि। अग्ने। ईयसे। विद्वान्।
जन्म। उभया। कवे। दूतः। जन्याऽइव। मित्र्यः। सः। विद्वान्। आ। च। पिप्रयः। यक्षि। चिकित्वः।
आनुषक्। आ। च। अस्मिन्। सत्सि। बर्हिषि॥ २७ श्रेष्ठं। यविष्ठ। भारत। अग्ने। द्युऽमंतं। आ।
भर। वसोइति। पुरुऽस्पृहं। रयिं। मा। नः। अरातिः। ईशत। देवस्य। मर्तस्य। च। पर्षि। तस्याः।

५५

उत।द्विषः।विश्वाः।उत।त्वया।वयं।धाराः।उदन्याःऽइव।अति।गाहेमहि।द्विषः।शुचिः।पावक।वंद्यः।अग्ने।बृहत्।वि।रोचसे।त्वं।घृतेभिः।आऽहुतः।त्वं।नः।असि।भारत।अग्ने।वशाभिः।उक्षऽभिः।अष्टाऽपदीभिः।आऽहुतः।द्रुऽअन्नः।सर्पिःऽआसुतिः।प्रत्नः।होता।वरेण्यः।सहसः।पुत्रः।अद्भुतः॥ २८ वाजयन्ऽइव।नु।रथान्।योगान्।अग्नेः।उप।स्तुहि।यशःऽतमस्य।मीळ्हुषः।यः।सुऽनीथः।ददाशुषे।अजुर्यः।जरयन्।अरिं।चारुऽप्रतीकः।आऽहुतः।यः।ऊंइति।श्रिया।दमेषु।आ।दोषा।उषसि।प्रऽशस्यते।यस्य।व्रतं।न।मीयते।आ।यः।स्वः।न।भानुना।चित्रः।विऽभाति।अर्चिषा।अंजानः।अजरैः।अभि।अत्रिं।अनु।स्वऽराज्यं।अग्निं।उक्थानि।ववृधुः।विश्वाः।अधि।श्रियः।दधे।अग्नेः।इंद्रस्य।सोमस्य।देवानां।ऊतिऽभिः।वयं।अरिष्यंतः।सचेमहि।अभि।स्याम।पृतन्यतः॥ २९ इति द्वितीयाष्टके पंचमोध्यायः॥

ओम्॥ नि।होता।होतृऽसदने।विदानः।त्वेषः।दीदिऽवान्।असदत्।सुऽदक्षः।अदब्ध

व्रतऽप्रमतिः। वसिष्ठः। सहस्रंऽभरः। शुचिऽजिह्वः। अग्निः। त्वं। हूतः। त्वं। ऊंइति। नः। परःऽपाः। त्वं।
वस्यः। आ। वृषभ। प्रऽनेता। अग्ने। तोकस्य। नः। तने। तनूनां। अप्रऽयुच्छन्। दीद्यत्। बोधि। गोपाः।
विधेम। ते। परमे। जन्मन्। अग्ने। विधेम। स्तोमैः। अवरे। सधऽस्थे। यस्मात्। योनेः। उत्ऽआरि
थ। यजे। तं। प्र। त्वेइति। हवींषि। जुहुरे। संऽइद्धे। अग्ने। यजस्व। हविषा। यजीयान्। श्रुष्टी। देष्णं
। अभि। गृणीहि। राधः। त्वं। हि। असि। रयिऽपतिः। रयीणां। त्वं। शुक्रस्य। वचसः। मनोता। उभयं।
ते। न। क्षीयते। वसव्यं। दिवेऽदिवे। जायमानस्य। दस्म। कृधि। क्षुऽमंतं। जरितारं। अग्ने। कृधि
। पतिं। सुऽअपत्यस्य। रायः। सः। एना। अनीकेन। सुऽविदत्रः। अस्मेइति। यष्टा। देवान्। आऽयजि
ष्ठः। स्वस्ति। अदब्धः। गोपाः। उत। नः। परःऽपाः। अग्ने। द्युऽमत्। उत। रेवत्। दिदीहि॥ १ जो
हूत्रः। अग्निः। प्रथमः। पिताऽइव। इळः। पदे। मनुषा। यत्। संऽइद्धः। श्रियं। वसानः। अमृतः। वि
चेताः। मर्मृजेन्यः। श्रवस्यः। सः। वाजी। श्रुत्याः। अग्निः। चित्रऽभानुः। हवं। मे। विश्वाभिः। गीःऽ

भिः। अमृतः। विऽचेताः। श्यावा। रथं। वहतः। रोहिता। वा। उत। अरुषा। अह। चक्रे। विऽभृत्रः। उत्ता
नायां। अजनयन्। सुऽसूतं। भुवत्। अग्निः। पुरुऽपेशासु। गर्भः। शिरिणायां। चित्। अक्तुना
। महःऽभिः। अपरिऽवृतः। वसति। प्रऽचेताः। जिघर्मि। अग्निं। हविषा। घृतेन। प्रतिऽक्षियंतं।
भुवनानि। विश्वा। पृथुं। तिरश्चा। वयसा। बृहंतं। व्यचिष्ठं। अन्नैः। रभसं। दृशानं। आ। विश्वतः।
। प्रत्यंचं। जिघर्मि। अरक्षसा। मनसा। तत्। जुषेत। मर्यऽश्रीः। स्पृहयत्ऽवर्णः। अग्निः। न। अ
भिऽमृशे। तन्वा। जर्भुराणः। ज्रेयाः। भागं। सहसानः। वेरेण। त्वाऽदूतासः। मनुऽवत्। वदेम।
अनूनं। अग्नि। जुह्वा। वचस्या। मधुऽपृचं। धनऽसाः। जोहवीमि॥ २ श्रुधि। हवं। इंद्र। मा।
रिषण्यः। स्याम। ते। दावने। वसूनां। इमाः। हि। त्वां। ऊर्जः। वर्धयंति। वसुऽयवः। सिंधवः।
न। क्षरंतः। सृजः। महीः। इंद्र। याः। अपिन्वः। परिऽस्थिताः। अहिना। शूर। पूर्वीः। अमर्त्यं। चि
त्। दासं। मन्यमानं। अव। अभिनत्। उक्थैः। ववृधानः। उक्थेषु। इत्। नु। शूर। येषु। चाकन्।

प०द्वि०६
५८

स्तोमेषु। इंद्र। रुद्रियेषु। च। तुभ्य। इत्। एताः। यासु। मंदसानः। प्र। वायवे। सिस्रते। न। शुभ्राः।
शुभ्रं। नु। ते। शुष्मं। वर्धयंतः। शुभ्रं। वज्रं। बाह्वोः। दधानाः। शुभ्रः। त्वं। इंद्र। ववृधानः। अस्मे
इति। दासीः। विशः। सूर्येण। सह्याः। गुहा। हितं। गुह्यं। गूळ्हं। अप्ऽसु। अपिऽवृतं। मायिनं। क्षि
यंतं। उतोइति। अपः। द्यां। तस्तभ्वांसं। अहन्। अहिं। शूर। वीर्येण॥ ३ स्तव। नु। ते। इंद्र। पूर्व्या
। महानि। उत। स्तवाम। नूतना। कृतानि। स्तव। वज्रं। बाह्वोः। उशंतं। स्तव। हरीइति। सूर्यस्य।
केतूइति। हरीइति। नु। ते। इंद्र। वाजयंता। घृतऽश्चुतं। स्वारं। अस्वार्ष्टां। वि। समना। भूमिः।
अप्रथिष्ट। अरंस्त। पर्वतः। चित्। सरिष्यन्। नि। पर्वतः। सादि। अप्रऽयुच्छन्। सं। मातृऽभिः।
वावशानः। अक्रान्। दूरे। पारे। वाणीं। वर्धयंतः। इंद्रऽइषितां। धमनिं। पप्रथन्। नि। इं
द्रः। महां। सिंधुं। आऽशयानं। मायाऽविनं। वृत्रं। अस्फुरत्। निः। अरेजेतां। रोदसीइति। भि
यानेइति। कनिक्रदतः। वृष्णः। अस्य। वज्रात्। अरोरवीत्। वृष्णः। अस्य। वज्रः। अमानुषं।

५८

यत्। मानुषः। निःऽजूर्वीत्। नि। मायिनः। दानवस्य। मायाः। अपादयत्। पपिऽवान्। सुतस्य॥
४ पिबऽपिब। इत्। इंद्र। शूर। सोमं। मंदंतु। त्वा। मंदिनः। सुतासः। पृणंतः। ते। कुक्षीइति। वर्ध
यंतु। इत्था। सुतः। पौरः। इंद्रं। आव। त्वेइति। इंद्र। अपि। अभूम। विप्राः। धियं। वनेम। ऋतऽया।
सपंतः। अवस्यवः। धीमहि। प्रऽशस्तिं। सद्यः। ते। रायः। दावने। स्याम। स्याम। ते। ते। इंद्र। ये।
ते। ऊती। अवस्यवः। ऊर्जं। वर्धयंतः। शुष्मिन्ऽतमं। यं। चाकनाम। देव। अस्मेइति। रयिं॥
रासि। वीरऽवंतं। रासि। क्षयं। रासि। मित्रं। अस्मेइति। रासि। शर्धः। इंद्र। मारुतं। नः। सऽजो
षसः। ये। च। मंदसानाः। प्र। वायवः। पांति। अग्रऽनीतिं। व्यंतु। इत्। नु। येषु। मंदसानः। तृप
त्। सोमं। पाहि। द्रह्यत्। इंद्र। अस्मान्। सु। पृत्ऽसु। आ। तरुत्र। अवर्धयः। द्यां। बृहत्ऽभिः।
अर्कैः॥ ५ बृहंतः। इत्। नु। ये। ते। तरुत्र। उक्थेभिः। वा। सुम्नं। आऽविवासान्। स्तृणाना
सः। बर्हिः। पस्त्यऽवत्। त्वाऽऊताः। इत्। इंद्र। वाजं। अग्मन्। उग्रेषु। इत्। नु। शूर। मंदसानः।

प० द्वि० ६
५९

त्रिऽकद्रुकेषु। पाहि। सोमं। इंद्र। प्रऽदोधुवत्। श्मश्रुषु। प्रीणानः। याहि। हरिऽभ्यां। सुतस्य।
पीतिं। धिष्व। शवः। शूर। येन। वृत्रं। अवऽअभिनत्। दानुं। और्णऽवाभं। अप। अवृणोः। ज्यो
तिः। आर्याय। नि। सव्यतः। सादि। दस्युः। इंद्र। सनेम। ये। ते। ऊतिऽभिः। तरंतः। विश्वाः। स्पृधः।
आर्येण। दस्यून्। अस्मभ्यं। तत्। त्वाष्ट्रं। विश्वऽरूपं। अरंधयः। साख्यस्य। त्रिताय। अस्य।
सुवानस्य। मंदिनः। त्रितस्य। नि। अर्बुदं। ववृधानः। अस्तरित्यस्तः। अवर्तयत्। सूर्यः। न।
चक्रं। भिनत्। वलं। इंद्रः। अंगिरस्वान्। नूनं। सा। ते। प्रति। वरं। जरित्रे। दुहीयत्। इंद्र। दक्षिणा।
मघोनी। शिक्ष। स्तोतृऽभ्यः। मा। अति। धक्। भगः। नः। ०॥ ६ यः। जातः। एव। प्रथमः। मन
स्वान्। देवः। देवान्। क्रतुना। परिऽअभूषत्। यस्य। शुष्मात्। रोदसीइति। अभ्यसेतां। नृम्ण
स्य। मह्ना। सः। जनासः। इंद्रः। यः। पृथिवीं। व्यथमानां। अदृंहत्। यः। पर्वतान्। प्रऽकुपि
तान्। अरम्णात्। यः। अंतरिक्षं। विऽममे। वरीयः। यः। द्यां। अस्तभ्नात्। ०। यः। हत्वा। अहिं। ५९

अरिणात्।सप्त।सिंधून्।यः।गाः।उत्ऽआजत्।अपऽधा।वलस्य।यः।अश्मनोः।अंतः।।
अग्निं।जजान।संऽवृक्।समत्ऽसु।०।येन।इमा।विश्वा।च्यवना।कृतानि।यः।दासं।वर्णं।
अधरं।गुहा।अकरित्यकः।श्वघ्नीऽइव।यः।जीगीवान्।लक्षं।आदत्।अर्यः।पुष्टानि।०।यं
।स्म।पृच्छंति।कुह।सः।इति।घोरं।उत।ईं।आहुः।न।एषः।अस्ति।इति।एनं।सः।अर्यः।पु
ष्टीः।विजःऽइव।आ।मिनाति।श्रत्।अस्मै।धत्त।०।। ५ यः।रध्रस्य।चोदिता।यः।कृ
शस्य।यः।ब्रह्मणः।नाधमानस्य।कीरेः।युक्तऽग्राव्णः।यः।अविता।सुऽशिप्रः।सुतऽसोम
स्य।०।यस्य।अश्वासः।प्रऽदिशि।यस्य।गावः।यस्य।ग्रामाः।यस्य।विश्वे।रथासः।यः।
सूर्यं। यः।उषसं।जजान।यः।अपां।नेता।०।यं।क्रंदसीइति।संयतीइति संऽयती।विह्व
येतेइति विऽह्वयेते।परे।अवरे।उभयाः।अमित्राः।समानं।चित्।रथं।आतस्थिऽवांसा।
नाना।हवेतेइति।०।यस्मात्।न।ऋते।विऽजयंते।जनासः।यं।युध्यमानाः।अवसे।

प०द्वि० हवंते। यः। विश्वस्य। प्रतिऽमानं। बभूव। यः। अच्युतऽच्युत्। ०। यः। शश्वतः। महि। एनः। दधाना
न्। अमन्यमानान्। शर्वा। जघान। यः। शर्धते। न। अनुऽददाति। शृध्यां। यः। दस्योः। हंता। ०। ८
६० यः। शंबरं। पर्वतेषु। क्षियंतं। चत्वारिंश्यां। शरदि। अनुऽअविंदत्। ओजायमानं। यः। अहिं।
जघान। दानुं। शयानं। ०। यः। सप्तऽरश्मिः। वृषभः। तुविष्मान्। अवऽअसृजत्। सर्तवे। सप्त अ४
। सिंधून्। यः। रौहिणं। अस्फुरत्। वज्रऽबाहुः। द्यां। आऽरोहंतं। ०। द्यावा। चित्। अस्मै। पृथि
वीइति। नमेतेइति। शुष्मात्। चित्। अस्य। पर्वताः। भयंते। यः। सोमऽपाः। निऽचितः। वज्रऽ
बाहुः। यः। वज्रऽहस्तः। ०। यः। सुन्वंतं। अवति। यः। पचंतं। यः। शंसंतं। यः। शशमानं। ऊती।
यस्य। ब्रह्म। वर्धनं। यस्य। सोमः। यस्य। इदं। राधः। ०। यः। सुन्वते। पचते। दुध्रः। आ। चि
त्। वाजं। दर्दर्षि। सः। किल। असि। सत्यः। वयं। ते। इंद्र। विश्वह। प्रियासः। सुऽवीरासः। विद ६०
थे। आ। वदेम। ॥२ ऋतुः। जनित्री। तस्याः। अपः। परि। मक्षु। जातः। आ। अविशत्। यासु।

वर्धते । तत् । आहनाः । अभवत् । पिप्युषी । पयः । अंशोः । पीयूषं । प्रथमं । तत् । उक्थ्यं । सध्री ॥
ईं । आ । यंति । परि । बिभ्रतीः । पयः । विश्वऽप्स्न्याय । प्र । भरंत । भोजनं । समानः । अध्वा । प्रऽव
तां । अनुऽस्पदे । यः । ता । अकृणोः । प्रथमं । सः । असि । उक्थ्यः । अनु । एकः । वदति । यत् । ददाति
। तत् । रूपा । मिनन् । तत्ऽअपाः । एकः । ईयते । विश्वाः । एकस्य । विऽनुदः । तितिक्षते । ० । प्र
जाभ्यः । पुष्टिं । विऽभजंतः । आसते । रयिंऽइव । पृष्ठं । प्रऽभवंतं । आऽयते । असिन्वन् । दंष्ट्रैः । पि
तुः । अत्ति । भोजनं । ० । अध । अकृणोः । पृथिवीं । संऽदृशे । दिवे । यः । धौतीनां । अहिऽहन् ॥
अरिणक् । पथः । तं । त्वा । स्तोमेभिः । उदऽभिः । न । वाजिनं । देवं । देवाः । अजनन् । ० ॥ १० ॥
यः । भोजनं । च । दयसे । च । वर्धनं । आर्द्रात् । आ । शुष्कं । मधुऽमत् । दुदोहिथ । सः । शेवऽधिं ॥
नि । दधिषे । विवस्वति । विश्वस्य । एकः । ईशिषे । ० । यः । पुष्पिणीः । च । प्रऽस्वः । च । धर्मणा । अधि
। दाने । वि । अवनीः । अधारयः । यः । च । असमाः । अजनः । दिद्युतः । दिवः । उरुः । ऊर्वान् । अभि

प०द्वि०६ सः । ० यः । नार्मरं । सहऽवसुं । निऽहंतवे । पृक्षाय । च । दासऽवेशाय । च । अवहः । ऊर्जयंत्याः ।
६१ अपरिऽविष्टं । आस्यं । उत । एव । अद्य । पुरुऽकृत् । ० शतं । वा । यस्य । दश । साकं । आ । अद्यः । ए
कस्य । श्रुष्टौ । यत् । ह । चोदं । आविथ । अरज्जौ । दस्यून् । सं । उनप् । दभीतये । सुप्रऽअव्यः ।
अभवः । ० विश्वा । इत् । अनु । रोधनाः । अस्य । पौंस्यं । ददुः । अस्मै । दधिरे । कृत्नवे । धनं । ष
ट् । अस्तभ्नाः । विऽस्तिरः । पंच । संऽदृशः । परि । परः । अभवः । ० ॥ ११ सुऽप्रवाचनं । तव । वीर
। वीर्यं । यत् । एकेन । क्रतुना । विंदसे । वसु । जातूऽस्थिरस्य । प्र । वयः । सहस्वतः । या । चक
र्थ । सः । इंद्र । विश्वा । असि । उक्थ्यः । अरमयः । सरःऽअपसः । तराय । कं । तुर्वीतये । च । वय्या
य । च । स्रुतिं । नीचा । संतं । उत् । अनयः । पराऽवृजं । प्र । अंधं । श्रोणं । श्रवयन् । ० अस्म
भ्यं । तत् । वसो इति । दानाय । राधः । सं । अर्थयस्व । बहु । ते । वसव्यं । इंद्र । यत् । चित्रं । श्रव
स्याः । अनु । द्यून् । ० ॥ १२ अध्वर्यवः । भरत । इंद्राय । सोमं । आ । अमित्रेभिः । सिंचत । म ६१

घं।अंधः।कामी। हि।वीरः।सदं।अस्य।पीतिं।जुहोत।वृष्णे।तत्।इत्।एषः।वष्टि।अध्वर्यवः।
यः।अपः।वव्रिऽवांसं।वृत्रं।जघान।अशन्याऽइव।वृक्षं।तस्मै।एतं।भरत।तत्ऽवशाय।ए
षः।इंद्रः।अर्हति।पीतिं।अस्य।अध्वर्यवः।यः।दृभीकं।जघान।यः।गाः।उत्ऽआजत्।अप
।हि।वलं।वरितिवः।तस्मै।एतं।अंतरिक्षे।न।वातं।इंद्रं।सोमैः।आ।ऊर्णुत।जूः।न।वस्त्रैः।अध्व
र्यवः।यः।उरणं।जघान।नव।चख्वांसं।नवतिं।च।बाहून्।यः।अर्बुदं।अव।नीचा।बबाधे
।तं।इंद्रं।सोमस्य।भृथे।हिनोत।अध्वर्यवः।यः।सु।अश्नं।जघान।यः।शुष्णं।अशुषं।यः।
विऽअंसं।यः।पिप्रुं।नमुचिं।यः।रुधिऽक्रां।तस्मै।इंद्राय।अंधसः।जुहोत।अध्वर्यवः।य
ः।शतं।शंबरस्य।पुरः।बिभेद।अश्मनाऽइव।पूर्वीः।यः।वर्चिनः।शतं।इंद्रः।सहस्रं।अ
पऽअवपत्।भरत।सोमं।अस्मै॥ १३ ।०। आ।सहस्रं।भूम्याः।उपऽस्थे।अवपत्।जघ
न्वान्।कुत्सस्य।आयोः।अतिथिऽग्वस्य।वीरान्।नि।अवृणक्।भरत।सोमं।अस्मै।अ

पाद्वि०६ ध्वर्यवः।यत्।नरः।कामयाध्वै।श्रुष्टी।वहंतः।नशथ।तत्।इंद्रे।गभस्तिऽपूतं।भरत।श्रुता
य।इंद्राय।सोमं।यज्यवः।जुहोत।अध्वर्यवः।कर्तन।श्रुष्टिं।अस्मै।वने।निऽपूतं।वने।उत्।
६२ नयध्वं।जुषाणः।हस्त्यं।अभि।वावशे।वः।इंद्राय।सोमं।मदिरं।जुहोत।अध्वर्यवः।पय
सा।ऊधः।यथा।गोः।सोमेभिः।ईं।पृणत।भोजं।इंद्रं।वेद।अहं।अस्य।निऽभृतं।मे।ए
तत्।दित्संतं।भूयः।यजतः।चिकेत।अध्वर्यवः।यः।दिव्यस्य।वस्वः।यः।पार्थिवस्य।
क्षम्यस्य।राजा।तं।ऊर्दरं।न।पृणत।यवेन।इंद्रं।सोमेभिः।तत्।अपः।वः।अस्तु।०।१४
प्र।घ।नु।अस्य।महतः।महानि।सत्या।सत्यस्य।करणानि।वोचं।त्रिऽकद्रुकेषु।अपिबत्
।सुतस्य।अस्य।मदे।अहिं।इंद्रः।जघान।अवंशे।द्यां।अस्तभायत्।बृहंतं।आ।रोदसी
इति।अपृणत्।अंतरिक्षं।०।सोमस्य।मदे।इंद्रः।चकार।सद्मऽइव।प्राचः।वि।मिमाय।मा
नैः।वज्रेण।खानि।अतृणत्।नदीनां।वृथा।असृजत्।पथिऽभिः।दीर्घऽयाथैः।०।२। ६२

ता।

प्रऽवोळ्हॄन्।परिऽगत्य।दभीतेः।विश्वं।अधाक्।आयुधं।इद्धे।अग्नौ।सं।गोभिः।अश्वैः।
असृजत्।रथेभिः।०।सः।ईं।महीं।धुनिं।एतोः।अरम्णात्।सः।अस्नातॄन्।अपारयत्।स्वस्ति
।ते।उत्ऽस्नाय।रयिं।अभि।प्र।तस्थुः॥०॥१५ सः।उदंचं।सिंधुं।अरिणात्।महिऽत्वा।वज्रे
ण।अनः।उषसः।सं।पिपेष।अजवसः।जविनीभिः।विऽवृश्चन्।०।सः।विद्वान्।अपऽगोहं।
कनीनां।आविः।भवन्।उत्।अतिष्ठत्।पराऽवृक्।प्रति।श्रोणः।स्थात्।वि।अनक्।अच
ष्ट।०।भिनत्।वलं।अंगिरःऽभिः।गृणानः।वि।पर्वतस्य।दृंहितानि।ऐरत्।रिणक्।रोधां
सि।कृत्रिमाणि।एषां।०।स्वप्नेन।अभिऽउप्य।चुमुरिं।धुनिं।च।जघंथ।दस्युं।प्र।दभीतिं
।आवः।रंभी॥चित्।अत्र।विविदे।हिरण्यं॥०॥१६ प्र।वः।सतां।ज्येष्ठऽतमाय।सुऽस्तुतिं
।अग्नौऽइव।संऽइधाने।हविः।भरे।इंद्रं।अजुर्यं।जरयंतं।उक्षितं।सनात्।युवानं।अव
से।हवामहे।यस्मात्।इंद्रात्।बृहतः।किं।चन।ईं।ऋते।विश्वानि।अस्मिन्।संऽभृता॥
अधि।वीर्या।जठरे।सोमं।तन्वि।सहः।महः।हस्ते।वज्रं।भरति।शीर्षणि।क्रतुं।न।क्षोणी

भ्यां।परिऽभ्वे।ते।इंद्रियं।न।समुद्रैः।पर्वतैः।इंद्र।ते।रथः।न।ते।वज्रं।अनु।अश्नोति
।कः।चन।यत्।आशुऽभिः।पतसि।योजना।पुरु।विश्वे।हि।अस्मै।यजताय।धृष्णवे।क्र
तुं।भरंति।वृषभाय।सश्चते।वृषा।यजस्व।हविषा।विदुःऽतरः।पिब।इंद्र।सोमं।वृषभे
ण।भानुना।वृष्णः।कोशः।पवते।मध्वः।ऊर्मिः।वृषभऽअन्नाय।वृषभाय।पातवे।वृषणा
।अध्वर्यूइति।वृषभासः।अद्रयः।वृषणं।सोमं।वृषभाय।सुस्वति।१७ वृषा।ते।वज्रः।
उत।ते।वृषा।रथः।वृषणा।हरीइति।वृषभाणि।आऽयुधा।वृष्णः।मदस्य।वृषभ।त्वं।ई
शिषे।इंद्र।सोमस्य।वृषभस्य।तृप्णुहि।प्र।ते।नावं।न।समने।वचस्युवं।ब्रह्मणा।यामि
।सवनेषु।दधृषिः।कुवित्।नः।अस्य।वचसः।निऽबोधिषत्।इंद्रं।उत्सं।न।वसुनः।सि
चामहे।पुरा।संऽबाधात्।अभि।आ।ववृत्स्व।नः।धेनुः।न।वत्सं।यवसस्य।पिप्युषी।
सकृत्।सु।ते।सुमतिऽभिः।शतक्रतोइतिशतऽक्रतो।सं।पत्नीभिः।न।वृषणः।नसी

महि।०॥ १८ तत्।अस्मै।नव्यं।अंगिरस्वत्।अर्चत।शुष्माः।यत्।अस्य।प्रत्नऽथा।उत्ऽ
ईरते।विश्वा।यत्।गोत्रा।सहसा।परिऽवृता।मदे।सोमस्य।दृंहितानि।ऐरयत्।सः।भूतु।य
ः।ह।प्रथमाय।धायसे।ओजः।मिमानः।महिमानं।आ।अतिरत्।शूरः।यः।युत्ऽसु।त
न्वं।परिऽव्यत।शीर्षणि।द्यां।महिना।प्रति।अमुंचत।अध।अकृणोः।प्रथमं।वीर्यं।महत्।
यत्।अस्य।अग्रे।ब्रह्मणा।शुष्मं।ऐरयः।रथेऽस्थेन।हरिऽअश्वेन।विऽच्युताः।प्र।जीरय
ः।सिस्रते।सध्र्यक्।पृथक्।अध।यः।विश्वा।भुवना।अभि।मज्मना।ईशानऽकृत्।प्रऽ
वयाः।अभि।अवर्धत।आत्।रोदसीइति।ज्योतिषा।वह्निः।आ।अतनोत्।सीव्यन्।तमां
सि।दुधिता।सं।अव्ययत्।सः।प्राचीनान्।पर्वतान्।दृंहत्।ओजसा।अधराचीनं।अ
कृणोत्।अपां।अपः।अधारयत्।पृथिवीं।विश्वऽधायसं।अस्तभ्नात्।मायया।द्यां।
अवऽस्रसः॥ १९ सः।अस्मै।अरं।बाहुऽभ्यां।यं।पिता।अकृणोत्।विश्वस्मात्।आ।जनु

षः। वेदसः। परि। येन। पृथिव्यां। नि। क्रिविं। शयध्यै। वज्रेण। हत्वी। अवृणक्। तुविऽस्वनिः।
अमाजूःऽइव। पित्रोः। सचा। सती। समानात्। आ। सदसः। त्वां। इये। भगं। कृधि। प्रऽकेतं।
उप। मासि। आ। भर। दद्धि। भागं। तन्वः। येन। ममहः। भोजं। त्वां। इंद्र। वयं। हुवेम। ददिः
। त्वं। इंद्र। अपांसि। वाजान्। अविड्ढि। इंद्र। चित्रया। नः। ऊती। कृधि। वृषन्। इंद्र। वस्यसः
। नः। ०। २० प्रातरिति। रथः। नवः। योजि। सस्निः। चतुःऽयुगः। त्रिऽकशः। सप्तऽरश्मिः। दश
ऽअरित्रः। मनुष्यः। स्वःऽसाः। सः। इष्टिऽभिः। मतिऽभिः। रंह्यः। भूत्। ०। प्रथमः। सः। द्विती
यं। उतो इति। तृतीयं। मनुषः। सः। होता। अन्यस्याः। गर्भं। अन्ये। ऊं इति। जनंत। सः। अ
न्येभिः। सचते। जेन्यः। वृषा। हरी इति। नु। कं। रथे। इंद्रस्य। योजं। आऽयै। सुऽउक्तेन। व
चसा। नवेन। मो इति। सु। त्वां। अत्र। बहवः। हि। विप्राः। नि। रीरमन्। यजमानासः। अन्ये।
आ। द्वाभ्यां। हरिऽभ्यां। इंद्र। याहि। आ। चतुःऽभिः। आ। षट्ऽभिः। हूयमानः। आ। अष्टा

भिः।दशऽभिः।सोमऽपेयं।अयं।सुतः।सुऽमख।मा।मृधः।करितिकः।आ।विंशत्या।त्रिंशता
।याहि।अर्वाङ्।आ।चत्वारिंशता।हरिऽभिः।युजानः।आ।पंचाशता।सुऽरथेभिः।इंद्र।आ।ष
ष्ट्या।सप्तत्या।सोमऽपेयं॥२१ आ।अशीत्या।नवत्या।याहि।अर्वाङ्।आ।शतेन।हरिऽभिः।उ
ह्यमानः।अयं।हि।ते।शुनऽहोत्रेषु।सोमः।इंद्र।त्वाऽया।परिऽसिक्तः।मदाय।मम।ब्रह्म।इंद्र।
याहि।अच्छ।विश्वा।हरी इति।धुरि।धिष्व।रथस्य।पुरुऽत्रा।हि।विऽहव्यः।बभूथ।अस्मिन्
।शूर।सवने।मादयस्व।न।मे।इंद्रेण।सख्यं।वि।योषत्।अस्मभ्यं।अस्य।दक्षिणा।दुही
त।उप।ज्येष्ठे।वरूथे।गभस्तौ।प्रायेऽप्राये।जिगीवांसः।स्याम।०।२२ अपायि।अस्य।अं
धसः।मदाय।मनीषिणः।सुवानस्य।प्रयसः।यस्मिन्।इंद्रः।प्रऽदिवि।ववृधानः।ओकः।द
धे।ब्रह्मण्यंतः।च।नरः।अस्य।मंदानः।मध्वः।वज्रऽहस्तः।अहिं।इंद्रः।अर्णःऽवृतं।वि।वृ
श्चत्।प्र।यत्।वयः।न।स्वसराणि।अच्छ।प्रयांसि।च।नदीनां।चक्रमत।सः।महिनः।इंद्रः।

प०द्वि ६

६५

सः।

अर्णः।अपां।प्र।ऐरयत्।अहिऽहा।अच्छ।समुद्रं।अजनयत्।सूर्यं।विदत्।गाः।अक्तुना।अ
ह्नां।वयुनानि।साधत्।सः।अप्रतीनि।मनवे।पुरूणि।इंद्रः।दाशत्।दाशुषे।हंति।वृत्रं।सद्य
ः।यः।नृऽभ्यः।अतसाय्यः।भूत्।पस्पृधानेभ्यः।सूर्यस्य।सातौ।सः।सुन्वते।इंद्रः।सूर्यं।आ
।देवः।रिणक्।मर्त्याय।स्तवान्।आ।यत्।रयिं।गुहत्ऽअवद्यं।अस्मै।भरत्।अंशं।न।एतशः
।दशस्यन्॥ २३ रंधयत्।सऽदिवः।सारथये।शुष्णं।अशुषं।कुयवं।कुत्साय।दिवःऽदासा
य।नवतिं।च।नव।इंद्रः।पुरः।वि।ऐरत्।शंबरस्य।एव।ते।इंद्र।उचथं।अहेम।श्रवस्या।न।
त्मना।वाजयंतः।अश्याम।तत्।साप्तं।आशुषाणाः।ननमः।वधः।अदेवस्य।पीयोः।एव।
ते।गृत्सऽमदाः।शूर।मन्म।अवस्यवः।न।वयुनानि।तक्षुः।ब्रह्मण्यंतः।इंद्र।ते।नवीयः।
इषं।ऊर्जं।सुऽक्षितिं।सुम्नं।अश्युः॥२॥ २४ वयं।ते।वयः।इंद्र।विद्धि।सु।नः।प्र।भरा
महे।वाजऽयुः।न।रथं।विपन्यवः।दीध्यतः।मनीषा।सुम्नं।इयक्षंतः।त्वाऽवतः।नॄन्।

त्वंनः। इंद्र। त्वाभिः। ऊती। त्वाऽयतः। अभिष्टिऽपा। असि। जनान्। त्वं। इनः। दाशुषः। वरू
ता। इत्थाऽधीः। अभि। यः। नक्षति। त्वा। सः। नः। युवा। इंद्रः। जोहूत्रः। सखा। शिवः। नरां। अस्तु
।पाता। यः। शंसंतं। यः। शशमानं। ऊती। पचंतं। च। स्तुवंतं। च। प्रऽनेषत्। तं। ऊं इति। स्तु
षे। इंद्रं। तं। गृणीषे। यस्मिन्। पुरा। ववृधुः। शाशदुः। च। सः। वस्वः। कामं। पीपरत्। इया
नः। ब्रह्मण्यतः। नूतनस्य। आयोः। सः। अंगिरसां। उच्था। जुजुष्वान्। ब्रह्म। तूतोत्। इं
द्रः। गातुं। इष्णन्। मुष्णन्। उषसः। सूर्येण। स्तवान्। अश्नस्य। चित्। शिश्नथत्। पूर्व्या
णि। २५ सः। ह। श्रुतः। इंद्रः। नाम। देवः। ऊर्ध्वः। भुवत्। मनुषे। दस्मऽतमः। अव। प्रि
यं। अर्शसानस्य। सह्वान्। शिरः। भरत्। दासस्य। स्वधाऽवान्। सः। वृत्रऽहा। इंद्रः।
कृष्णऽयोनीः। पुरंऽदरः। दासीः। ऐरयत्। वि। अजनयत्। मनवे। क्षां। अपः। च। सत्रा।
शंसं। यजमानस्य। तूतोत्। तस्मै। तवस्यं। अनु। दायि। सत्रा। इंद्राय। देवेभिः। अ

प०द्वि०६ र्णऽसातौ।प्रति।यत्।अस्य।वज्रं।बाह्वोः।धृष्णुः।हत्वी।दस्यून्।पुरः।आयसीः।नि।तारी

६६ त्।०॥ २५ विश्वऽजिते।धनऽजिते।स्वःऽजिते।सत्राऽजिते।नृऽजिते।उर्वराऽजिते।अ

श्वऽजिते।गोऽजिते।अप्ऽजिते।भर।इंद्राय।सोमं।यजताय।हर्यतं।अभिऽभुवे।अभि

ऽभंगाय।वन्वते।अषाव्हाय।सहमानाय।वेधसे।तुविऽग्रये।वह्नये।दुस्तरीतवे।सत्रा

ऽसहे।नमः।इंद्राय।वोचत।सत्राऽसहः।जनऽभक्षः।जनंऽसहः।च्यवनः।युध्मः।

अनु।जोषं।उक्षितः।वृतंऽचयः।सहुरिः।विक्षु।आरितः।इंद्रस्य।वोचं।प्र।कृतानि।वी

र्या।अननुऽदः।वृषभः।दोधतः।वधः।गंभीरः।ऋष्वः।असमष्टऽकाव्यः।रध्रऽचोदः।

श्नथनः।वीळितः।पृथुः।इंद्रः।सुऽयज्ञः।उषसः।स्वः।जनत्।यज्ञेन।गातुं।अप्

ऽतुरः।विविद्रिरे।धियः।हिन्वानाः।उशिजः।मनीषिणः।अभिऽस्वरा।निऽसदा।गाः

।अवस्यवः।इंद्रे।हिन्वानाः।द्रविणानि।आशत।इंद्र।श्रेष्ठानि।द्रविणानि।धेहि।चि ६६

त्तिं। दक्षस्य। सुभगऽत्वं। अस्मेइति। पोषं। रयीणां। अरिष्टिं। तनूनां। स्वाद्मानं। वाचः। सु
दिनऽत्वं। अह्नां। २७ त्रिऽकद्रुकेषु। महिषः। यवऽआशिरं। तुविऽशुष्मः। तृपत्। सोमं।
अपिबत्। विष्णुना। सुतं। यथा। अवशत्। सः। ईं। ममाद। महि। कर्म। कर्तवे। महां। उरुं।
सः। एनं। सश्चत्। देवः। देवं। सत्यं। इंद्रं। सत्यः। इंदुः। अध। त्विषिऽमान्। अभि। ओजसा
श्रु । क्रिविं। युधा। अभवत्। आ। रोदसीइति। [illegible] अपृणत्। अस्य। मज्मना। प्र। वदृधे। अध
त्ता। अन्यं। जठरे। प्र। ईं। अरिच्यत। ०। साकं। जातः। क्रतुना। साकं। ओजसा। ववक्षिथ।
साकं। वृद्धः। वीर्यैः। ससहिः। मृधः। विऽचर्षणिः। दाता। राधः। स्तुवते। काम्यं। वसु। प्रचेत
। सत्। नर्यं। नेतोइति। अपः। इंद्र। प्रथमं। पूर्व्यं। दिवि। प्रऽवाच्यं। कृतं। यत्। देवस्य।।
शवसा। प्र। अरिणाः। असुं। रिणन्। अपः। भुवत्। विश्वं। अभि। अदेवं। ओजसा। वि
दात्। ऊर्जं। शतऽक्रतुः। विदात्। इषं।। २८ गणानां। त्वा। गणऽपतिं। हवामहे। कविं।

कवीनां।उपमश्रवःऽतमं।ज्येष्ठऽराजं।ब्रह्मणां।ब्रह्मणः।पते।आ।नः।शृण्वन्।ऊतिऽ
भिः।सीद।सदनं।देवाः।चित्।ते।असुर्य।प्रऽचेतसः।बृहस्पते।यज्ञियं।भागं।आनशुः।
उस्राःऽइव।सूर्यः।ज्योतिषा।महः।विश्वे+षें+षां।इत्।जनिता।ब्रह्मणां।असि।आ।विऽ
बाध्य।परिऽरपः।तमांसि।च।ज्योतिष्मन्तं।रथं।ऋतस्य।तिष्ठसि।बृहस्पते।भीमं।अमि
त्रऽदंभनं।रक्षःऽहनं।गोत्रऽभिदं।स्वःऽविदं।सुनीतिऽभिः।नयसि।त्रायसे।जनं।यः।
तुभ्यं।दाशात्।न।तं।अंहः।अश्नवत्।ब्रह्मऽद्विषः।तपनः।मन्युऽमीः।असि।बृहस्प
ते।महि।तत्।ते।महिऽत्वनं।न।तं।अंहः।न।दुःऽइतं।कुतः।चन।न।अरातयः।ति
तिरुः।न।द्वयाविनः।विश्वाः।इत्।अस्मात्।ध्वरसः।वि।बाधसे।यं।सुऽगोपाः।र
क्षसि।ब्रह्मणः।पते॥ २९ त्वं।नः।गोपाः।पथिऽकृत्।विऽचक्षणः।तव।व्रताय॥
मतिऽभिः।जरामहे।बृहस्पते।यः।नः।अभि।ह्वरः।दधे।स्वा।तं।मर्मर्तु।दुच्छुना।

हरऽस्वती। उत। वा। यः। नः। मर्चयात्। अनागसः। अरातिऽवा। मर्तः। सानुकः। वृकः। बृहस्प
ते। अप। तं। वर्तय। पथः। सुऽगं। नः। अस्यै। देवऽवीतये। कृधि। त्रातारं। त्वा। तनूनां। हवामहे
। अवऽस्पर्तः। अधिऽवक्तारं। अस्मऽयुं। बृहस्पते। देवऽनिदः। बर्हय। मा। दुःऽएवाः। उत्ऽ नि।
तरं। सुम्नं। उत्। नशन्। त्वया। वयं। सुऽवृधा। ब्रह्मणः। पते। स्पार्हा। वसु। मनुष्या। आ।
दधीमहि। याः। नः। दूरे। तळितः। याः। अरातयः। अभि। संति। जंभय। ताः। अनप्नसः।
त्वया। वयं। उत्ऽतमं। धीमहे। वयः। बृहस्पते। पप्रिणा। सस्निना। युजा। मा। नः। दुःऽशं
सः। अभिऽदिप्सुः। ईशत। प्र। सुऽशंसाः। मतिऽभिः। तारिषीमहि। २०। अनत्तुऽदः। वृषभ
ः। जग्मिः। आऽहवं। निःऽतप्ता। शत्रुं। पृतनासु। ससहिः। असि। सत्यः। ऋणऽयाः। ब्रह्मणः
। पते। उग्रस्य। चित्। दमिता। वीळुऽहर्षिणः। अदेवेन। मनसा। यः। रिषण्यति। शासां।
उग्रः। मन्यमानः। जिघांसति। बृहस्पते। मा। प्रणक्। तस्य। नः। वधः। नि। कर्म। मन्युं

प०द्वि०६

६८

दुःऽस्वस्य। त्राऽर्धेतः। भरेषु। हव्यः। नमसा। उपऽसद्यः। गंता। वाजेषु। सनिता। धनंऽधनं। विश्वाः।
इत्। अर्यः। अभिऽदिप्स्वः। मृधः। बृहस्पतिः। वि। ववर्ह। रथान्ऽइव। तेजिष्ठया। तपनी। रक्षसः।
तप। ये। त्वा। निदे। दधिरे। दृष्टऽवीर्यं। आविः। तत्। कृष्व। यत्। असत्। ते। उक्थ्यं। बृहस्पते। वि। परि
ऽरपः। अर्दय। बृहस्पते। अति। यत्। अर्यः। अर्हात्। द्युऽमत्। विऽभाति। क्रतुऽमत्। जनेषु। यत्।
दीदयत्। शवसा। ऋतऽप्रजात। तत्। अस्मासु। द्रविणं। धेहि। चित्रं॥ २१॥ मा। नः। स्तेने
भ्यः। ये। अभि। द्रुहः। पदे। निरामिणः। रिपवः। अन्नेषु। जगृधुः। आ। देवानां। ओहते। वि। व्रयः।
हृदि। बृहस्पते। न। परः। साम्नः। विदुः। विश्वेभ्यः। हि। त्वा। भुवनेभ्यः। परि। त्वष्टा। अजनत्।
साम्नःऽसाम्नः। कविः। सः। ऋणऽचित्। ऋणऽया। ब्रह्मणः। पतिः। द्रुहः। हंता। महः। ऋतस्य।
धर्तरि। तव। श्रिये। वि। अजिहीत। पर्वतः। गवां। गोत्रं। उत्ऽअसृजः। यत्। अंगिरः। इंद्रेण। यु
जा। तमसा। परिऽवृतं। बृहस्पते। निः। अपां। औब्जः। अर्णवं। ब्रह्मणः। पते। त्वं। अस्य। यंता। सुऽ

६८

उत्क्रस्य । बोधि । तनयं । च । जिन्व । विश्वं । तत् । भद्रं । यत् । अवंति । देवाः ॥ ० ३२ इति द्वितीया
ष्टके सप्तोध्यायः ॥ ओम् सः । इमां । अविड्ढि । प्रऽभृतिं । यः । ईशिषे । अया । विधेम । नवया ।
महा । गिरा । यथा । नः । मीढ्वान् । स्तवते । सखा । तव । बृहस्पते । सीसधः । सः । उत । नः । मतिं । य
ः । नंत्वानि । अनमत् । नि । ओजसा । उत । अदर्दः । मन्युना । शंबराणि । वि । प्र । अच्यवयत् ॥
अच्युता । ब्रह्मणः । पतिः । आ । च । अविशत् । वसुऽमंतं । वि । पर्वतं । तत् । देवानां । देवऽतमा
य । कर्त्वं । अश्रथ्नन् । दृळ्हा । अव्रदंत । वीळिता । उत् । गाः । आजत् । अभिनत् । ब्रह्मणा । व
लं । अगूहत् । तमः । वि । अचक्षयत् । स्व१रिति स्वः । अश्मऽआस्यं । अवतं । ब्रह्मणः । पतिः ।
मधुऽधारं । अभि । यं । ओजसा । अतृणत् । तं । एव । विश्वे । पपिरे । स्वःऽदृशः । बहु । साकं ॥
सिसिचुः । उत्सं । उद्रिणं । सना । ता । का । चित् । भुवना । भवीत्वा । मात्ऽभिः । शरत्ऽभिः । उ
रः । वरंत । वः । अयतंता । चरतः । अन्यत्ऽअन्यत् । इत् । या । चकार । वयुना । ब्रह्मणः । १

तं

पतिः॥१ अभिऽनक्षंतः। अभि। ये। तं। आनशुः। निःऽधिं। पणीनां। परमं। गुहा। हितं। ते। विद्वां-
सः। प्रतिऽचक्ष्य। अनृता। पुनः। यतः। ऊं इति। आयन्। तत्। उत्। ईयुः। आऽविशं। ऋतऽवानः।
प्रतिऽचक्ष्य। अनृता। पुनः। आ। अतः। आ। तस्थुः। कवयः। महः। पथः। ते। बाहुऽभ्यां। धमितं।
अग्निं। अश्मनि। नकिः। सः। अस्ति। अरणः। जहुः। हि। तं। ऋतऽज्येन। क्षिप्रेण। ब्रह्मणः।
पतिः। यत्र। वष्टि। प्र। तत्। अश्नोति। धन्वना॥ तस्य। साध्वीः। इषवः। याभिः। अस्यति। नृऽ
चक्षसः। दृशये। कर्णऽयोनयः। सः। संऽनयः। सः। विऽनयः। पुरःऽहितः। सः। सुऽस्तुतः। सः।
युधि। ब्रह्मणः। पतिः। चाक्ष्मः। यत्। वाजं। भरते। मती। धना। आत्। इत्। सूर्यः। तपति। तप्य-
तुः। वृथा। विऽभु। प्रऽभु। प्रथमं। मेहनाऽवतः। बृहस्पतेः। सुऽविदत्राणि। राध्या। इमा। साता-
नि। वेन्यस्य। वाजिनः। येन। जनाः। उभये। भुंजते। विशः॥ २ यः। अवरे। वृजने। विश्वऽ
था। विऽभुः। महां। ऊं इति। रण्वः। शवसा। ववक्षिथ। सः। देवः। देवान्। प्रति। पप्रथे। पृथु। वि

श्वा।हत्व।ऊं इति।ता।परिऽभूः।ब्रह्मणः।पतिः।विश्वं।सत्यं।मघऽवाना।युवोः।इत्।आपः।
चन।प्र।मिनंति।व्रतं।वां।अदब्धा।इंद्राब्रह्मणस्पती इति।हविः।नः।अन्नं।युजाऽइव।वाजिना।जि
गातं।उत।आशिष्ठाः।अनु।शृण्वंति।वह्नयः।सभेयः।विप्रः।भरते।मती।धना।वीळुऽद्वेषाः।
अनु।वशा।ऋणं।आऽददिः।सः।ह।वाजी।संऽइथे।ब्रह्मणः।पतिः।ब्रह्मणः।पतेः।अभवत्।यथा
ऽवशं।सत्यः।मन्युः।महि।कर्म।करिष्यतः।यः।गाः।उत्ऽआजत्।सः।दिवे।वि।च।अभजत्
।मही।ऽइव।रीतिः।शवसा।असरत्।पृथक्।ब्रह्मणः।पते।सुऽयमस्य।विश्वहा।रायः।स्या
मा।रथ्यः।वयस्वतः।वीरेषु।वीरान्।उप।पृंग्धि।नः।त्वं।ईशानः।ब्रह्मणा।वेषि।मे।हवं।७।

यत्।

२ इंधानः।अग्निं।वनवत्।वनुष्यतः।कृतऽब्रह्मा।शूशुवत्।रातऽहव्यः।इत्।जातेन।
जातं।अति।सः।प्र।सर्सृते।यंऽयं।युजं।कृणुते।ब्रह्मणः।पतिः।वीरेभिः।वीरान्।वनव
त्।वनुष्यतः।गोभिः।रयिं।पप्रथत्।बोधति।त्मना।तोकं।च।तस्य।तनयं।च।वर्धते।०।

सिंधुः॥ न। क्षोदः॥ शिमीऽवान्। ऋघायतः॥ वृषाऽइव। वध्रीन्। अभि। वष्टि। ओजसा॥ अ
ग्नेःऽइव। प्रऽसितिः॥ न। अह। वर्तवे॥ ०॥ तस्मै। अर्षति। दिव्याः। असश्चतः॥ सः॥ सत्वऽभिः॥
प्रथमः॥ गोषु। गच्छति। अनिभृष्टऽतविषिः॥ हंति। ओजसा॥ ०॥ तस्मै। इत्। विश्वे। धुनयंत।
सिंधवः॥ अच्छिद्रा। शर्म। दधिरे। पुरूणि। देवानां। सुम्ने। सुऽभगः॥ सः॥ एधते॥ ०॥ ४ ऋजुः॥
इत्। शंसः॥ वनवत्। वनुष्यतः॥ देवऽयन्। इत्। अदेवऽयंतं। अभि। असत्। सुप्रऽअवीः॥
इत्। वनवत्। पृत्ऽसु। दुस्तरं। यज्वा॥ इत्। अयज्योः॥ वि। भजाति। भोजनं। यजस्व। वी
र। प्र। विहि। मनायतः॥ भद्रं। मनः॥ कृणुष्व। वृत्रऽतूर्ये। हविः॥ कृणुष्व। सुऽभगः॥ यथा। अ
ससि। ब्रह्मणः॥ पते॥ अवः॥ आ। वृणीमहे। सः॥ इत्। जनेन। सः॥ विशा। सः॥ जन्मना॥ स
ः॥ पुत्रैः। वाजं। भरते। धना। नृऽभिः॥ देवानां॥ यः॥ पितरं। आऽविवासति। श्रद्धाऽमनाः॥ ह
विषा। ब्रह्मणः॥ पतिं। यः॥ अस्मै। हव्यैः॥ घृतवत्ऽभिः॥ अविधत्। प्र। तं। प्राचा॥ नयति॥

ब्रह्मणः।पतिः।उरुष्यति।ई।अंहसः।रक्षति।रिषः।अंहोः।चित्।अस्मै।उरुऽचक्रिः।अद्भुतः।
५ इमाः।गिरः।आदित्येभ्यः।घृतऽस्नूः।सनात्।राजऽभ्यः।जुह्वा।जुहोमि।शृणोतु।मित्रः।
अर्यमा।भगः।नः।तुविऽजातः।वरुणः।दक्षः।अंशः।इमं।स्तोमं।सऽक्रतवः।मे।अद्य।मित्रः।
अर्यमा।वरुणः।जुषंत।आदित्यासः।शुचयः।धारऽपूताः।अवृजिनाः।अनवद्याः।अरिष्टाः
।ते।आदित्यासः।उरवः।गभीराः।अदब्धासः।दिप्संतः।भूरिऽअक्षाः।अंतरिति।पश्यंति।वृ
जिना।उत।साधु।सर्वं।राजऽभ्यः।परमा।चित्।अंति।धारयंत।आदित्यासः।जगत्।स्थाः।
देवाः।विश्वस्य।भुवनस्य।गोपाः।दीर्घऽधियः।रक्षमाणाः।असुर्यं।ऋतऽवानः।चयमाना
ःऋणानि।विद्या।आदित्याः।अवसः।वः।अस्य।यत्।अर्यमन्।भये।आ।चित्।मयःऽभु
युष्माकं।मित्रावरुणा।प्रऽनीतौ।परि।श्वभ्राऽइव।दुःऽइतानि।वृज्यां॥ ६ सुऽगः।हि।वः।
अर्यमन्।मित्र।पंथाः।अनृक्षरः।वरुण।साधुः।अस्ति।तेन।आदित्याः।अधि।वोचत॥

प०द्वि०७

नः । यच्छत । नः । दुःऽपरिहंतु । शर्म । पिपर्तु । नः । अदितिः । राजऽपुत्रा । अति । द्वेषांसि । अर्यमा । सुऽ
गेभिः । बृहत् । मित्रस्य । वरुणस्य । शर्म । उप । स्याम । पुरुऽवीराः । अरिष्टाः । तिस्रः । भूमीः । धा
रयन् । त्रीन् । उत । द्यून् । त्रीणि । व्रता । विदथे । अंतः । एषां ॥ ऋतेन । आदित्याः । महि । वः । महि
त्वं । तत् । अर्यमन् । वरुण । मित्र । चारु । त्री । रोचना । दिव्या । धारयंत । हिरण्ययाः । शुचयः । धा
रऽपूताः । अस्वप्नऽजः । अनिऽमिषाः । अदब्धाः । उरुऽशंसाः । ऋजवे । मर्त्याय । त्वं । विश्वेषां ।
वरुण । असि । राजा । ये । च । देवाः । असुर । ये । च । मर्ताः । शतं । नः । रास्व । शरदः । विऽचक्षे । अ
श्याम । आयूंषि । सुऽधितानि । पूर्वा । ७ न । दक्षिणा । वि । चिकिते । न । सव्या । न । प्राचीनं । आ
दित्याः । न । उत । पश्चा । पाक्या । चित् । वसवः । धीर्या । चित् । युष्माऽनीतः । अभयं । ज्योतिः ।
अश्यां । यः । राजऽभ्यः । ऋतनिऽभ्यः । ददाश । यं । वर्धयंति । पुष्टयः । च । नित्याः । सः । रेवान् ।
याति । प्रथमः । रथेन । वसुऽदावा । विदथेषु । प्रऽशस्तः । शुचिः । अपः । सुऽयवसाः । अदब्धः ।

उप । क्षेति । वृद्धऽवयाः । सुऽवीरः । नकिः । तं । घ्नंति । अंतितः । न । दूरात् । यः । आदित्यानां । भव
ति । प्रऽनीतौ । अदिते । मित्र । वरुण । उत । मृळ । यत् । वः । वयं । चकृम । कत् । चित् । आगः । उ
रु । अश्यां । अभयं । ज्योतिः । इंद्र । मा । नः । दीर्घाः । अभि । नशन् । तमिस्राः । उभेइति । अस्मै ।
पीपयतः । समीची इति सं ऽईची । दिवः । वृष्टिं । सुऽभगः । नाम । पुष्यन् । उभा । क्षयौ । आऽ
जयन् । याति । पृत्ऽसु । उभौ । अर्धौ । भवतः । साधू इति । अस्मै । याः । वः । मायाः । अभिऽ
द्रुहे । यजत्राः । पाशाः । आदित्याः । रिपवे । विऽचृत्ताः । अश्वीऽइव । तान् । अति । येषं । रथे
न । अरिष्टाः । उरौ । आ । शर्मन् । स्याम । मा । अहं । मघोनः । वरुण । प्रियस्य । भूरिऽदाव्नः
। आ । विदं । शूनं । आपेः । मा । रायः । राजन् । सुऽयमात् । अव । स्थां । ० ९ इदं । कवेः ।
आदित्यस्य । स्वऽराजः । विश्वानि । संति । अभि । अस्तु । मह्ना । अति । यः । मंद्रः । यजथा
य । देवः । सुऽकीर्तिं । भिक्षे । वरुणस्य । भूरेः । तव । व्रते । सुऽभगासः । स्याम । सुऽआध्यः

वरुण। तुस्तुऽवांसः। उपऽअयने। उषसां। गोऽमतीनां। अग्नयः। न। जरमाणाः। अनु। द्यून्।
तव। स्याम। पुरुऽवीरस्य। शर्मन्। उरुऽशंसस्य। वरुण। प्रनेतरितिप्रऽनेतः। यूयं। नः।
पुत्राः। अदितेः। अदब्धाः। अभि। क्षमध्वं। युज्याय। देवाः। प्र। सीं। आदित्यः। असृजत्।
विऽधर्ता। ऋतं। सिन्धवः। वरुणस्य। यंति। न। श्राम्यंति। न। वि। मुचंति। एते। वयः। न। प
प्तुः। रघुऽया। परिऽज्मन्। वि। मत्। श्रथय। रशनांऽइव। आगः। ऋध्याम। ते। वरुण। खां।
। ऋतस्य। मा। तंतुः। छेदि। वयतः। धियं। मे। मा। मात्रा। शारि। अपसः। पुरा। ऋतोः॥ ५
अपो इति। सु। म्यक्ष। वरुण। भियसं। मत्। संऽम्राट्। ऋतऽवः। अनु। मा। गृभाय। दामऽ
इव। वत्सात्। वि। मुमुग्धि। अंहः। नहि। त्वत्। आरे। निऽमिषः। चन। ईशे। मा। नः। वधैः।
वरुण। ये। ते। इष्टौ। एनः। कृण्वंतं। असुर। भ्रीणंति। मा। ज्योतिषः। प्रऽवसथानि। गन्म
। वि। सु। मृधः। शिश्रथः। जीवऽसे। नः। नमः। पुरा। ते। वरुण। उत। नूनं। उत। अपरं। तु

विऽजात। ब्रवाम। त्वेइति। हि। कं। पर्वते। न। श्रितानि। अप्रऽच्युतानि। दुःऽदभ। व्रतानि। परा
। ऋणा। सावीः। अध। मत्ऽकृतानि। मा। अहं। राजन्। अन्यऽकृतेन। भोजं। अविऽउष्टः।
इत्। नु। भूयसीः। उषसः। आ। नः। जीवान्। वरुण। तासु। शाधि। यः। मे। राजन्। युज्यः।
वा। सखा। वा। स्वप्ने। भयं। भीरवे। मह्यं। आह। स्तेनः। वा। यः। दिप्सति। नः। वृकः। वा। त्वं।
तस्मात्। वरुण। पाहि। अस्मान्॥ ०। १० धृतऽव्रताः। आदित्याः। इषिराः। आरे। मत्। कर्त।
रहसूःऽइव। आगः। शृण्वतः। वः। वरुण। मित्र। देवाः। भद्रस्य। विद्वान्। अवसे। हुवे। वः।
। यूयं। देवाः। प्रऽमतिः। यूयं। ओजः। यूयं। द्वेषांसि। सनुतः। युयोत। अभिऽक्षत्तारः। अ
भि। च। क्षमध्वं। अद्य। च। नः। मृळयत। अपरं। च। किं। ऊंइति। नु। वः। कृणवाम। अपरेण
। किं। सनेम। वसवः। आप्येन। यूयं। नः। मित्रावरुणा। अदिते। च। स्वस्तिं। इंद्रामरुतः। द
धात। हये। देवाः। यूयं। इत्। आपयः। स्थ। ते। मृळत। नाधमानाय। मह्यं। मा। वः। रथः।

प०द्वि०७ मध्यमऽवाट्। ऋते। भूत्। मा। युष्माऽवत्ऽसु। आपिऽसु। श्रमिष्म। प्र। वः। एकः। मिमय।
भूरि। आगः। यत्। मा। पिताऽइव। कितवं। शशास। आरे। पाशाः। आरे। अघानि। देवाः। मा
७३ । मा। अधि। पुत्रे। विंऽइव। ग्रभीष्ट। अर्वांचः। अद्य। भवत। यजत्राः। आ। वः। हार्दि। भयमा
नः। व्ययेयं। त्राध्वं। नः। देवाः। निऽजुरः। वृकस्य। त्राध्वं। कर्तात्। अपऽपदः। यजत्राः।
०।११ ऋतं। देवाय। कृण्वते। सवित्रे। इंद्राय। अहिऽघ्ने। न। रमंते। आपः। अहःऽअहः। या
ति। अक्तुः। अपां। कियाति। आ। प्रथमः। सर्गः। आसां। यः। वृत्राय। सिनं। अत्र। अभरिष्य
त्। प्र। तं। जनित्री। विदुषे। उवाच। पथः। रदंतीः। अनु। जोषं। अस्मै। दिवेऽदिवे। धु
नयः। यंति। अर्थं। ऊर्ध्वः। हि। अस्थात्। अधि। अंतरिक्षे। अध। वृत्राय। प्र। वधं। जभा
र। मिहं। वसानः। उप। हि। ईं। अदुद्रोत्। तिग्मऽआयुधः। अजयत्। शत्रुं। इंद्रः। बृहस्प
ते। तपुषा। अश्नाऽइव। विध्य। वृकऽद्वरसः। असुरस्य। वीरान्। यथा। जघंथ। धृषता। ७३

।पुरा।वित्।एव।जहि।शत्रूं।अस्माकं।इंद्र।अव।क्षिप।दिवः।अश्मानं।उच्चा।येन।शत्रुं।मं
दसानः।निऽजूर्वाः।तोकस्य।सातौ।तनयस्य।भूरेः।अस्मान्।अर्धं।कृणुतात्।इंद्र।गोनां।
१२ प्र।हि।क्रतुं।वृहथः।यं।वनुथः।रध्रस्य।स्थः।यजमानस्य।चोदौ।इंद्रासोमा।युवं।अ
स्मान्।अविष्टं।अस्मिन्।भयऽस्थे।कृणुतं।ऊं इति।लोकं।न।मा।तमत्।न।श्रमत्।न।
उत।तंद्रत्।न।वोचाम।मा।सुनोत।इति।सोमं।यः।मे।पृणात्।यः।ददत्।यः।निऽबोधा
त्।यः।मा।सुन्वंतं।उप।गोभिः।आ।अयत्।सरौति।त्वं।अस्मान्।अविड्ढि।मरुत्वती।धृष स्व
ती।जेषि।शत्रून्।त्यं।चित्।शर्धंतं।तविषीऽयमाणं।इंद्रः।हंति।वृषभं।शंडिकानां।यः
।नः।सनुतः।उत।वा।जिघत्नुः।अभिऽख्याय।तं।तिगितेन।विध्य।वृहस्पते।आयु
धैः।जेषि।शत्रून्।द्रुहे।रिषंतं।परि।धेहि।राजन्।अस्माकेभिः।सत्वऽभिः।शूर।शू
रैः।वीर्या।कृधि।यानि।ते।कर्त्वानि।ज्योक्।अभूवन्।अनुऽधूपितासः।हत्वी।तेषां।

आ। भर। नः। वसूनि। तं। वः। शर्धं। मारुतं। सुम्नऽयुः। गिरा। उप। ब्रुवे। नमसा। दैव्यं। जनं।
यथा। रयिं। सर्वऽवीरं। नशामहै। अपत्यऽसाचं। श्रुत्यं। दिवेऽदिवे। ११ अस्माकं। मित्रा
वरुणा। अवतं। रथं। आदित्यैः। रुद्रैः। वसुऽभिः। सचाऽभुवा। प्र। यत्। वयः। न। पप्तन्। व
स्मनः। परि। श्रवस्यवः। हृषीवंतः। वनऽसदः। अध। स्म। नः। उत्। अवत। सऽजोषसः
। रथम्। दिवासः। अभि। विक्षु। वाजऽयुं। यत्। आशवः। पद्याभिः। तित्रतः। रजः। पृथि
व्याः। सानौ। जंघनंत। पाणिऽभिः। उत। स्यः। नः। इंद्रः। विश्वऽचर्षणिः। दिवः। शर्धेन।
मारुतेन। सुऽक्रतुः। अनु। नु। स्थाति। अवृकाभिः। ऊतिऽभिः। रथं। महे। सनये। वाजऽ
सातये। उत। स्यः। देवः। भुवनस्य। सक्षणिः। त्वष्टा। ग्नाभिः। सऽजोषाः। जूजुवत्। रथं।
इळा। भगः। बृहत्ऽदिवा। उत। रोदसीइति। पूषा। पुरंऽधिः। अश्विनौ। अध। पतीइति
। उत। स्येइति। देवीइति। सुभगेइतिसुऽभगे। मिथुऽदृशा। उषसानक्ता। जगतां। अ

न

पिभ्रुतु वा।स्तुषु।यत्।वां।पृथिवि।नव्यसा।वचः।स्थातुः।च।वयः।त्रिऽवयाः।उपऽस्तिरे।उ
त।वः।शंसं।उशिजांऽइव।श्मसि।अहिः।बुध्न्यः।अजः।एकऽपात्।उत।त्रितः।ऋभुक्षाः।सवि
ता।चनः।दधे।अपां।नपात्।आशुऽहेमा।धिया।शमि।एता।वः।वश्मि।उत्ऽयता।यजत्राः
।अतक्षन्।आयवः।नव्यसे।सं।श्रवस्यवः।वाजं।चकानाः।सप्तिः।न।रथ्यः।अह।धीतिं
।अश्याः॥ १४ अस्य।मे।द्यावापृथिवी इति।ऋतऽयतः।भूतं।अवित्री इति।वचसः।सि
सासतः।ययोः।आयुः।प्रऽतरं।ते इति।इदं।पुरः।उपऽस्तुते इत्युपऽस्तुते।वसुऽयुः।वां।महः
।दधे।मा।नः।गुह्याः।रिपः।आयोः।अहन्।दभन्।मा।नः।आभ्यः।रीरधः।दुच्छुनाभ्यः॥
मा।नः।वि।यौः।सख्या।विद्धि।तस्य।नः।सुम्नऽयता।मनसा।तत्।त्वा।ईमहे।अहेळ
ता।मनसा।श्रुष्टिं।आ।वह।दुहानां।धेनुं।पिप्युषीं।असश्चतं।पद्याभिः।आशुं।वच
सा।च।वाजिनं।त्वां।हिनोमि।पुरुऽहूत।विश्वहा।राकां।अहं।सुऽहवां।सुऽस्तुती।हु

प० द्वि० ७

७५

हुवे । शृणोतु । नः । सुऽभगा । बोधतु । त्मना । सीव्यतु । अपः । सूच्या । अच्छिद्यमानया । ददा
तु । वीरं । शतऽदायं । उक्थ्यं । याः । ते । राके । सुऽमतयः । सुऽपेशसः । याभिः । ददासि । दाशुषे
। वसूनि । ताभिः । नः । अद्य । सुऽमनाः । उपऽआगहि । सहस्रऽपोषं । सुऽभगे । रराणा ॥ सिनीवा
लि । पृथुऽस्तुके । या । देवानां । असि । स्वसा । जुषस्व । हव्यं । आऽहुतं । प्रऽजां । देवि । दिदिड्ढि । न
ः । या । सुऽबाहुः । सुऽअंगुरिः । सुऽसूमा । बहुऽसूवरी ॥ तस्यै । विश्पत्न्यै । हविः । सिनीवाल्यै । जु
होतन । या । गुंगूः । या । सिनीवाली । या । राका । या । सरस्वती । इंद्राणी । अह्वे । ऊतये । वरुणा
नीं । स्वस्तये ॥ १५ आ । ते । पितः । मरुतां । सुम्नं । एतु । मा । नः । सूर्यस्य । संऽदृशः । युयो
थाः । अभि । नः । वीरः । अर्वति । क्षमेत । प्र । जायेमहि । रुद्र । प्रऽजाभिः । त्वाऽदत्तेभिः । रुद्र ।
शंऽतमेभिः । शतं । हिमाः । अशीय । भेषजेभिः । वि । अस्मत् । द्वेषः । विऽतरं । वि । अंहः । अमी वि । ७५
वाः । चातयस्व । विषूचीः । श्रेष्ठः । जातस्य । रुद्र । श्रिया । असि । तवःऽतमः । तवसां । वज्र

बाहो इति वज्रऽबाहो। पर्षि। नः। पारं। अंहसः। स्वस्ति। विश्वाः। अभिऽइतीः। रपसः। युयोधि
।मा। त्वा। रुद्र। चुक्रुधाम। नमःऽभिः। मा। दुःऽस्तुती। वृषभ। मा। सऽहूती। उत्। नः। वीरान्।
अर्पय। भेषजेभिः। भिषक्ऽतमं। त्वा। भिषजां। शृणोमि। हवीमऽभिः। हवते। यः। हविःऽ
भिः। अव। स्तोमेभिः। रुद्रं। दिषीय। ऋदूदरः। सुऽहवः। मा। नः। अस्यै। बभ्रुः। सुऽशिप्रः। री
रधत्। मनायै॥ १६ उत्। मा। ममंद। वृषभः। मरुत्वान्। त्वक्षीयसा। वयसा। नाधमानं
।घृणिःऽइव। छायां। अरपाः। अशीय। आ। विवासेयं। रुद्रस्य। सुम्नं। क्व। स्यः। ते। रुद्र। मृ
ळयाकुः। हस्तः। यः। अस्ति। भेषजः। जलाषः। अपऽभर्ता। रपसः। दैव्यस्य। अभि। नु।
मा। वृषभ। चक्षमीथाः। प्र। बभ्रवे। वृषभाय। श्वितीचे। महः। महीं। सुऽस्तुतिं। ईरयामि।
नमस्य। कल्मलीकिनं। नमःऽभिः। गृणीमसि। त्वेषं। रुद्रस्य। नाम। स्थिरेभिः। अंगैः।
पुरुऽरूपः। उग्रः। बभ्रुः। शुक्रेभिः। पिपिशे। हिरण्यैः। ईशानात्। अस्य। भुवनस्य। भूरेः।

प० द्वि० ७
७६

न। वै। ऊंइति। योषत्। रुद्रात्। असुर्यं अर्हन्न्। बिभर्षि। सायकानि। धन्व। अर्हन्। निष्कं। य
जतं। विश्वऽरूपं। अर्हन्। इदं। दयसे। विश्वं। अभ्वं। न। वै। ओजीयः। रुद्र। त्वत्। अस्ति। १७
स्तुहि। श्रुतं। गर्तऽसदं। युवानं। मृगं। न। भीमं। उपऽहत्नुं। उग्रं। मृळ। जरित्रे। रुद्र। स्तवान
ः। अन्यं। ते। अस्मत्। नि। वपंतु। सेनाः। कुमारः। चित्। पितरं। वंदमानं। प्रति। ननाम। रु
द्र। उपऽयंतं। सूरेः। दातारं। सत्ऽपतिं। गृणीषे। स्तुतः। त्वं। भेषजा। रासि। अस्मेइति॥
या। वः। भेषजा। मरुतः। शुचीनि। या। शंऽतमा। वृषणः। या। मयःऽभु। यानि। मनुः। अव
णीत। पिता। नः। ता। शं। च। योः। च। रुद्रस्य। वश्मि। परि। नः। हेतिः। रुद्रस्य। वृज्याः। परि
। त्वेषस्य। दुःऽमतिः। मही। गात्। अव। स्थिरा। मघवत्ऽभ्यः। तनुष्व। मीढ्वः। तोकाय। तन
याय। मृळ। एव। बभ्रोइति। वृषभ। चेकितान। यथा। देव। न। हृणीषे। न। हंसि। हवनऽश्रु
त्। नः। रुद्र। इह। बोधि। ० १८ प्रावराः। मरुतः। उक्षुऽओजसः। मृगाः। न। भीमाः

७६

तविषीभिः। अर्चिनः। अग्नयः। न। शुशुचानाः। ऋजीषिणः। भृमिं। धमंतः। अप। गाः। अ
वृण्वत। द्यावः। न। स्तृऽभिः। चितयंत। खादिनः। वि। अभ्रियाः। न। द्युतयंत। वृष्टयः। रुद्राः। यत्
वः। मरुतः। रुक्मऽवक्षसः। वृषा। अजनि। पृश्न्याः। शुक्रे। ऊधनि। उक्षंते। अश्वान्। अत्या
नःऽइव। आजिषु। नदस्य। कर्णैः। तुरयंते। आशुऽभिः। हिरण्यऽशिप्राः। मरुतः। दविध्वतः।
पृक्षं। याथ। पृषतीभिः। सऽमन्यवः। पृक्षे। ता। विश्वा। भुवना। ववक्षिरे। मित्राय। वा॥
सदं। आ। जीरऽदानवः। पृषत्ऽअश्वासः। अनवभ्रऽराधसः। ऋजिप्यासः। न। वयु
नेषु। धूःऽसदः। इंधन्वऽभिः। धेनुऽभिः। रप्शदूधऽभिः। अध्वस्मऽभिः। पथिऽभिः। भ्रा
जत्ऽऋष्टयः। आ। हंसासः। न। स्वसराणि। गंतन। मधोः। मदाय। मरुतः। सऽमन्य
वः॥ १२ आ। नः। ब्रह्माणि। मरुतः। सऽमन्यवः। नरां। न। शंसः। सवनानि। गंतन। अ
श्वांऽइव। पिप्यत। धेनुं। ऊधनि। कर्त। धियं। जरित्रे। वाजऽपेशसं। तं। नः। दात। मरुतः।

प०द्वि०७

७७

।वाजिनं।रथे।आपानं।ब्रह्म।चितयत्।दिवेऽदिवे।इषं।स्तोतृऽभ्यः।वृजनेषु।कारवे।स
निं।मेधां।अरिष्टं।दुस्तरं।सहः।यत्।युंजते।मरुतः।रुक्मऽवक्षसः।अश्वान्।रथेषु।भगे।
आ।सुऽदानवः।धेनुः।न।शिश्वे।स्वसरेषु।पिन्वते।जनाय।रातऽहविषे।महीं।इषं।यः।
नः।मरुतः।वृकऽताति।मर्त्यः।रिपुः।दधे।वसवः।रक्षत।रिषः।वर्तयत।तपुषा।चक्रिया
।अभि।तं।अव।रुद्राः।अशसः।हंतन।वधरिति।चित्रं।तत्।वः।मरुतः।याम।चेकिते।
पृश्न्याः।यत्।ऊधः।अपि।आपयः।दुहुः।यत्।वा।निदे।नवमानस्य।रुद्रियाः।त्रितं।
जराय।जुरतां।अदाभ्याः॥ २० तान्।वः।महः।मरुतः।एवऽयाव्नः।विष्णोः।एषस्य।प्रऽ
भृथे।हवामहे॥हिरण्यऽवर्णान्।ककुहान्।यतऽस्रुचः।ब्रह्मण्यतः।शंस्यं।राधः।ईम
हे।ते।दशऽग्वाः।प्रथमाः।यज्ञं।ऊहिरे।ते।नः।हिन्वंतु।उषसः।विऽउष्टिषु।उषाः।न।रा
मीः।अरुणैः।अप।ऊर्णुते।महः।ज्योतिषा।शुचता॥गोऽअर्णसा।ते।क्षोणीभिः।अरु

७७

णेभिः । न । अंजिऽभिः । रुद्राः । ऋतस्य । सदनेषु । ववृधुः । निऽमेघमानाः । अत्येन । पाजसा ।
सुऽचंद्रं । वर्णं । दधिरे । सुऽपेशसं । तान् । इयानः । महि । वरूथं । ऊतये । उप । घ । इत् । एना । न
मसा । गृणीमसि । त्रितः । न । यान् । पंच । होतॄन् । अभिष्टये । आऽववर्तत् । अवरान् । चक्रि
या । अवसे । यया । रध्रं । पारयथ । अति । अंहः । यया । निदः । मुंचथ । वंदितारं । अर्वाची ।।
सा । मरुतः । या । वः । ऊतिः । ओ इति । सु । वाश्राऽइव । सुऽमतिः । जिगातु ।। २१ उप । ईं । अस
क्षि । वाजऽयुः । वचस्यां । चनः । दधीत । नाद्यः । गिरः । मे । अपां । नपात् । आशुऽहेमा ।।
कुवित् । सः । सुऽपेशसः । करति । जोषिषत् । हि । इमं । सु । अस्मै । हृदः । आ । सुऽतष्टं । मंत्रं ।
वोचेम । कुवित् । अस्य । वेदत् । अपां । नपात् । असुर्यस्य । मह्ना । विश्वानि । अर्यः । भुव
ना । जजान ।। सं । अन्याः । यंति । उप । यंति । अन्याः । समानं । ऊर्वं । नद्यः । पृणंति । तं । ऊं
इति । शुचिं । शुचयः । दीदिऽवांसं । अपां । नपातं । परि । तस्थुः । आपः । तं । अस्मेराः । यु

प०द्वि०६ वृतय:। युवानं। मर्मृज्यमाना:। परि। यंति। आप:। स:। शुक्रेभि:। शिक्कऽभि:। रेवत्। अ
८८ स्मेइति। दीदाय। अनिध्म:। घृतऽनिर्निक्। अप्ऽसु। अस्मै। तिस्त्र:। अव्यथ्याय। नारी:
। देवाय। देवी:। दिधिषंति। अन्नं। कृता:ऽइव। उप। हि। प्रऽसर्स्रे। अप्ऽसु। स:। पीयूषं।।
धयति। पूर्वसूनां।। २२ अश्वस्य। अत्र। जनिम। अस्य। च। स्व:। द्रुह:। रिष:। संऽप
च:। पाहि। सूरीन्। आमासु। पूर्षु। पर:। अप्रऽमृष्यं। न। अरातय:। वि। नशन्। न। अ
नृतानि। स्वे। आ। दमे। सुऽदुघा। यस्य। धेनु:। स्वधां। पीपाय। सुऽभु। अन्नं। अत्ति। स:।
अपां। नपात्। ऊर्जयन्। अप्ऽसु। अंत:। स्वसृऽदेयाय। विधते। वि। भाति। य:। अप्ऽ
सु। आ। ऋतविना। दैव्येन। सत्यऽवा। अजस्त्र:। उर्विया। विऽभाति। वया:। इत्। अन्या। भु
वनानि। अस्य। प्र। जायंते। वीरुध:। च। प्रऽजाभि:। अपां। नपात्। आ। हि। अस्थात्
। उपऽस्थं। जिह्मानां। ऊर्ध्व:। विऽद्युतं। वसान:। तस्य। ज्येष्ठं। महिमानं। वहंती:। हिरण्यऽ ७९

वर्णाः। परि। यंति। यह्वीः। हिरण्यऽरूपः। सः। हिरण्यऽसंदृक्। अपां। नपात्। सः। इत्। ऊं
इति। हिरण्यऽवर्णः। हिरण्ययात्। परि। योनेः। निऽसद्य। हिरण्यऽदाः। ददति। अन्नं। अस्मै।
२३ तत्। अस्य। अनीकं उत। चारु। नाम। अपीच्यं। वर्धते। नप्तुः। अपां। यं। इंधते। यु
वतयः। सं। इत्था। हिरण्यऽवर्णं। घृतं। अन्नं। अस्य। अस्मै। बहूनां। अवमाय। सख्ये। यज्ञैः
। विधेम। नमसा। हविःऽभिः। सं। सानु। मार्ज्मि। दिधिषामि। बिल्मैः। दधामि। अन्नैः। परि
। वंदे। ऋक्ऽभिः। सः। ईं। वृषा। अजनयत्। तासु। गर्भं। सः। ईं। शिशुः। धयति। तं। रिहं
ति।० अनभिम्लातऽवर्णः। अन्यस्यऽइव। इह। तन्वा। विवेष। अस्मिन्। पदे। परमे।
तस्थिऽवांसं। अध्वस्मऽभिः। विश्वहा। दीदिऽवांसं। आपः। नप्त्रे। घृतं। अन्नं। वहंतीः
। स्वयं। अत्कैः। परि। दीयंति। यह्वीः। अयांसं। अग्ने। सुऽक्षितिं। जनाय। अयांसं।
ऊं इति। मघवत्ऽभ्यः। सुऽवृक्तिं।०।। २४ तुभ्यं। हिन्वानः। वासिष्ट। गाः। अपः। अ

प०द्वि०८

८२

धुक्षन्।सीं।अविऽभिः।अद्रिऽभिः।नरः।पिब।इंद्र।स्वाहा।प्रऽहुतं।वषट्ऽकृतं।होत्रात्।
आ।सोमं।प्रथमः।यः।ईशिषे।यज्ञैः।संऽमिश्लाः।पृषतीभिः।ऋष्टिऽभिः।यामन्।शुभ्रासः।
अंजिषु।प्रियाः।उत।आऽसद्य।बर्हिः।भरतस्य।सूनवः।पोत्रात्।आ।सोमं।पिबत।दि
वः।नरः।अमाऽइव।नः।सुऽहवाः।आ।हि।गंतन।नि।बर्हिषि।सदतन।रणिष्टन।अथ।मंद
स्व।जुजुषाणः।अंधसः।त्वष्टः।देवेभिः।जनिऽभिः।सुमत्ऽगणः।आ।वक्षि।देवान्।इ
ह।विप्र।यक्षि।च।उशन्।होतः।नि।सद।योनिषु।त्रिषु।प्रति।वीहि।प्रऽस्थितं।सोम्यं।
मधु।पिब।आग्नीध्रात्।तव।भागस्य।तृप्णुहि।एषः।स्यः।ते।तन्वः।नृम्णऽवर्धनः॥
सहः।ओजः।प्रऽदिवि।बाह्वोः।हितः।तुभ्यं।सुतः।मघऽवन्।तुभ्यं।आऽभृतः।त्वं।अस्य
।ब्राह्मणात्।आ।तृपत्।पिब।जुषेथां।यज्ञं।बोधतं।हवस्य।मे।सत्तः।होता।निऽवि
दः।पूर्व्याः।अनु।अच्छ।राजाना।नमः।एति।आऽवृतं।प्रऽशास्त्रात्।आ।पिबतं।सो

८१

प्यं। मधु॥ २५ इतिद्वितीयाष्टकेसप्तमोध्यायः॥ ओम् मंदस्व। होत्रात्। अनु। जोषं
। अंधसः। अध्वर्यवः। सः। पूर्णां। वष्टि। आऽसिचं। तस्मै। एतं। भरत। तत्ऽवशः। ददिः। हो
त्रात्। सोमं। द्रविणःऽदः। पिब। ऋतुऽभिः। यं। ऊंइति। पूर्वं। अहुवे। तं। इदं। हुवे। सः। इत्
ऊंइति। हव्यः। ददिः। यः। नाम। पत्यते। अध्वर्युऽभिः। प्रऽस्थितं। सोम्यं। मधु। पोत्रा
त्। ० मेद्यंतु। ते। वह्नयः। येभिः। ईयसे। अरिषण्यन्। वीळयस्व। वनस्पते। आऽयूय।
धृष्णोइति। अभिऽगूर्य। त्वं। नेष्ट्रात्। ० अपात्। होत्रात्। उत। पोत्रात्। अमत्त। उत।
नेष्ट्रात्। अजुषत। प्रयः। हितं। तुरीयं। पात्रं। अमृक्तं। अमर्त्यं। द्रविणःऽदाः। पिबतु।
द्राविणःऽदसः। अर्वांचं। अद्य। यय्यं। नृऽवाहनं। रथं। युंजाथां। इह। वां। विमोचनं। पृंक्तं।
हवींषि। मधुना। हि। कं। गतं। अथ। सोमं। पिबतं। वाजिनीवसू इतिवाजिनीऽवसू। जोषि।
अग्ने। संऽइधं। जोषि। आऽहुतिं। जोषि। ब्रह्म। जन्यं। जोषि। सुऽस्तुतिं। विश्वेभिः। विश्वा
ऋता।

न्र। क्रतुना। वसोइति। महः। उशन्। देवान्। उशतः। पायय। हविः॥ १ उत्। ऊं इति। स्यः। देवः। सवि
ता। सवाय। शश्वत्ऽतमं। तत्ऽअपाः। वह्निः। अस्थात्। नूनं। देवेभ्यः। वि। हि। धाति। रत्नं। अथ। आ
। अभजत्। वीतिऽहोत्रं। स्वस्तौ। विश्वस्य। हि। श्रुष्टये। देवः। ऊर्ध्वः। प्र। बाहवा। पृथुऽपाणिः।
सिसर्ति। आपः। चित्। अस्य। व्रते। आ। निऽमृग्राः। अयं। चित्। वातः। रमते। परिऽज्मन्।
आभुऽभिः। चित्। यान्। वि। मुचाति। नूनं। अरीरमत्। अतमानं। चित्। एतोः। अह्यर्षूणां।
चित्। नि। अयान्। अविष्यां। [illegible] अनु। व्रतं। सवितुः। मोकी। आ। अगात्। पुनरिति
। स। अव्यत्। विऽततं। वयंती। मध्या। कर्तोः। नि। अधात्। शक्म। धीरः। उत्। संऽहाय। अ
स्थात्। वि। ऋतून्। अदर्धः। अरमतिः। सविता। देवः। आ। अगात्। नाना। ओकांसि। दुर्यः
। विश्वं। आयुः। वि। तिष्ठते। प्रऽभवः। शोकः। अग्नेः। ज्येष्ठं। माता। सूनवे। भागं। आ। अधा
त्। अनु। अस्य। केतं। इषितं। सवित्रा॥ २ सं। आववर्त्ति। विऽस्थितः। जिगीषुः। विश्वे ८०

षां। कामः। चरतां। अमा। अभूत्। शश्वान्। अपः। विऽकृत्तं। हित्वी। आ। अगात्। अनु। व्रतं।
सवितुः। दैव्यस्य। त्वया। हितं। अप्यं। अप्ऽसु। भागं। धन्व। अनु। आ। मृगयसः। वि। तस्थुः।
वनानि। विऽभ्यः। नकिः। अस्य। तानि। व्रता। देवस्य। सवितुः। मिनंति। यात्ऽराध्यं। वरुणः।
। योनिं। अप्यं। अनिऽशितं। निऽमिषि। जर्भुराणः। विश्वः। मार्तांडः। व्रजं। आ। पशुः। गात्।
स्थऽशः। जन्मानि। सविता। वि। आ। अकुरिसकः। न। यस्य। इंद्रः। वरुणः। न। मित्रः। व्रतं।
अर्यमा। न। मिनंति। रुद्रः। न। अरातयः। तं। इदं। स्वस्ति। हुवे। देवं। सवितारं। नमःऽभिः। भगं। धियं। वाजयंतः। पुरंऽधिं। नराशंसः। ग्नाः। पतिः। नः। अव्याः। आऽअये। वामस्य। संऽगथे। रयीणां। प्रियाः। देवस्य। सवितुः। स्याम। अस्मभ्यं। तत्। दिवः। अत्ऽभ्यः। पृथिव्याः
। त्वया। दत्तं। काम्यं। राधः। आ। गात्। शं। यत्। स्तोतृऽभ्यः। आपये। भवाति। उरुऽशंसाय। सवितः। जरित्रे॥ २ ग्रावाणाऽइव। तत्। इत्। अर्थं। जरेथेऽइति। गृध्राऽइव। वृक्षं। नि

प० द्वि० धिऽमंतं। अच्छ। ब्रह्माणाऽइव। विदथे। उक्थऽशासा॥ दूताऽइव। हव्या। जन्या। पुरुऽत्रा। प्रातःऽ
यावाना। रथ्याऽइव। वीरा। अजाऽइव। यमा। वरं। आ। सचेथेइति। मेनेइवेतिमेनेऽइव। तन्वा।
८१ शुंभमानेइति। दंपतीइवेतिदंपतीऽइव। क्रतुऽविदा। जनेषु। शृंगाऽइव। नः। प्रथमा। गं श्री।
तं। अर्वाक्। शफौऽइव। जर्भुराणा। तरःऽभिः॥ चक्रवाकाऽइव। प्रति। वस्तोः। उस्रा। अर्वांचा।
। यातं। रथ्याऽइव। शक्रा॥ नावाऽइव। नः। पारयतं। युगाऽइव। नभ्याऽइव। नः। उपधीइवे
त्युपधीऽइव। प्रधीइवेतिप्रधीऽइव। श्वानाऽइव। नः। अरिषण्या। तनूनां। खगलाऽइव।
विऽस्रसः। पातं। अस्मान्। वाताऽइव। अजुर्या। नद्याऽइव। रीतिः। अक्षीइवेत्यक्षीऽइव
। चक्षुषा। आ। यातं। अर्वाक्। हस्तौऽइव। तन्वे। शंऽभविष्ठा। पादाऽइव। नः। नयतं। वस्यः।
अच्छ॥ ४ ओष्ठौऽइव। मधु। आस्ने। वदंता। स्तनौऽइव। पिप्यतं। जीवसे। नः। नासाऽइ
व। नः। तन्वः। रक्षितारा। कर्णौऽइव। सुऽश्रुता। भूतं। अस्मेइति। हस्ताऽइव। शक्तिं। अभि। ८१

संदृशीइतिसंऽदृशी।न।क्षामऽइव।नः।सं।अजतं।रजांसि।इमाः।गिरः।अश्विना।युष्मऽयंती
ः।क्ष्णोत्रेणऽइव।स्वऽधितिं।सं।शिशीतं।वर्धनानि।ब्रह्म।स्तोमं।गृत्सऽमदासः।अक्रन्।तानि।
नरा।जुजुषाणा।उप।यातं।० ५ सोमापूषणा।जनना।रयीणां।जनना।दिवः।जनना।पृथि
व्याः।जातौ।विश्वस्य।भुवनस्य।गोपौ।देवाः।अकृण्वन्।अमृतस्य।नाभिं।इमौ।देवौ।जाय
मानौ।जुषंत।इमौ।तमांसि।गूहतां।अजुष्टा।आभ्यां।इंद्रः।पक्वं।आमासु।अंतरिति।सोमा
पूषऽभ्यां।जनत्।उस्रियासु।सोमापूषणा।रजसः।विऽमानं।सप्तऽचक्रं।रथं।अविश्वऽमि
न्वं।विषुऽवृतं।मनसा।युज्यमानं।तं।जिन्वथः।वृषणा।पंचऽरश्मिं।दिवि।अन्यः।सदनं
।चक्रे।उच्चा।पृथिव्यां।अन्यः।अधि।अंतरिक्षे।तौ।अस्मभ्यं।पुरुऽवारं।पुरुऽक्षुं।रायः।
पोषं।वि।स्यतां।नाभिं।अस्मेइति।विश्वानि।अन्यः।भुवना।जजान।विश्वं।अन्यः।अ
भिऽचक्षाणः।एति।सोमापूषणौ।अवतं।धियं।मे।युवाभ्यां।विश्वाः।पृतनाः।जये

प०द्वि०८

८२

प्र। धियं। पूषा।। जिन्वतु। विश्वंऽइन्वः। रयिं। सोमः। रयिऽपतिः। दधातु। अवतु। देवी। अदितिः।
अनर्वा।०।। ६ वायो इति। ये। ते। सहस्रिणः। रथासः। तेभिः। आ। गहि। नियुत्वान्। सोमऽपी
तये। नियुत्वान्। वायो इति। आ। गहि। अयं। शुक्रः। अयामि। ते। गंता। असि। सुन्वतः। गृहं। शु
क्रस्य। अद्य। गोऽआशिरः। इंद्रवायू इति। नियुत्वतः। आ। यातं। पिबतं। नरा। अयं। वां। मि
त्रावरुणा। सुतः। सोमः। ऋतऽवृधा। मम। इत्। इह। श्रुतं। हवं। राजानौ। अनभिऽद्रुहा। ध्रुवे।
सदसि। उत्ऽतमे। सहस्रऽस्थूणे। आसाते इति। ७।०। सचेते इति। अनवऽह्वरं। गोऽमत्।
ऊं इति। सु। नासत्या। अश्वऽवत्। यातं। अश्विना। वर्तिः। रुद्रा। नृऽपाय्यं। न। यत्। परः। न।।
अंतरः। आऽदधर्षत्। वृषण्वसू इति वृषण्ऽवसू। दुःऽशंसः। मर्त्यः। रिपुः। ता। नः। आ।
वोळ्हं। अश्विना। रयिं। पिशंगऽसंदृशं। धिष्ण्या। वरिवःऽविदं। इंद्रः। अंग। महत्। भयं। अ
भि। सत्। अप। चुच्यवत्। सः। हि। स्थिरः। विऽचर्षणिः।। ८ इंद्रः। च। मृळयाति। नः। न। ८२

नः । पश्चात् । अघं । नशत् । भद्रं । भवाति । नः । पुरः । इंद्रः । आशाभ्यः । परि । सर्वाभ्यः । अभयं
। करत् । जेता । शत्रून् । विऽचर्षणिः । विश्वे । देवासः । आ । गत । शृणुत । मे । इमं । हवं । आ । इदं । ब
र्हिः । नि । सीदत । तीव्रः । वः । मधुऽमान् । अयं । शुनऽहोत्रेषु । मत्सरः । एतं । पिबत । काम्यं । ०४
अंबिऽतमे । नदीऽतमे । देविऽतमे । सरस्वति । अप्रशस्ताःऽइव । स्मसि । प्रऽशस्तिं । अंब । नः ।
कृधि । त्वे इति । विश्वा । सरस्वति । श्रिता । आयूंषि । देव्यां । शुनऽहोत्रेषु । मत्स्व । प्रऽजां । दे
वि । दिदिड्ढि । नः । इमा । ब्रह्म । सरस्वति । जुषस्व । वाजिनीऽवति । या । ते । मन्म । गृत्सऽमदाः ।
ऋतऽवरि । प्रिया । देवेषु । जुह्वति । प्र । इता । यज्ञस्य । शंऽभुवा । युवां । इत् । आ । वृणीमहे । अ
ग्निं । च । हव्यऽवाहनं । द्यावा । नः । पृथिवी इति । इमं । सिध्रं । अद्य । दिविऽस्पृशं । यज्ञं । देवेषु । य
च्छतां । आ । वां । उपऽस्थं । अद्रुहा । देवाः । सीदंतु । यज्ञियाः । इह । अद्य । सोमऽपीतये । १० क
निक्रदत् । जनुषं । प्रऽब्रुवाणः । इयर्ति । वाचं । अरिताऽइव । नावं । सुऽमंगलः । च । शकुने । भ

वासि। मा। त्वा। का। वित्त। अभिऽभा। विश्वा। विदत्। मा। त्वा। श्येनः। उत्। वधीत्। मा। सुऽप
र्णः। मा। त्वा। विदत्। इषुऽमान्। वीरः। अस्ता। पित्र्यां। अनु। प्रऽदिशं। कनिक्रदत्। सुऽमंग
लः। भद्रऽवादी। वद। इह। अव। क्रंद। दक्षिणतः। गृहाणां। सुऽमंगलः। भद्रऽवादी। शकुंते। मा।
नः। स्तेनः। ईशत। मा। अघऽशंसः। ०॥ ११ प्रऽदक्षिणित्। अभि। गृणंति। कारवः। वयः।
वदंतः। ऋतुऽथा। शकुंतयः। उभे इति। वाचौ। वदति। सामगाःऽइव। गायत्रं। च। त्रैस्तुभं। च।
अनु। राजति। उद्गाताऽइव। शकुने। साम। गायसि। ब्रह्मपुत्रःऽइव। सवनेषु। शंससि। वृषा
ऽइव। वाजी। शिशुऽमतीः। अपिऽइत्य। सर्वतः। नः। शकुने। भद्रं। आ। वद। विश्वतः। नः। श
कुने। पुण्यं। आ। वद। आऽवदन्। त्वं। शकुने। भद्रं। आ। वद। तूष्णीं। आसीनः। सुऽमतिं। चि
किद्धि। नः। यत्। उत्ऽपतन्। वदसि। कर्करिः। यथा। ०॥ १२ द्वितीयमं० सोमस्य। मा।
तवसं। वक्षि। अग्ने। वह्निं। चकर्थ। विदथे। यजध्यै। देवान्। अच्छ। दीद्यत्। युंजे। अद्रिं। शंऽ

आये।अग्ने।तन्वं।जुषस्व।प्रांचं।यज्ञं।चकृम।वर्धतां।गीः।समित्ऽभिः।अग्निं।नमसा।
।दुवस्यन्।दिवः।शशासुः।विदथा।कवीनां।गृत्साय।चित्।तवसे।गातुं।ईषुः।मयः।दधे।
मेधिरः।पूतऽदक्षः।दिवः।सुऽबंधुः।जनुषा।पृथिव्याः।अविंदन्।ऊँ इति।दर्शतं।अप्ऽसु
।अंतः।देवासः।अग्निं।अपसि।स्वसॄणां।अवर्धयन्।सुऽभगं।सप्त।यह्वीः।श्वेतं।जज्ञा
नं।अरुषं।महिऽत्वा।शिशुं।न।जातं।अभि।आरुः।अश्वाः।देवासः।अग्निं।जनिमन्।
वपुष्यन्।शुक्रेभिः।अंगैः।रजः।आऽततन्वान्।क्रतुं।पुनानः।कविऽभिः।पवित्रैः।
शोचिः।वसानः।परि।आयुः।अपां।श्रियः।मिमीते।बृहतीः।अनूनाः॥ १३ वव्राज।
सीम्।अनदतीः।अदब्धाः।दिवः।यह्वीः।अवसानाः।अनग्नाः।सना।अत्र।युवतयः।
।सऽयोनीः।एकं।गर्भं।दधिरे।सप्त।वाणीः।स्तीर्णाः।अस्य।संऽहतः।विश्वऽरूपाः॥
घृतस्य।योनौ।स्रवथे।मधूनां।अस्थुः।अत्र।धेनवः।पिन्वमानाः।महीइति।दस्म

प०द्वि०८
८४

स्य। मातरा। समीचीइतिसंऽईची। बभ्राणः। सूनोइति। सहसः। वि। अद्यौत्। दधानः। शुक्रा।
रभसा। वपूंषि। श्चोतंति। धाराः। मधुनः। घृतस्य। वृषा। यत्र। ववृधे। काव्येन। पितुः। चित्।
ऊधः। जनुषा। विवेद। वि। अस्य। धाराः। असृजत्। वि। धेनाः। गुहा। चरंतं। सखिऽभिः।
शिवेभिः। दिवः। यह्वीभिः। न। गुहा। बभूव। पितुः। च। गर्भं। जनितुः। च। बभ्रे। पूर्वीः। ए
कः। अधयत्। पीप्यानाः। वृष्णे। सपत्नीइतिसऽपत्नी। शुचये। सबंधूइतिसऽबंधू। उ
भेइति। अस्मै। मनुष्येइति। नि। पाहि॥ १४ उरौ। महान्। अनिऽबाधे। ववर्ध। आपः।
अग्निं। यशसः। सं। हि। पूर्वीः। ऋतस्य। योनौ। अशयत्। दमूनाः। जामीनां। अग्निः। अ
पसि। स्वसॄणां। अक्रः। न। बभ्रिः। संऽइथे। महीनां। दिदृक्षेयः। सूनवे। भाःऽऋजीकः।
उत्। उस्रियाः। जनिता। यः। जजान। अपां। गर्भः। नृऽतमः। यह्वः। अग्निः। अपां। गर्भं।
दर्शतं। ओषधीनां। वना। जजान। सुऽभगा। विऽरूपं। देवासः। चित्। मनसा। सं। हि। ज ८४

ग्मुः।पनिष्ठं।जातं।तवसं।दुवस्यन्।बृहंतः।इत्।भानवः।भाःऽऋजीकं।अग्निं।सचंत।विऽद्यु
तः।न।शुक्राः।गुहाऽइव।वृद्धं।सदसि।स्वे।अंतः।अपारे।ऊर्वे।अमृतं।दुहानाः।ईळे।च।त्वा।
यजमानः।हविःऽभिः।ईळे।सखिऽत्वं।सुऽमतिं।निऽकामः।देवैः।अवः।मिमीहि।सं।जरित्रे।
रक्ष।च।नः।दम्येभिः।अनीकैः॥१५ उपऽक्षेतारः।तव।सुऽप्रनीते।अग्ने।विश्वानि।ध
न्या।दधानाः।सुऽरेतसा।श्रवसा।तुंजमानाः।अभि।स्याम।पृतनाऽयून्।अदेवान्।आ
।देवानां।अभवः।केतुः।अग्ने।मंद्रः।विश्वानि।काव्यानि।विद्वान्।प्रति।मर्तान्।अवा
सयः।दमूनाः।अनु।देवान्।रथिरः।यासि।साधन्।नि।दुरोणे।अमृतः।मर्त्यानां।राजा
।ससाद।विदथानि।साधन्।घृतऽप्रतीकः।उर्विया।वि।अद्यौत्।अग्निः।विश्वानि।का
व्यानि।विद्वान्।आ।नः।गहि।सख्येभिः।शिवेभिः।महान्।महीभिः।ऊतिऽभिः।सरण्य
न्।अस्मे इति।रयिं।बहुलं।संऽतरुत्रं।सुऽवाचं।भागं।यशसं।कृधि।नः।एता।ते।अग्ने

प०द्वि०८ जनिम।सनानि।प्र।पूर्व्याय।नूतनानि।वोचं।महांति।वृष्णे।सवना।कृता।इमा।जन्मन्ऽजन्मन्
८५ ।हिंऽनितः।जातऽवेदाः।०।विश्वामित्रेभिः।इध्यते।अजस्रः।तस्य।वयं।सुऽमतौ।यज्ञियस्य।
अपि।भद्रे।सौमनसे।स्याम।इमं।यज्ञं।सहसाऽवन्।त्वं।नः।देवऽत्रा।धेहि।सुक्रतोइति।सुऽ
क्रतो।रराणः।प्र।यंसि।होतः।बृहतीः।इषः।नः।अग्ने।महि।द्रविणं।आ।यजस्व।इळां।
अग्ने।पुरुऽदंसं।सनिं।गोः।शश्वत्ऽतमं।हवमानाय।साध।स्यात्।नः।सूनुः।तनयः।
विऽजावा।अग्ने।सा।ते।सुऽमतिः।भूतु।अस्मेइति॥ १६ वैश्वानराय।धिषणां।ऋतऽ
वृधे।घृतं।न।पूतं।अग्नये।जनामसि।द्विता।होतारं।मनुषः।च।वाघतः।धिया।र
थं।न।कुलिशः।सं।ऋण्वति।सः।रोचयत्।जनुषा।रोदसीइति।उभेइति।सः।मात्रोः
।अभवत्।पुत्रः।ईड्यः।हव्यऽवाट्।अग्निः।अजरः।चनःऽहितः।दुःऽदभः।विशां।अति
थिः।विभाऽवसुः।क्रत्वा।दक्षस्य।तरुषः।विऽधर्मणि।देवासः।अग्निं।जनयंत।चित्तिऽ ८५

भिः।रुरुचानं।भानुना।ज्योतिषा।महां।अत्यं।न।वाजं।सनिष्यन्।उप।ब्रुवे।आ।मंद्रस्य
।सनिष्यंतः।वरेण्यं।वृणीमहे।अह्रयं।वाजं।ऋग्मियं।रातिं।भृगूणां।उशिजं।कविऽक्रतुं
।अग्निं।राजंतं।दिव्येन।शोचिषा।अग्निं।सुम्नाय।दधिरे।पुरः।जनाः।वाजऽश्रवसं।
इह।वृक्तऽबर्हिषः।यतऽस्रुचः।सुऽरुचं।विश्वऽदेव्यं।रुद्रं।यज्ञानां।साधत्ऽइष्टिं।अप
सां॥१७ पावकऽशोचे।तव।हि।क्षयं।परि।होतः।यज्ञेषु।वृक्तऽबर्हिषः।नरः।अग्ने।
दुवः।इच्छमानासः।आप्यं।उप।आसते।द्रविणं।धेहि।तेभ्यः।आ।रोदसीइति।अपृण
त्।आ।स्वः।महत्।जातं।यत्।एनं।अपसः।अधारयन्।सः।अध्वराय।परि।नी
यते।कविः।अत्यः।न।वाजऽसातये।चनःऽहितः।नमस्यत।हव्यऽदातिं।सुऽअध्व
रं।दुवस्यत।दम्यं।जातऽवेदसं।रथीः।ऋतस्य।बृहतः।विऽचर्षणिः।अग्निः।देवानां
।अभवत्।पुरःऽहितः।तिस्रः।यह्वस्य।संऽइधः।परिऽज्मनः।अग्नेः।अपुनन्।

प०द्वि०८ उशिजः।अमत्यवः।तासीं।एकं।अदधुः।मर्त्यै।भुजं।ऊँइति।लोकं।ऊँइति।द्विइति।उप।जामिं।
२६ ईयतुः।विश्रां।कविं।विश्पतिं।मानुषीः।इषः।सं।सीम्।अकृण्वन्।स्वऽधितिं।न।तेजसे।सः।उ
त्ऽवतः।निऽवतः।याति।वेविषत्।सः।गर्भं।एषु।भुवनेषु।दीध्यरत्॥ १९ सः।जिन्वते।ज
ठरेषु।प्रजज्ञिऽवान्।वृषा।चित्रेषु।नानदत्।न।सिंहः।वैश्वानरः।पृथुऽपाजाः।अमर्त्यः।
वसु।रत्ना।दयमानः।वि।दाशुषे।वैश्वानरः।प्रत्नऽथा।नाकं।आ।अरुहत्।दिवः।पृष्ठं।
भंदमानः।सुमन्मऽभिः।सः।पूर्वऽवत्।जनयन्।जंतवे।धनं।समानं।अज्मं।परि।एति
।जागृविः।ऋतऽवानं।यज्ञियं।विप्रं।उक्थ्यं।आ।यं।दधे।मातरिश्वा।दिवि।क्षयं।तं॥
चित्रऽयामं।हरिऽकेशं।ईमहे।सुऽदीतिं।अग्निं।सुवित्ताय।नव्यसे।शुचिं।न।यामन्।इ
षिरं।स्वःऽदृशं।केतुं।दिवः।रोचनऽस्थां।उषःऽबुधं।अग्निं।मूर्धानं।दिवः।अप्रतिऽस्कु
तं।तं।ईमहे।नमसा।वाजिनं।बृहत्।मंद्रं।होतारं।शुचिं।अद्वयाविनं।दमूनसं।उक्थ्यं। ०६

विश्वऽचर्षणिं। रथं। न। चित्रं। वपुषाय। दर्शतं। मनुःऽहितं। सदं। इत्। रायः। ईमहे। १९
वैश्वानराय। पृथुऽपाजसे। विपः। रत्ना। विधंत। धरुणेषु। गातवे। अग्निः। हि। देवान्। अ
मृतः। दुवस्यति। अध। धर्माणि। सनता। न। दूदुषत्। अंतः। दूतः। रोदसी इति। दस्मः। ई
यते। होता। निऽसत्तः। मनुषः। पुरःऽहितः। क्षयं। बृहंतं। परि। भूषति। द्युऽभिः। देवेभि
ः। अग्निः। इषितः। धियाऽवसुः। केतुं। यज्ञानां। विदथस्य। साधनं। विप्रासः। अग्निं। म
हयंत। चित्तिऽभिः। अपांसि। यस्मिन्। अधि। संऽदधुः। गिरः। तस्मिन्। सुम्नानि। य
जमानः। आ। चक्रे। पिता। यज्ञानां। असुरः। विपःऽचितां। विऽमानं। अग्निः। वयुनं।
च। वाघतां। आ। विवेश। रोदसी इति। भूरिऽवर्पसा। पुरुऽप्रियः। भंदते। धामऽभि
ः। कविः। चंद्रं। अग्निं। चंद्रऽरथं। हरिऽव्रतं। वैश्वानरं। अप्सुऽसदं। स्वःऽविदं। विऽगा
हं। तूर्णिं। तविषीभिः। आऽवृतं। भूर्णिं। देवासः। इह। सुऽश्रियं। दधुः॥ २० अग्नि।

प०द्वि०९ देवेभिः।मनुषः।च।जंतुऽभिः।तन्वानः।यज्ञं।पुरुऽपेशसं।धिया।रथीः।अंतः।ईयते।
साधदिष्टिऽभिः।जीरः।दमूनाः।अभिशस्तिऽचातनः।अग्ने।जरस्व।सुऽअपत्ये।आयुनि।
७० ऊर्जा।पिन्वस्व।सं।इषः।दिदीहि।नः।वयांसि।जिन्व।बृहतः।च।जागृवे।उशिक्।देवानां।अ
सि।सुऽक्रतुः।विप्रां।विश्पतिं।यह्वं।अतिथिं।नरः।सदा।यंतारं।धीनां।उशिजं।च।वाघतां
।अध्वराणां।चेतनं।जातऽवेदसं।प्र।शंसंति।नमसा।जूतिऽभिः।वृधे।विभाऽवा।देवः।सुऽ
रणः।परि।क्षितीः।अग्निः।बभूव।शवसा।सुमत्ऽरथः।तस्य।व्रतानि।भूरिऽपोषिणः।व
यं।उप।भूषेम।दमे।आ।सुवृक्तिऽभिः।वैश्वानर।तव।धामानि।आ।चके।येभिः।स्वःऽवित्
।अभवः।विऽचक्षण।जातः।आ।अपृणः।भुवनानि।रोदसीइति।अग्ने।ता।विश्वा।प
रिऽभूः।असि।त्मना।वैश्वानरस्य।दंसनाभ्यः।बृहत्।अरिणात्।एकः।सुऽअपस्यया
।कविः।उभा।पितरा।महयन्।अजायत।अग्निः।द्यावापृथिवीइति।भूरिऽरेतसा।२१ ९७

समित्ऽसमित् ।सुऽमनाः ।बोधि ।अस्मेइति ।शुचाऽशुचा ।सुऽमतिं ।रासि ।वस्वः ।आ ।देव ।दि
वाम् ।यजथाय ।वक्षि ।सखा ।सखीन् ।सुऽमनाः ।यक्षि ।अग्ने ।यं ।देवासः ।त्रिः ।अहन् ।आ
ऽयजंते ।दिवेऽदिवे ।वरुणः ।मित्रः ।अग्निः ।सः ।इमं ।यज्ञं ।मधुऽमंतं ।कृधि ।नः ।तनूऽनपा
त् ।घृतऽयोनिं ।विधंतं ।प्र ।दीधितिः ।विश्वऽवारा ।जिगाति ।होतारं ।इळः ।प्रथमं ।यज
ध्यै ।अछ ।नमःऽभिः ।वृषभं ।वंदध्यै ।सः ।देवान् ।यक्षत् ।इषितः ।यजीयान् ।ऊर्ध्वः ।
वां ।गातुः ।अध्वरे ।अकारि ।ऊर्ध्वा ।शोचींषि ।प्रऽस्थिता ।रजांसि ।दिवः ।वा ।नाभा ।नि ।
असादि ।होता ।स्तृणीमहि ।देवऽव्यचाः ।वि ।बर्हिः ।सप्त ।होत्राणि ।मनसा ।वृणानाः ।
इन्वंतः ।विश्वं ।प्रति ।यन् ।ऋतेन ।नृऽपेशसः ।विदथेषु ।प्र ।जाताः ।अभि ।इमं ।यज्ञं
।वि ।चरंत ।पूर्वीः ॥ २२ आ ।भंदमानेइति ।उषसौ ।उपाकेइति ।उत ।स्मयेतेइति ।न
क्ता ।विरूपेइति विऽरूपे ।यथा ।नः ।मित्रः ।वरुणः ।जुजोषत् ।इंद्रः ।मरुत्वान् ।उत ।वा ।

प०द्वि०८ मंऽभिः। दैव्या। होतारा। प्रथमा। नि। ऋंजे। सप्त। पृक्षासः। स्वधया। मदंति। ऋतं। शंसंतः। ऋतं। इ
८९ त्। ते। आहुः। अनु। व्रतं। व्रतऽपाः। दीध्यानाः। आ। भारती। भारतीभिः। सऽजोषाः। इळा। देवैः।
मनुष्येभिः। अग्निः। सरस्वती। सारस्वतेभिः। अर्वाक्। तिस्रः। देवीः। बर्हिः। आ। इदं। सदंतु। त
त्। नः। तुरीपं। अध। पोषयित्नु। देव। त्वष्टः। वि। रराणः। स्यस्वेति स्यस्व। यतः। वीरः। कर्मण्य
क ः। सुऽदक्षः। मुऽग्रावा। जायते। देवऽकामः। वनस्पते। अव। सृज। उप। देवान्। अग्निः। हविः।
शमिता। सूदयाति। सः। इत्। ऊं इति। होता। सत्यऽतरः। यजाति। यथा। देवानां। जनिमानि
। वेद। आ। याहि। अग्ने। संऽइधानः। अर्वाङ्। इंद्रेण। देवैः। सऽरथं। तुरेभिः। बर्हिः। नः। आ
स्तां। अदितिः। सुऽपुत्रा। स्वाहा। देवाः। अमृताः। मादयंतां॥ २२ प्रति। अग्निः। उषसः।
चेकितानः। अबोधि। विप्रः। पदऽवीः। कवीनां। पृथुऽपाजाः। देवयत्ऽभिः। संऽइद्धः॥
अप। द्वारा। तमसः। वह्निः। आवरित्यावः। प्र। इत्। ऊं इति। अग्निः। ववृधे। स्तोमेभिः। गीःऽभिः। ९८
।

स्तोतॄणां।नमस्यः।उक्थ्यैः।पूर्वीः।ऋतस्य।संऽदृशः।चकानः।सं।दूतः।अद्यौत्।उषसः।वि
रोके।अधायि।अग्निः।मानुषीषु।विक्षु।अपां।गर्भः।मित्रः।ऋतेन।साधन्।आ।हर्यतः।यजतः
सानु।अस्थात्।अभूत्।ऊंइति।विप्रः।हव्यः।मतीनां।।मित्रः।अग्निः।भवति।यत्।संऽइद्धः।
मित्रः।होता।वरुणः।जातऽवेदाः।मित्रः।अध्वर्युः।इषिरः।दमूनाः।मित्रः।सिंधूनां।उत।
पर्वतानां।पाति।प्रियं।रिपः।अग्रं।पदं।वेः।पाति।यह्वः।चरणं।सूर्यस्य।पाति।नाभा।
सप्तऽशीर्षाणं।अग्निः।पाति।देवानां।उपऽमादं।ऋष्वः।२४ ऋभुः।चक्रे।ईड्यं।चारु।ना
म।विश्वानि।देवः।वयुनानि।विद्वान्।ससस्य।चर्म।घृतऽवत्।पदं।वेः।तत्।इत्।अ
ग्निः।रक्षति।अप्रऽयुछन्।आ।योनिं।अग्निः।घृतऽवंतं।अस्थात्।पृथुऽप्रगानं।उशंतं
।उशानः।दीद्यानः।शुचिः।ऋष्वः।पावकः।पुनःऽपुनः।मातरा।नव्यसीइति।करितिकः।
सद्यः।जातः।ओषधीभिः।ववक्षे।यदि।वर्धंति।प्रऽस्वः।घृतेन।आपःऽइव।प्रऽवता।

शुंभमानाः।उरुष्यत्।अग्निः।पित्रोः।उपऽस्थे।उत्।ऊँइति।स्तृतः।संऽइध्या।यह्वः।अ
द्यौत्।वर्ष्मन्।दिवः।अधि।नाभा।पृथिव्याः।मित्रः।अग्निः।ईड्यः।मातरिश्वा।आ।दूतः।
वक्षत्।यजथाय।देवान्।उत्।अस्तभीत्।संऽइधा।नाकं।ऋष्वः।अग्निः।भवन्।उत्ऽ
तमः।रोचनानां।यदि।भृगुऽभ्यः।परि।मातरिश्वा।गुहा।संतं।हव्यऽवाहं।संऽईधे।७।
२५ प्र।कारवः।मनना।वच्यमानाः।देवद्रीचीं।नयत।देवऽयंतः।दक्षिणाऽवाट्।
वाजिनी।प्राची।एति।हविः।भरंती।अग्नये।घृताची।आ।रोदसीइति।अपृणाः।जा
यमानः।उत।प्र।रिक्थाः।अध।नु।प्रयज्योइति प्रऽयज्यो।दिवः।चित्।अग्ने।महि
ना।पृथिव्याः।वच्यंतां।ते।वह्नयः।सप्तऽजिह्वाः।द्यौः।च।त्वा।पृथिवी।यज्ञियासः।
नि।होतारं।सादयंते।दमाय।यदि।विशः।मानुषीः।देवऽयंतीः।प्रयस्वतीः।ईळ
ते।शुक्रं।अर्चिः।महान्।सधऽस्थे।ध्रुवः।आ।निऽसत्तः।अंतः।द्यावा।माहिनेइति।

हर्यमाणः। आ। स्क्रे इति। सपत्नी इति सऽपत्नी। अजरे इति। अमन्के इति। सबर्दुघे इति सबःऽ
दुघे। उरुऽगायस्य। धेनू इति। व्रता। ते। अग्ने। महतः। महानि। तव। क्रत्वा। रोदसी इति। आ।
ततंथ। त्वं। दूतः। अभवः। जायमानः। त्वं। नेता। वृषभ। चर्षणीनां॥ २५ ऋतस्य। वा।
केशिना। योग्या। भिः। घृतऽस्नुवा। रोहिता। धुरि। धिष्व। अथ। आ। वह। देवान्। देव। विश्वा
न्। सुऽअध्वरा। कृणुहि। जातऽवेदः॥ दिवः। चित्। आ। ते। रुचयंत। रोकाः। उषः। विऽभा
तीः। अनु। भासि। पूर्वीः। अपः। यत्। अग्ने। उशधक्। वनेषु। होतुः। मंद्रस्य। पनयंत। दे
वाः॥ उरौ। वा। ये। अंतरिक्षे। मदंति। दिवः। वा। ये। रोचने। संति। देवाः। ऊमाः। वा। ये। सुऽ
हवासः। यजत्राः॥ आऽयेमिरे। रथ्यः। अग्ने। अश्वाः॥ ०। सऽरथं। याहि। अर्वाङ्। नानाऽ
रथं। वा। विऽभ्वः। हि। अश्वाः। पत्नीऽवतः। त्रिंशतं। त्रीन्। च। देवान्। अनुऽस्वधं। आ
। वह। मादयस्व। सः। होता। यस्य। रोदसी इति। चित्। उर्वी इति। यज्ञंऽयज्ञं। अभि। वृधे।

गृणीतः। ग्रावी इति। अध्वराःऽइव। तस्थुः॥ सुमेके इति सुऽमेके। सत्वरी इत्सत्ऽवरी॥ स
नऽजातस्य। ससे इति।०॥ २७ इति द्वितीयाष्टके अष्टमोध्यायः॥ शके १६९२ खर
नामसंवत्सरे कार्तिककृष्णसप्तमी तद्दिने इदं पुस्तकं समाप्तं॥ पुस्तकं वडवाकालापरहस्ता
गतागता॥ अथवा पुनरायाता नष्टा भ्रष्टा च मर्दिता॥ श्रीसदाशिवार्प
णमस्तु। श्रीगजाननप्रसन्न

इतिद्वितीयाष्टकेसमाप्तः।

```
[OrderDescription]
,CREATED=25.02.20 14:12
,TRANSFERRED=2020/02/25 at 14:33:35
,PAGES=187
,TYPE=STD
,NAME=S0002883
,Book Name=M-2729-DUTIYESHASTAK
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
```

```
FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
```

```
FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
```

```
FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
```

```
FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
```

```
FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
```

```
FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
```

```
FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF
,FILE94=00000094.TIF
,FILE95=00000095.TIF
,FILE96=00000096.TIF
,FILE97=00000097.TIF
,FILE98=00000098.TIF
,FILE99=00000099.TIF
,FILE100=00000100.TIF
,FILE101=00000101.TIF
,FILE102=00000102.TIF
,FILE103=00000103.TIF
```

```
FILE104=00000104.TIF
,FILE105=00000105.TIF
,FILE106=00000106.TIF
,FILE107=00000107.TIF
,FILE108=00000108.TIF
,FILE109=00000109.TIF
,FILE110=00000110.TIF
,FILE111=00000111.TIF
,FILE112=00000112.TIF
,FILE113=00000113.TIF
,FILE114=00000114.TIF
,FILE115=00000115.TIF
,FILE116=00000116.TIF
,FILE117=00000117.TIF
```

```
FILE118=00000118.TIF
,FILE119=00000119.TIF
,FILE120=00000120.TIF
,FILE121=00000121.TIF
,FILE122=00000122.TIF
,FILE123=00000123.TIF
,FILE124=00000124.TIF
,FILE125=00000125.TIF
,FILE126=00000126.TIF
,FILE127=00000127.TIF
,FILE128=00000128.TIF
,FILE129=00000129.TIF
,FILE130=00000130.TIF
,FILE131=00000131.TIF
```

FILE132=00000132.TIF
,FILE133=00000133.TIF
,FILE134=00000134.TIF
,FILE135=00000135.TIF
,FILE136=00000136.TIF
,FILE137=00000137.TIF
,FILE138=00000138.TIF
,FILE139=00000139.TIF
,FILE140=00000140.TIF
,FILE141=00000141.TIF
,FILE142=00000142.TIF
,FILE143=00000143.TIF
,FILE144=00000144.TIF
,FILE145=00000145.TIF

```
FILE146=00000146.TIF
,FILE147=00000147.TIF
,FILE148=00000148.TIF
,FILE149=00000149.TIF
,FILE150=00000150.TIF
,FILE151=00000151.TIF
,FILE152=00000152.TIF
,FILE153=00000153.TIF
,FILE154=00000154.TIF
,FILE155=00000155.TIF
,FILE156=00000156.TIF
,FILE157=00000157.TIF
,FILE158=00000158.TIF
,FILE159=00000159.TIF
```

```
FILE160=00000160.TIF
,FILE161=00000161.TIF
,FILE162=00000162.TIF
,FILE163=00000163.TIF
,FILE164=00000164.TIF
,FILE165=00000165.TIF
,FILE166=00000166.TIF
,FILE167=00000167.TIF
,FILE168=00000168.TIF
,FILE169=00000169.TIF
,FILE170=00000170.TIF
,FILE171=00000171.TIF
,FILE172=00000172.TIF
,FILE173=00000173.TIF
```

FILE174=00000174.TIF
,FILE175=00000175.TIF
,FILE176=00000176.TIF
,FILE177=00000177.TIF
,FILE178=00000178.TIF
,FILE179=00000179.TIF
,FILE180=00000180.TIF
,FILE181=00000181.TIF
,FILE182=00000182.TIF
,FILE183=00000183.TIF
,FILE184=00000184.TIF
,FILE185=00000185.TIF
,FILE186=00000186.TIF
,FILE187=00000187.TIF